ISSN 1100-5556

# CURIERUL ROMÂNESC

(RUMÄNSKA KURIREN)

Anul 25, nr. 301-303 | PUBLICAŢIE TRIMESTRIALĂ | Octombrie – Decembrie 2005

Ansvarig utgivare | SILVIA CONSTANTINESCU | Editor responsabil

Adress: Altvägen 99, 142 42 SKOGÅS, SWEDEN | URL: curierulromanesc.org | Tel & Fax: + 46.8.7715736

## RESPONSE FROM SPACE TO CURIERUL ROMÂNESC'S QUESTIONS

# WILLIAM SURLES "BILL" MCARTHUR, JR.

## EXPEDITION 12 COMMANDER AND NASA SCIENCE OFFICER:

## "THE QUALITIES NEEDED TO MAKE IT TO SPACE ARE PATIENCE AND HARD WORK. PATIENCE BECAUSE IT TAKES A LONG TIME. AND HARD WORK BECAUSE THE EDUCATION AND EXPERIENCES NEEDED TO BECOME AN ASTRONAUT REQUIRE SIGNIFICANT EFFORT."

I have always been and will remain a great admirer and supporter of space research and exploration (not conquest!), of humanity's journeys to new horizons in outer space.

I'm convinced that, during these journeys of space exploration, we will meet other forms of life and all that we learn from space research will assist the prosperity of the human species. I read about and follow the news surrounding space research involving astronauts as well as cosmonauts and I listen to my son Marc Ciupitu, who works at NASA, full of fascination and admiration, when he talks about the American and Russian space suits, about training activities at the Johnson Space Center in Houston and the Gagarin Cosmonaut Training Center in Star City and about his interaction with the astronauts and cosmonauts who work onboard the International Space Station (ISS). Marc describes them as extraordinary people, with exceptional and extensive education and work experience, but who are yet kind and extremely modest, and very friendly. These images presented by Marc gave me the courage to send, through him, who as one of the founders and a current sponsor of the CURIERUL ROMÂNESC could not deny my request, a few questions to the Expedition 12 commander Bill McArthur and flight engineer Valeri Tokarev onboard the ISS. Marc forwarded them my questions through the following message: *"Hello Bill and Valeri, how are you? I trust you're enjoying your stay on the ISS so far. Gentlemen, I have a small request to ask. My parents Silvia and Octavian, who live in Sweden, have a small quarterly news publication, of which my mother is the editor-in-chief, for Romanians living in exile. This publication just celebrated its 25th anniversary last month and reaches Romanians in countries stretched all over the world. I mentioned to my folks what great guys you and Valeri are and so they've asked if you might want to be featured in their publication. My mother forwarded some questions that I've translated and included below. You might be too busy for this, and if so, it's totally understandable. Just figured I'd ask. Best wishes, Marc."*

Astronaut William S. McArthur,
Expedition 12 commander and
NASA Space Station Science Officer
Foto: © NASA.

I wasn't sure that we would receive a response, because Marc told us they were extremely busy "up there", and just when I started to lose hope, I received the following message from Marc: *"Hello Mom, Bill sent a response from space!"* Bill's response began as follows:

*"Hi Marc, how's the family? How about the neighborhood? I'd be happy to answer a few questions. Looking forward to the Orlan EVA in February. Take care. Bill"*.

Below follows the interview conducted via a "great distance" with William Surles "Bill" McArthur, Jr.

Silvia Constantinescu: Please say a few words about yourself.

William S. "Bill" McArthur, Jr.: Dear Silvia and Octavian, I've worked for the government all my life, first as an Army officer and pilot and then as an astronaut. I've been married for 30 years and have two daughters, 26 and 24 years old. The older daughter, an attorney, has been married for 3 years. The younger daughter just completed graduate school with a Masters in Anthropology.

S.C.: Why did you choose to become an astronaut?

W.M: As a boy, I was very interested in the military (my father fought in WW II and was a general) and in flying. I was always interested in math and science and therefore studied engineering at West Point. As a young helicopter pilot, I learned about the opportunity to apply for the Astronaut program and did so, not because I thought I would be successful but because I wanted to tell people one day that I had at least tried. I did not really choose to become an astronaut.

My interests led me to choose to become an aerospace engineer, a pilot, and later a test pilot. That education and those experiences created the opportunity to become an astronaut.

S.C.: What qualities are needed to get "up there", in space?

W.M: The qualities needed to make it to space are patience and hard work. Patience because it takes a long time.

And hard work because the education and experiences needed to become an astronaut require significant effort.

S.C.: What sensation do you feel when you look from "up there" onto our Earth full of people?

☞ 6

# INTERVIURI DE NEUITAT

De-a lungul celor 25 de ani de existenţă a CURIERULUI ROMÂNESC am publicat interviuri cu o seamă de personalităţi ale exilului românesc, dar şi cu români aflaţi la conducerea ţării după 1990. Interviurile realizate între 1980-1995 au fost deja strânse în volumul ”Exil - oameni şi idei”, iar interviurile realizate după această dată şi până în prezent vor fi strânse în volumul ”Oameni şi idei” ce va apărea în curând. Multe din aceste interviuri n-au ajuns la cititorii actuali ai CURIERULUI ROMÂNESC, iar unii dintre cei intervievaţi, dispăruţi dintre noi, au fost uitaţi sau sunt chiar necunoscuţi pentru cei mai mulţi din România de astăzi. Mulţi din cei intervievaţi povestesc despre viaţa în închisorile şi lagărele comuniste, lucru care se vrea uitat de unii din ţară, ba chiar se prezintă comunismul, de cei care au dus-o bine şi atunci, ca o ideologie nepericuloasă, ca un ”trend” inofensiv. Doresc să vă prezint spicuiri din interviurile cu aceşti eroi ai exilului şi să dau posibilitatea câtor mai mulţi cititori să afle cum a fost să trăieşti în exil, dacă ne-am gândit la cei de acasă, dacă am fost uniţi la nenoricire pentru că aparţinem aceleeaşi etnii, sau dacă ne-am pierdut printre cetăţenii ţărilor unde am fost adoptaţi şi n-am mai vrut să ne considerăm români. Cum a fost?
Am început aceste spicuiri din interviurile realizate în anii trecuţi cu prezentarea colaboratorului nostru Constantin Mareş, apoi cu Mihai Cismărescu. În acest număr vi-l prezint pe Ştefan Baciu. S.C.

# ŞTEFAN BACIU:
## Sunt cel din urmă "averescan"!

Silvia Constantinescu: Cine eşti Ştefan Baciu?

Ştefan Baciu: Dacă ar fi să glumesc, şi nu prea, aş răspunde cu un titlu de Ion Minulescu, vechiul nostru, bunul nostru "nea Minu":
"Nu sunt ce par a fi !"
Dar să fim serioşi şi să încerc să răspund: cea mai bună definiţie ar fi, pare-mi-se: "Sunt braşovean, ortodox şi cosmopolit."
Ce alt ar putea spune cineva care s-a născut la Braşov, în strada Prundul Rozelor şi în 1948 a fost declarat "fugar şi apatrid", ca apoi, în 1955, să devină cetăţean brazilian şi "carioca honorario", adică un cetăţean onorar al oraşului Rio de Janeiro şi astăzi cetăţean al USA şi Consul, tot onorar, al Boliviei în Honolulu. În plus, prietenii mei din Nicaragua m-au declarat "nicaraguan onorar în exil". Cum se poate vedea, prea multe "onoruri", pe care, cum, necum, încerc să le duc cum pot. În fond, aici în insula Oahu, în Arhipelagul Sandwich, folosind versul prietenului meu poetul Eugeniu Speranţia, "singur exilat pe celalt mal", sînt dăţi cînd mă întreb şi eu, de unul singur: "Cine sunt eu, Ştefan Baciu?" Ca să mă autocitez, folosesc titlul unui poem: "Sunt necunoscutul din oglindă!"

S.C.: Atunci, dă-mi voie să adaug eu ceva mai concret. Te-ai născut la Braşov în 1918. Între 1929-37 ai urmat cursurile liceului "Andrei Şaguna", unde ţi-ai luat şi bacalaureatul. Între 1937-41 eşti student la Facultatea de Drept din Bucureşti; îţi iei licenţa în 1941; între 1946-48 eşti Consilier de presă pe lîngă Legaţia României din Berna. Demisionezi din postul ce l-ai ocupat în primăvara anului '48. Între 1949-62 ai reşedinţa la Rio de Janeiro ca ziarist şi scriitor.
Devii cetăţean de onoare al oraşului Rio de Janeiro. Faci lungi călătorii în aproape toate ţările Americii Latine, ca ziarist şi conferenţiar universitar. Între 1962-64 eşti profesor de literatură braziliană la Universitatea din Washington (Seattle). Din 1964 eşti profesor de literatură şi civilizaţie hispano-americană şi de literatură braziliană la Universitatea din Hawai, în Honolulu. Ca scriitor îţi faci debutul în 1933, în revista RĂBOJ la Bucureşti şi KLINGSOR din Braşov. Între 1933-46 colaborezi la cele mai de seamă ziare şi reviste; eşti redactor la publicaţii ca: UNIVERSUL, INFORMAŢIA, LIBERTATEA, UNIVERSUL LITERAR. Din '46 pînă acum ai colaborat la cele mai mari publicaţii din Brazilia şi în toate ţările Americii Latine, ca şi în Statele Unite, Germania, Elveţia, Franţa, Spania. Paralel cu munca de profesor şi scriitor faci traduceri din poeţii latino-americani în română şi germană. Cam ăsta eşti tu, Ştefan Baciu! Şi acum mai departe. Cum vezi valul de emigrare din ultimul timp?

S.B.: Ca să spun adevărul, nu-l "văd" în nici un fel, căci aici, în Honolulu, nu sunt decît, maximum, zece români. Aud că foarte mulţi români au plecat din România, azi RSR, însă eu nu cunosc problema. Îmi închipui că s-au săturat de foame, de cozi, de osanale obligatorii, de norme, de o mie şi una de alte lucruri de care nu mă pot pronunţa, pentrucă nu le cunosc. Dealtfel, exilul meu, care începe din 1948, a fost geografic limitat la oraşe în care nu am putut cunoaşte această problemă: Rio de Janeiro, Seattle, Honolulu.

S.C.: Ce poţi spune despre situaţia românilor exilaţi, tu însuţi exilat?

S.B.: Nu pot, fireşte, să vorbesc decît despre mine. Ca român exilat am căutat să-mi slujesc Ţara şi limba, scriind şi publicînd româneşte oriunde am trăit, pentrucă eu cred că datoria scriitorului exilat este aceea de-a apăra limba română de invazia "partinică" a mediocrităţilor, a lingăilor, a şmecherilor şi a profitorilor, cu sau fără talent. Am făcut cît am putut. Să facă alţii, unde pot, mai mult şi mai bine! Asta le-o doresc, ne-o doresc, din inimă!

S.C.: Ce ştii şi ce părere ai de organizaţiile româneşti în exil?

S.B.: În anii în care am trăit exilat la Rio de Janeiro, 1948-62, am avut ocazia să fiu martor al activităţii culturale şi politice ale Ţărilor Baltice în capitala Braziliei şi am fost impresionat de unitatea, aproape desăvîrşită, a lituanienilor, a letonienilor şi a estonienilor. Aveau, fiecare, editura lor, care tipărea şi răspîndea mii de cărţi în fiecare an, în toate colţurile lumii, inclusiv în ţările de baştină, astăzi ocupate. Aveau gazete şi reviste de o înaltă ţinută intelectuală, în care PATRIA şi CAUZA erau mai presus de orice altă preocupare.
N-am avut, pînă astăzi, ocazia să văd ceva similar în exilul românesc, în care, cum remarca nu demult Nicolae Petra într-o foaie, eforturile individuale au fost mai totdeauna superioare celor de grup, partid sau organizaţie.

S.C.: Crezi că se poate vorbi despre o politică a exilului românesc?

S.B.: Dacă nu sunt informat greşit, de la distanţa în care trăiesc de 17 ani, nu cred.

S.C.: În ultimii ani, Regele Mihai I s-a adresat Ţării şi exilului. Cum vezi asta?

S.B.: Cred că este o datorie.

S.C.: Crezi că în România este posibilă o situaţie ca cea din Polonia?

S.B.: Aşa cum văd eu de aici, nu cred! Dar poate că este la mijloc o lipsă de informaţie. Aş fi încîntat să n-am dreptate, sau să mă înşel.

S.C.: Ţi-e dor de România, Ştefan Baciu?

S.B.: Fireşte că îmi este dor de România, dar cum am lăsat-o cînd am plecat! Asta, vai, nu există de mult, însă trăieşte în amintirea fiecăruia dintre noi, care am avut fericirea să trăim acele vremi, cînd Ţara era una şi liberă, de la Nistru la Tisa. Îmi place să spun că sunt "cel din urmă averescan". De ce? Pentru că, pe vremea averescanilor, presa era liberă, nu exista cenzură, nu erau cozi, băcăniile erau pline, lumea obţinea paşaport în 48 de ore, putînd să plece cînd şi cum vroiau, partidele politice aveau fiecare reprezentanţii şi foile lor şi nimeni nu se speria dacă se bătea la uşe noaptea tîrziu. Cum să nu îmi fie dor de ACEA Românie, pe care am cîntat-o în poezia care începea:
” Mi-e dor de vremi burghezo-moşiereşti,
Cînd Pătru Groza perora prin cafenele!”
Asta ar putea să pară o glumă, dar, din nenorocire, este adevărul care ne-a fost jefuit, pare-se, ireversibil.

---

În 1980, prin intermediul unor prieteni, am intrat în legătură cu Ştefan Baciu, care mi-a trimis apoi, cu dedicaţie, memoriile sale ”Praful de pe tobă” editate de Editura MELE, editura autorului, în 1980.
Am primit apoi, pe rînd, volumele ”Poemele poetului tânăr”, ”Mira”, ”Microportrete” şi ”Călătorii”.
Am corespondat cu Ştefan Baciu îndelung şi astfel a devenit un prieten apropiat şi unul din colaboratorii CURIERULUI ROMÂNESC.
Interviul de mai sus mi-a fost acordat în 10 octombrie 1981 şi l-am publicat în numărul 1 (ianuarie-martie) din 1982.
Ştefan Baciu a plecat dintre noi la 6 ianuarie 1993.
Silvia Constantinescu.

☆

## Punct Nr.37

**Noiembrie 2005**

Editori: Mariana şi Solo Juster.

Am primit la redacţie numărul recent al revistei **Punct**. Din cuprins: Gina Sebastian-Alcalay face o prezentare a scriitorului Amos Oz, socotit ”cel mai mare scriitor israelit contemporan”, premiat cu premiul Ovidiu în 2001; scriitorul şi bine cunoscutul ziarist de la Europa Liberă, Sorin Cunea, este prezent cu ”Memorii”; versuri ale scriitorilor Solo Har, Shaul Carmel, Andrei Fischof, Maria Găitan-Mozes, Mioara Iarchi-Leon; schiţa Marianei Juster, LALA, care impresionează printr-o limbă română plină de sensibilitate; ”Viitorul – timpul care va veni după cel prezent” a lui I. Moscu–Eyal, ne amuză cu de-ale peţitului; iar Solo Juster, ajuns la 89 de ani, încheie numărul cu versuri pline de nostalgie, precum: ”Unde-mi sunt prietenii din copilărie…”

S.C.

# AuktionsHuset
# METROPOL AB
## CASA DE LICITAŢIE CARE-I PRIMEŞTE PE TOŢI IUBITORII DE ”LUCRURI VECHI"!

Lars Åhlander,
directorul executiv de la Auktionshuset Metropol AB din Stockholm.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

Când am emigrat din România, am fost nevoiţi să vindem un salon Ludovic XVI atutentic, cumpărat la o consignaţie de pe strada Şelari, dacă-mi amintesc bine, în 1966. Aflasem prea târziu că avem nevoie de o adeverinţă de la Direcţia Patrimoniului pentru a-l scoate din ţară.

Ajunşi în Suedia, ne-am orientat în primii ani la mobila practică IKEA, ca să ”fim ca ceilalţi suedezi” pe care îi întâlnisem la început. Cu timpul am întâlnit şi suedezi care-şi împodobeau locuinţa cu ”mobilă veche”, de la cea gustaviană, la Karl Johan, la Jugend, etc. Şi din nou ni s-a deşteptat dorinţa de a avea şi o mobilă frumoasă, veche, ca salonul vândut în România după care tânjeam, o mobilă chiar nepractică, care să dea locuinţei un aspect mai personal, nu numai mobilă IKEA! Eu recunosc multe din avantajele pe care ţi le dă mobila IKEA şi o apreciez la justa ei valoare; combinată însă cu ”mobilă veche”, poate să creeze în locuinţă o atmosferă mai plăcută, mai intimă. De fapt şi cei de la IKEA sunt conştienţi de acest aspect şi tocmai de aceea au început să facă replici după diverse mobile de epocă. În dorinţa de a ne crea un interior cât mai personal, mai variat şi mai intim, am început ”plimbările” prin casele de licitaţie din Göteborg şi apoi din Stockholm. Dar la casa de licitaţie Bukowski, sau la licitaţiile internaţionale de la Auktionsverket, te duci mai mult să admiri obiecte frumoase, nu să cumperi, căci preţurile sunt exorbitante! Dealtfel, despre obiectele unicate sau foarte rare de la Bukowski, Auktionsverket sau Auktionskammaren (din Uppsala) aveţi posibilitatea să citiţi destul de des în CURIERUL ROMÂNESC.

Suedia are o îndelungată tradiţie a activităţii de licitaţii (cea mai veche casă de licitaţie din lume care încă funcţionează este Auktionsverket, fondată în 1674). Dar şi faptul că ultimul război pe teritoriul suedez a avut loc la 1809, a făcut posibilă păstrarea unor imense bogăţii, distruse de războaie sau revoluţii în alte ţări, ca: mobile, covoare, argintărie şi tablouri, obiecte din cristal, porţelan, etc.

Aceste ”obiecte vechi”, de epocă, sunt de fapt la îndemâna celor care doresc să combine trecutul cu prezentul, ”noul” cu ”vechiul” şi să-şi creeze o atmosferă ambiantă în locuinţa proprie de la multele case de licitaţii din Suedia. Rămâne doar să le frecventezi.

La casa de licitaţii Auktionshuset Metropol AB, care se află pe strada Sveavägen nr. 116, în mijlocul Stockholmului, am ajuns anunţaţi de fiica noastră Anne-Marie, care, cunoscându-ne interesul pentru licitaţii şi supărarea că Nordén, o casă de licitaţii cu un sistem de licitat foarte ingenios (casa de licitaţii Nordén a fost prezentată de noi în ☞ 4

La 28 noiembrie a.c. la Casa de licitaţii Metropol a fost scos la licitaţie tabloul”L’ultima cena” (Cina cea de taină) atribuit lui Jacopo Tintoretto (atelierul lui).
Tabloul are dimensiunile 142 x 220 cm şi a fost evaluat la 100.000 de coroane suedeze.
Foto: © Metropol.

Lars Åhlander, directorul executiv de la Casa de licitații Metropol, de vorbă cu Silvia Constantinescu despe această casă de licitații.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

(Continuare din pag. 3: Auktionshuset Metropol.)

numărul 3/1999), care făcea obiectul vizitelor noastre săptămânale, tocmai intrase în faliment, ne-a sunat și ne-a spus că a văzut o firmă pe care scria: Auktionshuset Metropol.

Jani Andersson, acest tânăr întotdeauna elegant, este șeful sistemului opertiv de informatică și relații cu cumpărătorii.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

Auktionshuset Metropol (Casa de licitații Metropol) ne-a oferit exact ce ne lipsea prin dispariția casei Nordén: posibilitatea de a găsi de la mobile la argintărie, de la tablouri la bijuterii, porțelanuri, cristale și tot felul de obiecte pe care cei care fac evaluarea obiectelor care sunt aduse la licitație, atunci când nu știu exact cum să le denunească, le spun: ”curioase”. Aici vin rar obiecte exclusive, dar găsești obiecte frumoase și cu șansa de a le avea.
Situată ”în mijlocul orașului”, având un program care dă posibilitate câtor mai multe persoane să participe la licitații, Auktionshuset Metropol a devenit una din casele de licitații la care participă nu numai proprietari de magazine de antichități, ci și foarte mulți oameni obișnuiți, care sunt în căutarea unui ”ceva” care să le schimbe ambianța casei. Licitațiile de la Auktionshuset Metropol se țin în fiecare săptămână, lunea, după orele 16.00. Dar există și posibilitatea, nu numai să lași o ofertă, ci și să vezi toate obiectele care vor fi scoase la licitație în săptămâna următoare pe Internet la adresa: www.metropol.se. Octavian și cu mine suntem vizitatori consecvenți și chiar cumpărători înrăiți, iar în ultimii ani am achiziționat multe obiecte direct în sală, dar și mai multe la licitația pe Internet.
Ce știu despre această casă de licitație, despre cei care lucrează aici? L-am întâlnit pe Lars Åhlander, directorul executiv, de la care am aflat câte ceva despre această casă de licitații.

Lars Åhlander: Lucrez în această branșe de peste 35 de ani. Am început la Auktionsverket, pe când eram student la facultatea de drept: lucram ziua și studiam noaptea. Pe atunci exista un fel de monopol al licitațiilor în Stockholm, deținut de Auktionverket, care era casa de licitație a orașului, monopol care a fost ridicat abia în 1972. Licitațiile de la Auktionsverket erau foarte populare și atrăgeau foarte mulți și cumpărători, dar și vânzători. Auktionverket (AK) ”închiria” salariați și la alte companii de licitații, cum ar fi Bukowski. De aceea, aș putea spune că lumea licitațiilor este o lume mică, în care toți se cunosc, căci toți au fost cândva salariați la Auktionverket. Eu am fost unul din cei ”închiriați” la Bukowski.
Personal nu sunt foarte interesat de artă, ci de ideea vânzării unor obiecte de artă, de cele mai multe ori unicate, pe care nu le găsești peste tot. Îmi plac ”lucruri vechi”, dar faptul că pe un ”obiect vechi” poți obține prețuri total imprevizibile, îmi stimulează curiozitatea și interesul. Și la licitațiile de la Auktionshuset Metropol, ca și la alte licitații, vin nu numai oameni interesați de comerțul cu antichități, cu ”lucruri vechi”, ”de artă”, ci și foarte multe persoane private, care colecționează de plăcere mai tot, colecții pentru care mai degrabă nepoții vor avea câștig material, când vor descoperi în poduri lucruri extrem de valoroase, căci colecționarii nu se îndură să le vândă.

Silvia Constantinescu: Octavian și eu am fost foarte ”îndrăgostiți” de licitațiile de la Nordén, căci acolo puteai găsi obiecte pe care Bukowski nu le-ar fi acceptat, dar pentru asta nu erau neinteresante sau fără valoare, la un preț acceptabil; mai era și sistemul acela de licitat electronic, foarte palpitant: Și… era nostim!

L.Å.: Eu am fost co-proprietar la licitațiile Nordén, dar le-am vândut, pe de o parte pentru că exista o altă ”idee de afaceri”, iar, pe de altă parte, pentru că acea formă de licitație era puțin prea înainte de vreme, căci lumea nu era încă coaptă pentru licitații electronice. Am înființat această casă de licitație împreună cu Salvator Grimaldi, care este co-proprietar, în ideea combinării unei tehnici vechi cu una nouă, cu Internetul. Doream să realizez ca cei care licitează pe Internet să poată vedea direct cum cresc prețurile la obiectele de licitat, să fie tot timpul în ”joc”. Dar, în același timp, mulți dintre cei care vin la licitații sunt oameni în vârstă, care nu sunt foarte entuziasmați de Internet. Aici avem și ”tehnica veche”, și ”tehnica nouă”. Și noi facem și licitații de ”moșteniri”, adică preluăm tot în cazul unui deces, iar aceasta dă șansa de a găsi o mare varietete de obiecte - de la exclusive, la obișnuite. Noi nu vom face niciodată ”licitații de calitate”, dar aici poți găsi obiecte și de 200 de coroane, și de 30.000 de coroane. Acesta-i farmecul acestei case de licitații. Apoi, noi avem foarte mare grije să acordăm foarte multă atenție celor care vin la noi să cumpere sau să vândă, să-i facem pe oameni să se simtă bine.

Fleur Fayaz este una din casierele care te întâmpină la casă cu zâmbet.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

☆

Am convingerea că vizitele la casele de licitație sunt cea mai bună școală de istoria artei, căci aici găsești aproape tot ce s-a creat în artă până în prezent. Aceste obiecte sunt descrise de specialiști, chiar dacă nu întotdeauna complet, și, văzându-le, înveți. Și, dacă ai norocul, poți să dai și peste obiecte de valoare inestimabilă, care au trecut neobservate de ochiul experților. Casa de licitații Auktionshuset Metropol vă dă această șansă.

Silvia Constantinescu.

Aceasta este sala unde sunt expuse obiectele, dar și unde au loc licitațiile.
Pascal Fogelberg, un tânăr foarte plăcut, caută în mulțimea de obiecte pe cel licitat de tine.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

# IN MEMORIAM:

## Zece ani de la trecerea în nefiinţă a eroului naţional

# CORNELIU COPOSU

## "CEEA CE SE NUMEŞTE LA NOI PRIVATIZARE, ESTE CĂPĂTUIREA UNOR RECHINI, CARE ALBESC BANI MURDARI, PROFITÂND DE ANARHIA DIN ROMÂNIA"

Pe domnul Corneliu Coposu l-am întâlnit pentru prima oară în 1992, când Alf Svensson, fostul şef al Partidului Creştin Democrat din Suedia, îl invitase să facă o vizita oficială în Suedia. Vizita oficială fusese programată între 6-10 aprilie, dar domnul Corneliu Coposu a rămas încă cîteva zile în Stockholm. Pe 11 aprilie, în apartamentul Ivonei Pop, căreia îi sunt deosebit de recunoscătoare pentru că mi-a intermediat întâlnirea, am stat de vorbă cu domnul Corneliu Coposu timp de mai bine de 4 ore. Aveam să-l reîntâlnesc pe domnul Corneliu Coposu în mai 1994, la simpozionul "Exilul Românesc - Identitate şi Conştiinţă Istorică" şi apoi la 2 iunie 1995, în casa din strada Mămulari. Toate cele 3 discuţii le-am publicat în CURIERUL ROMÂNESC la timpul respectiv. Când l-am întâlnit pentru a treia oară, la 2 iunie 1995, domnul Corneliu Coposu a făcut din nou o profundă analiză a societăţii române de atunci, accentuând pe aspectul corupţiei celor care se aflau la putere în România, afirmând atunci, printre altele, că: "Ceea ce se numeşte la noi privatizare, este căpătuirea unor rechini, care albesc bani murdari, profitând de anarhia din România". Acum, când în România sunt anchetaţi pentru corupţie cei care au condus-o aproape 15 ani, cei care şi-au însuşit ilegal proprietăţi care nu le aparţineau, care au vândut proprietăţi care nu erau ale lor, care au luat mită pentru concesionarea averii statului la diverşi interesaţi, devenind peste noapte miliardari în euro, remarca domnului Corneliu Coposu este şi mai relevantă. Redau mai jos spicuiri din interviul din 2 iunie 1995.

☆

Silvia Constantinescu: Sunt cinci ani de la "revoluţie" şi trei ani de cînd v-am întâlnit prima dată. Ce s-a realizat din planurile, din speranţele pe care le aveaţi atunci?

Corneliu Coposu: Foarte puţin! Din păcate, acum trei ani, cînd ne-am văzut la Stockholm, eram mult mai optimist decât acum. Aşa cum prevedeam, aşa cum am spus în repetate rânduri, dar nu m-a crezut nimeni, am ajuns la marginea crizei economice, după care urmează catastrofa. Din păcate, perspectivele noastre de redresare economică sunt nule! Pentru că ceea ce îngrijorează opinia publică, nu este criza momentană, am trecut prin mizerii mari, prin mizeriile războiului, prin criza cumplită postbelică, dar aveam înainte o speranţă. Această speranţă ne lipseşte acum! Nu vedem nici o perspectivă de ameliorare a situaţiei economice, care este dublată şi de o criză profundă socială, morală şi politică. Lumea crede că printr-o schimbarea a guvernului Văcăroiu se va schimb ceva. Nu se va schimba nimic! Dacă în locul lui Văcăroiu va veni Ionescu sau Popescu, situaţia rămâne aceeaşi, pentru că nu există un cabinet capabil să realizeze măcar un plan pentru ieşirea din impas.

…

S. C.: Există ideea, împărtăşită şi în exil, că nici opoziţia nu şi-a făcut în această perioadă complet datoria, că au existat destui care au dorit să ajungă în Parlament, să se îmbogăţească, ceea ce a făcut să se alieze repede cu guvernul, atunci cînd a fost vorba de cîştiguri şi n-au servit interesele ţării.

C.C.: Da, observaţia este justă. Situaţia din păcate este aşa. La o ţară care a fost năpăstuită de 50 de ani de comunism este un miracol să găseşti un om de

"Nu am ezitat nici un moment, în cursul acestor oprimări ale dictaturii comuniste, să cred în prăbuşirea comunismului".
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

caracter! Nu uitaţi că personalitatea omului a fost dedublată în comunism şi i-a integrat complexul relei credinţe, complexul minciunii. Toată lumea ştia că într-un fel trebuia să te comporţi în lume şi în alt fel între ai tăi! Acest complex al relei credinţe, complex al minciunii, care-i caracteristic tuturor ţărilor comuniste, este vizibil la noi şi, din păcate, avem două generaţii care niciodată nu se vor putea complet emancipa de sub opresiunea acestui complex. Deci, pe lîngă complexul de superioritate şi inferioritate, cunocute de psihologie, comuniştii au adăugat, poate ca un dezastru chiar mai mare decât sacrificiile din ultimul război mondial, acest compex al minciunii, al relei credinţe.

Din acest complex puteau să iasă oameni integri, care să pună, înainte de orice, interesele naţiunii, aşa cum am fi avut nevoie noi după prăbuşirea comunismului? Nu puteau să iasă decât exemplare crescute la şcoala complexului de minciună! Sigur că intuiţia, faimoasa intuiţie românească, care a operat de-a lungul istoriei, acum încă nu s-a manifestat.

…

Cine să facă educaţia maselor? Aşa că este lesne de înţeles că toate enormităţile, toate prostiile lansate pe piaţă, sunt crezute! Noi avem o instituţie, care pro-

"Noi suferim că o serie întreagă de calomnii, injurii adresate poporului român şi care au mare credibilitate în Occident, nu sunt contracarate."
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

babil că va face să zîmbească Occidentul, avem faimoasa DIVIZIA D, din cadrul securităţii, care dezinformeză, care lansează un buchet de minciuni stabilite dinainte şi bine analizate de către un mare colectiv de psihologi, care se ocupă cu asta şi care pun la cale, să zic, 10 minciuni, pe care le lansează pe piaţă. După două săptămâni se controlează efectul lor. Sunt eliminate pe loc cele care n-au prins şi se amplifică cele care au dobîndit credibilitate. Această DIVIZIE D, care operează la ordinul Preşedintelui şi al Guvernului, face treabă mai mare decât postul de televiziune - induce în eroare pe toţi cetăţenii!

…

Care este speranţa noastră? Pe de o parte redresarea faimoasei intuiţii populare româneşti, care i-a ajutat pe români, chiar în epocile de mare criză, lipsiţi complet de informaţie, să dibuiască totuşi calea cea mai potrivită pentru ieşirea din impas - intuiţie care încă nu s-a manifestat, dar ar putea să dea roade cu prilejul noilor alegeri.

…

C.C.: … Comunismul n-a prins în România!… Noi am foat implicaţi în aceasta printr-o murdară trădare a intereselor Occidentale. Dacă nu exista această trădare, cei 200 de milioane de europeni vânduţi Moscovei aveau altă viaţă. Această vânzare a fost făcută de Roosevelt, care poate să aibe merite deosebite pentru ţara lui, dar pentru noi el a însemnat o catastrofă! Acest om bolnav de Alzheimer, cu o tensiune de 30, cu un consilier care s-a bucurat de toate avantajele oferite de Kremlin, de la dansatore de la Balşoi Teater până la icre negre, şi care l-a indus în eroare pe acest nenorocit, a vândut Europa. Sunt responsabilităţi istorice care au afectat ţara noastră şi una din acestea este această vânzare murdară a intereselor Occidentale şi împărţirea în sfere de interese. Eu nu spun că noi am fi putut să ne emancipăm complet de sub teroarea Uniunii Sovietice, dar spun că dacă nu se întâmpla această trădare oficială a europenilor din sud-est, evoluţia noastră lua cu totul altă direcţie, iar cei 50 de ani de obscurantism comunist erau, dacă nu eliminaţi, reduşi ca extindere.

…

S.C.: Toţi cei pe care i-am întâlnit în această vizită în România consideră că singura persoanalitate care ar fi demnă de voturile tuturor românilor sunteţi Dumneavoastră, dar Dumneavoastră n-aţi candidat niciodată. De ce?

C.C.: Doamna Constantinescu, în viaţa mea, vă spun cu toată sinceritatea, n-am avut, n-am nici acuma şi n-o să am niciodată vreo veleitate de ordin politic. Am anunţat cu surle şi trîmbiţe şi am făcut bine - pentru că, din multe puncte de vedere, oamenii, când iau cunoştinţă şi cred în anumite lucruri, se liniştesc în multe direcţii - că niciodată nimeni n-o să mă vadă nici preşedinte de republică, nici de corp legiuitor, nici prim-ministru, nici ministru, pentru că nu mă interesează. În al doilea rând, nu mă interesează nici banii! Dacă vroiam, puteam să-i fac! ☆

Preşedintele Franţei, Jacques Chirac, a acordat domnului Corneliu Coposu Legiunea de Onoare "ca semn de recunoştere a operei întreprinse în serviciul idealurilor democrate, pentu curajul manifestat de-a lungul luptei consecvente pentru libertate purtate în cadrul Partidului Naţional-Ţărănesc încă din 1933, atât în timpul nazismului, cât şi în timpul deceniilor de persecuţie comunistă."

(Continuare din pag.1: William Surles "Bill" McArthur, Jr.)

W.M.: A sense of awe at the sheer beauty of our planet. And the humbling realization that we are very small and fragile.

S.C.: Do you feel alone "up there" or do you meet with other Extra-Terrestrials?

W.M.: No, we don't feel alone. First, Valeri and I are very good friends. He refers to us as space brothers. And we have frequent communication with people on the ground via official radio, telephone (yes, we can place telephone calls), email, and amateur radio.

S.C. When you've completed your daily tasks, do you read or listen to music? What do you read? What music do you listen to?

W.M.: Currently, I'm reading a book entitled Digital Fortress, by the author of the Da Vinci Code. We listen to a variety of music from Bach, Beethoven, Mozart, to rock and roll oldies from the 50's and 60's (Beatles, Big Bopper, Buddy Holly), today's rock music (Dispatch, Jet), country and western (Garth Brooks, George Straight, Shania Twain). Currently, I'm listening to Christmas music. We also receive electronic copies of magazines and newspapers, plus tv shows and movies. Warner Brothers provided NASA a copy of the latest Harry Potter movie, which was uplinked to the ISS for me to watch.

S.C.: What do you know about Romania and Sweden?

W.M.: Unfortunately, I have little personal knowledge of Romania and Sweden other than geography. I've known Christer Fugelsang, a Swedish astronaut for over 10 years, and of course I have known Marc Ciupitu for almost 5 years.
They both represent their native countries well and honorably.

S.C.: Sincere thanks and best wishes.

Silvia Constantinescu. ☆

# EXPEDITION 12 COMMANDER AND NASA SCIENCE OFFICER TO ISS
# WILLIAM SURLES "BILL" MCARTHUR, JR., AT WORK:

JSC2005-E-39124 (20 September 2005)
From left to right, Expedition 12 Commander William S. McArthur, Jr., Flight Engineer and Soyuz Commander Valery I. Tokarev and U.S. Spaceflight Participant Gregory Olsen join backup Commander Jeffrey N. Williams, backup Flight Engineer and Soyuz Commander Mikhail Tyurin and backup Spaceflight Participant Sergei Kostenko at the traditional raising of the U.S., Russian and Kazakh flags at the Cosmonaut Hotel in Baikonur, Kazakhstan Sept. 20, 2005 as the crew prepares for its launch on a Soyuz TMA-7 vehicle to the International Space Station on October 1.
Photo Credit: NASA / Victor Zelentsov.

ISS012-E-10792 (9 December 2005)
Astronaut William S. (Bill) McArthur Jr., prepares to remove the Avionics Air Assembly (AAA) from the Crew Health Care System (CHeCS) rack during in-flight maintenance (IFM) in the Destiny laboratory of the ISS.
Photo Credit NASA.

*"The qualities needed to make it to space are patience and hard work. Patience because it takes a long time. And hard work because the education and experiences needed to become an astronaut require significant effort."*

*William S. (Bill) McArthur Jr.*

ISS012-E-06020 (26 October 2005)
Astronaut William S. McArthur Jr., works with Extravehicular Mobility Unit (EMU) spacesuits in the Quest airlock of the international space station. When the Expedition 12 crew performed its first scheduled day of spacewalking on Nov. 7, it was attired in the NASA EMU.

SS012-E-07685 (11 November 2005)
Astronaut William S. (Bill) McArthur Jr., photographs Binary Colloidal Alloy Test-3 (BCAT-3) experiment samples in the Destiny laboratory of the international space station.
Photo Credit: NASA.

The Expedition 12 patch represents both mankind's permanent presence in space and future dreams of exploration.

ISS012-E-09763 (30 November 2005)
Astronaut William S. (Bill) McArthur Jr., performs preventive maintenance and cleaning of the Russian segment SOTR ventilation systems in the Zvezda Service Module of the ISS.

ISS012-E-13047 (20 Dec. 2005)
Astronaut William S. (Bill) McArthur Jr., works at the back panel of the Atmosphere Revitalization (AR) rack in the Destiny laboratory of the ISS as he prepares to perform in-flight maintenance (IFM) on the Major Constituent Analyzer (MCA).

ISS012-E-11488 (11 Dec. 2005)
William S. (Bill) McArthur Jr., poses with Christmas decorations in the Destiny laboratory of the ISS.
Photo Credit: NASA.

# *WILLIAM SURLES "BILL" MCARTHUR, JR.*

*CURRICULUM VITAE*

William Surles "Bill" McArthur, Jr. was born July 26, 1951, in Laurinburg, North Carolina. His hometown is Wakulla, North Carolina. Married to the former Cynthia Kathryn Lovin of Red Springs, North Carolina. They have two daughters. He enjoys basketball, running, and working with personal computers. Bill's stepfather, Mr. Weldon C. Avant, resides in Red Springs. His parents, Brigadier General William S. McArthur and Mrs. Edith P. Avant, are deceased. Cynthia's mother, Mrs. A.K. Lovin, resides in Red Springs, North Carolina.

***EDUCATION:*** Graduated from Red Springs High School, Red Springs, North Carolina, in 1969; received a bachelor of science degree in applied science and engineering from the United States Military Academy, West Point, New York, in 1973, and a master of science degree in aerospace engineering from the Georgia Institute of Technology in 1983.

***ORGANIZATIONS****:* William Surles "Bill" McArthur, Jr. is member of the American Institute of Aeronautics & Astronautics (AIAA), the Army Aviation Association of America, the Association of the United States Army, the United States Military Academy Association of Graduates, the West Point Society of Greater Houston, MENSA, Phi Kappa Phi, and the Association of Space Explorers.

*SPECIAL HONORS*: Recipient of the Distinguished Service Medal, the Defense Superior Service Medal, the Defense Meritorious ServiceMedal (First Oak Leaf Cluster), the Meritorious Service Medal (First Oak Leaf Cluster), the Army Commendation Medal, the NASA Space Flight Medal, and the NASA Exceptional Service Medal. Distinguished Graduate of the U.S. Army Aviation School. Honorary Doctor of Science degree from the University of North Carolina at Pembroke. Recipient of the Order of the Long Leaf Pine, North Carolina's highest civilian award. Georgia Tech Academy of Distinguished Engineering Alumni. 1996 American Astronautical Society Flight Achievement Award. 1997 visiting Green Honors Professor, Department of Science and Engineering, Texas Christian University. Recipient of the Ellis Island Medal of Honor. Order of Saint Michael (Silver Award) from the Army Aviation Association of America. 2000 Robert M. Leich Award from the Army Aviation Association of America. 2000 Korolev Diploma presented by the Federation Aeronautique Internationale.

***EXPERIENCE*****:** McArthur graduated from West Point in June 1973 and was commissioned as a Second Lieutenant in the U.S. Army. Following a tour with the 82nd Airborne Division at Fort Bragg, North Carolina, he entered the U.S. Army Aviation School in 1975. He was the top graduate of his flight class and was designated an Army aviator in June 1976. He subsequently served as an aeroscout team leader and brigade aviation section commander with the 2nd Infantry Division in the Republic of Korea. In 1978 he was assigned to the 24th Combat Aviation Battalion in Savannah, Georgia, where he served as a company commander, platoon leader, and operations officer. After completing studies at Georgia Tech, he was assigned to the Department of Mechanics at West Point as an assistant professor. In June 1987, he graduated from the U.S. Naval Test Pilot School and was designated an experimental test pilot. Other military schools completed include the Army Parachutist Course, the Jumpmaster Course, and the Command and General Staff Officers' Course. McArthur retired from the Army in 2001. A Master Army Aviator, he has logged over 4500 flight hours in 39 different air/spacecraft.

***NASA EXPERIENCE***: McArthur was assigned to NASA at the Johnson Space Center in August 1987 as a Space Shuttle vehicle integration test engineer. Duties involved engineering liaison for launch and landing operations of the Space Shuttle. He was actively involved in the integrated test of the flight control system for each Orbiter for its return to flight and was a member of the Emergency Escape and Rescue Working Group. Selected by NASA in January 1990, McArthur became an astronaut in July 1991. Since then, McArthur has held various assignments within the Astronaut Office including: working issues relating to the solid rocket booster, redesigned solid rocket motor, and the advanced solid rocket motor. He served as Chief of the Astronaut Office Flight Support Branch, supervising astronaut support of the Mission Control Center, prelaunch Space Shuttle processing, and launch and landing operations. McArthur also served as Director of Operations, Russia, overseeing training activities for astronauts in Star City. A veteran of three space flights, McArthur has logged 35 days, 2 hours, 25 minutes and 10 seconds in space, including 13 hours and 16 minutes of EVA time in two space walks. McArthur served on the Expedition-10 backup crew. McArthur is the Commander and ISS Science Officer on the Expedition - 12 crew which launched from the Baikonur Cosmodrome in Kazakhstan on September 30, 2005 aboard a Soyuz TMA spacecraft and docked with the space station on October 3, 2005. McArthur will live and work aboard the International Space Station on a six-month tour of duty.

***SPACE FLIGHT EXPERIENCE*****:** STS-58 Columbia (October 18 - November 1, 1993) was launched from the Kennedy Space Center, Florida, and returned to land at Edwards Air Force Base, California. During the mission the crew performed neurovestibular, cardiovascular, cardiopulmonary, metabolic, and musculoskeletal medical experiments on themselves and 48 rats, expanding our knowledge of human and animal physiology both on earth and in space flight. In addition, the crew performed 16 engineering tests aboard the Orbiter Columbia and 20 Extended Duration Orbiter Medical Project experiments. Additionally, the crew made extensive contacts with school children and amateur radio operators around the world through the Shuttle Amateur Radio experiment. The STS-58 mission was accomplished in 225 orbits of the Earth in 336 hours, 13 minutes, 01 second. STS-74 Atlantis (November 12-20, 1995) was NASA's second Space Shuttle mission to rendezvous and dock with the Russian Space Station Mir. STS-74 was launched from and returned to land at the Kennedy Space Center in Florida. During the 8-day flight the crew successfully attached a permanent docking module to Mir, conducted experiments on a number of secondary payloads, and transferred one and a half tons of supplies between Atlantis and Mir. The STS-74 mission was accomplished in 129 orbits of the Earth, traveling 3.4 million miles in 196 hours, 30 minutes, 44 seconds. STS-92 Discovery (October 11-24, 2000) was launched from the Kennedy Space Center, Florida and returned to land at Edwards Air Force Base, California. During the 13-day flight, the seven-member crew attached the Z1 Truss and Pressurized Mating Adapter 3 to the International Space Station using Discovery's robotic arm and performed four space walks to configure these elements.

This expansion of the ISS opened the door for future assembly missions and prepared the station for its first resident crew. McArthur's EVA time totaled 13 hours and 16 minutes. The STS-92 mission was accomplished in 202 orbits, traveling 5.3 million miles in 12 days, 21 hours, 40 minutes and 25 seconds. ☆

# *WHAT IS THE INTERNATIONAL SPACE STATION?*

Configuration of the ISS during Expedition 12.
Image credit: NASA.

The International Space Station is a large, inhabited Earth satellite that more than 15 nations are building in space. The first part of the station was launched in 1998, and the first full-time crew - one American astronaut and two Russian cosmonauts - occupied the station in 2000. The International Space Station orbits Earth at an altitude of about 250 miles (400 kilometers). The orbit extends from 52 degrees north latitude to 52 degrees south latitude. The station will include about eight large cylindrical sections called modules. Each module is being launched from Earth separately, and astronauts and cosmonauts are connecting the sections in space. Eight solar panels will supply more than 100 kilowatts of electric power to the station. The panels are being mounted on a metal framework 360 feet (109 meters) long. The International Space Station will function as an observatory, laboratory, and workshop. Astronauts and cosmonauts will live and work in cylindrical modules, and solar panels will furnish electric power.

The United States and Russia are providing most of the modules and other equipment. Canada built a mobile robot arm, which was installed in 2001. Other participants include Japan and the member nations of the European Space Agency (ESA). Brazil signed a separate agreement with the United States to provide equipment. In exchange, Brazil will have access to U.S. equipment and permission to send a Brazilian astronaut to the station. More than 80 flights of U.S. space shuttles and Russian rockets will be necessary to complete the International Space Station. The ESA and Japan plan to develop supply vehicles to be launched on the ESA's Ariane 5 and Japan's H-2A booster rockets. The space station was originally scheduled for completion in 2006, but unpredicted expenses have created major delays.

* The first proposal for a manned station occurred in 1869, when an American novelist told the story of how a "Brick Moon" came to orbit Earth to help ships navigate at sea.

* In 1923, Hermann Oberth* was the first to use the term "space station" to describe a wheel-like facility that would serve as the jumping off place for human journeys to the moon and Mars.

* In 1952, Dr. Werner von Braun published his concept of a space station in Collier's magazine. He envisioned a space station that would have a diameter of 250 feet, orbit more than 1,000 miles above the Earth, and spin to provide artificial gravity through centrifugal force.

* The United States sent its first space station, Skylab, into orbit in 1973 and it hosted three crews before it was abandoned in 1974.

* Russia continued to focus on long-duration space missions and in 1986 launched the first modules of the Mir space station.

* In 1998, the first two modules of the International Space Station were launched and joined together in orbit. Other modules soon followed and the first crew arrived in 2000.

* Since 1961, more than 400 human beings have ventured into space. Now aboard the International Space Station, astronauts are working to improve life on Earth and extend live beyond our home planet.

Pagini realizate de Silvia Constantinescu.

* Father of Space Travel, Hermann Julius Oberth (June 25, 1894 - December 28, 1989) was a German physicist and one of the founding fathers of rocketry and astronautics; H.J. Oberth was born in the Transylvanian city that is now Sibiu, Romania.

* Learn more about NASA history at:
www.nasa.gov ☆

*Prof. univ. dr.*

# *MIHAIL-CONSTANTIN EREMIA*

*Adjunct al Avocatului Poporului din România:*

## ”AMBELE CATEGORII, ADICĂ ŞI DEMNITARII ŞI FUNCŢIONARII PUBLICI LUCREAZA NUMAI PENTRU STAT, SERVIND INTERESELE ACESTUIA ŞI DECI INTERESUL GENERAL”.

Silvia Constantinescu: Aş dori să continuam discuţia despre relaţia salariat public - contribuabil. În discuţia noastră din numărul trecut al CURIERULUI ROMÂNESC, a apărut o noţiune pe care n-am clarificat-o, aceea de “demnitar”. Dumneavoastră spuneaţi că Primul Ministru, fiind plătit din banul public, este un ”salariat public” dar, totodată, “demnitar” şi că şi miniştrii, ambasadorii, etc, au şi ei, pe lângă calitatea de “salariaţi publici”, şi pe aceea de “demnitari”. Ce înseamnă “calitatea de demnitar”?

Mihail-Constantin Eremia: Demnitarii sunt aceia care datorită calităţilor deosebite şi ataşamentului la valorile Societăţii şi ale Statului formulează, după evaluări complexe şi operaţii decizionale, comandamentul public...”.

S.C.: Sună foarte frumos această definiţie a demnitarului, dar este în realitate aşa, sau aceasta este "idealul" de cum trebuie să fie un demnitar? Sunt întotdeauna demnitarii aceia ale căror ”calităţi deosebite şi ataşament la valorile Societăţii” i-au aşezat în aceste funcţii de demnitari? Cum rămâne atunci cu societatea comunistă, în care valorile au fost stabilite după criterii politice? Cum este acum în România, să-i spun, post-revolutionară? Sunt demnitarii cei mai buni membri ai societăţii? Sunt demnitarii aceia care întotdeauna ”reprezintă interesul public”, sau în perioadele de tranziţie există demnitari de tranziţie?

C-M.E.: Trebuie să ne raportăm întotdeauna la o definiţie, în acest caz la definiţia demnitarului, chiar dacă o astfel de definiţie ar fi numai operaţională şi nu o definiţie elaborată după reguli ştiute de toată lumea (de la gen proxim la diferenţă specifică). Totodată este necesar să punem în relaţie ceea ce poate să fie, ca imagine, “demnitarul ideal” cu ceea ce este demnitarul real. Este cert că întotdeauna există “neconcordanţe” între real şi ideal, dar este la fel de adevărat că un demnitar trebuie să privească şi să gândească permanent la modelul funcţionarului public cu rang de demnitar. Nimic nu opreşte ca prin calităţile sale, precum şi prin manierele cu ajutorul cărora sunt soluţionate problemele de interes public, un funcţionar public să se apropie de modelul stabilit pentru un anumit tip de societate. Este posibil ca un demnitar (real) să determine schimbarea în bine (perfecţionarea) modelului. În fond, modelul ţine cont de realitate, se raportează la aceasta, la calităţile fiinţei umane şi la specificul vieţii publice.
Nu doresc să ocolesc în nici un fel faptul că există funcţionari publici care nu dovedesc acele calităţi care sunt compatibile cu standardul stabilit de societatea respectivă. Este deasemenea adevărat că, în astfel de cazuri, mecanismele (şi procedurile) se urnesc după mult prea multe eforturi, astfel că, aparent, beneficiul nu este al societăţi. Este totodată la fel de adevărat că anumite persoane, care se pot afla în astfel de situaţii, să opună o rezistenţă de tip subiectiv, agăţându-se de beneficiile funcţiei, aşa cum acestea pot fi privite de o astfel de persoană. Orice persoană care doreşte să ajungă demnitar trebuie să se raporteze la “demnitarul ideal”, iar după ce a ajuns demnitar trebuie, în permanenţă, să se autoevalueze, ori să fie evaluat după criteriile aplicabile “demnitarului ideal”. În ceea ce mă priveşte, ca profesor universitar şi în calitate de Adjunct al Avocatului Poporului, consider că este ideea şi respectiv instituţia juridico-politică a legitimităţii, fără de care nu se poate invoca interesul public. Nu este mai puţin adevărat că cei care ajung pe funcţii publice şi îndeplinesc atribuţiile unei demnităţi publice nu sunt şi aceia care au cele mai numeroase şi cele mai semnificative calităţi. Ei sunt totuşi propuşi de organisme sociale care au reprezentativitate şi conform unor proceduri care prezumă cea mai bună selecţie. Consider că maxima “puterea corupe, puterea absolută corupe în mod absolut” este valabilă, astfel încât în exerciţiul funcţiei un demnitar poate să facă anumite fapte care să-l compromită; numai că aceste fapte trebuiesc dovedite, iar societatea este aceea care poate şi trebuie să decidă, în funcţie de gravitatea faptelor şi de rezonanţa acestora în societatea respectivă.
Un exemplu negativ, în acest sens, îl poate constitui societatea de tip comunist, în care selecţia era făcută exclusiv pe criterii politice şi numai prin raportare la apartenenţa la partidul comunist; din acest motiv, demnităţile şi funcţiile publice erau încredinţate unor “persoane de încredere” din partidul respectiv, iar calităţile persoanei respective, implicit moralitatea, contau mai puţin. Că societatea de tip comunist nu a fost deloc bună pentru individ, ca fiinţă umană şi ca cetăţean, s-a dovedit în toată perioada stalinistă şi la fel în cazul comunismului de cazarmă din estul Europei. În România de astăzi, pe care şi dumneavoastră o calificaţi post-revoluţionară, demnitarii au dovedit că nu s-au situat la nivelul cerut de situaţia societăţii româneşti; o dovadă este aceea că nici un partid politic nu a reuşit încă să domine pe termen lung scena politică şi deci să formeze şi să impună adevărate personalităţi. Nu cred că este cazul să vorbim despre “demnitari de tranziţie”, ci despre anumite disfuncţionalităţi de natură politică şi de natură administrativă care sunt sancţionate de societate, dar efectul sancţionator nu este suficient de eficient. Este cazul să apreciem că stabilitatea unei societăţi şi respectiv echilibrul şi eficienţa vieţii publice se obţin cu trudă şi după o perioadă îndelungată. Nu sunt deloc încântat că pot exista demnitari care să nu servească, aşa cum au jurat, interesul public, dar ceea ce este cel mai important pentru astfel de cazuri îl reprezintă existenţa şi buna funcţionare a mecanismelor sociale (chiar tinere, ca în orice tranziţie), de exemplu a opiniei publice exprimată (în calitate de conştiinţă colectivă) de presă, ori de asistenţa şi buna funcţionare a instituţiei Avocatul Poporului.

S.C.: Consideraţi că există elite sociale în general şi în România astăzi în special?

M-C.E: Nu doresc să răspund tranşant şi pentru că evoluţia actuală a societăţii are alte coordonate care nici nu exclud elitele, dar nici nu se bazează numai pe ele. Elitele dispun de o anumită specificitate, de o selectare în funcţie de ramura ştiinţifică, de domeniul din societate şi respectiv de nivelul de tehnicitate atins; este dovedit că elitele contribuie substanţial la progresul ştiinţific. Consider că astăzi se tinde către participarea fiecărui individ al societăţii, prin calităţile sale, la evoluţia societăţii; în acest sens, problematica drepturilor omului, ca drepturi esenţiale în organizarea de tip democratic a societăţii, domină atât viaţa publică, dar şi viaţa privată. Deci, ideal ar fi să se asigure echilibrul necesar între elite şi celelalte grupuri (macro şi micro) ale societăţii.

S.C.: Sunt “demnitarii” aceste “elite” sociale?

M-C.E.: La această întrebare am răspuns deja. Dar poate că ar fi necesar să nuanţez. Este bine de ştiut că nu întotdeauna elitele sunt cele mai eficiente. Şi pot exista multe criterii explicative, de exemplu faptul că o elită este mult prea specializată şi deci are nevoie de coordonare cu alte elite ori cu alte componente din societate, sau faptul că nu întotdeana soluţiile teoretice (ale elitelor) au acoperire în plan practic. Demintarii nu sunt prin definiţie o elită, chiar dacă prin calităţile de care trebuie să dea dovadă ei se situază deasupra “omului simplu”. Specialiştii, pentru diferite domenii, sunt elite. Demintarii reprezintă intreresul public pe acele coordonate politico-juridice care ţin mai mult de întreaga societate, de fiecare individ din societate, de personalitatea fiecăruia şi nu de acea “lume a atotcunoscătorilor” unui domeniu.
Demnitarul exprimă şi ca funcţie, dar şi el însuşi, echilibrul dintre individ ca simplu om în societate şi elite. Demnitarul trebuie să dea tot ce este cel mai bun, dar fără a uita, ignora sau neglija omul simplu, demnitatea lui. Dacă o societate acceptă ca demnitari persoane care nu-i reprezintă, atunci ceva nu este în regulă.

S.C.: Cum este stabilit cine este “elita” într-o societate? Se dau examene, sau alegerea este făcută de un grup din societate care se consideră el însuşi că are capacitatea să facă alegerea elitelor şi care la rândul lor se consideră "elita elitelor"?

M-C.E.: Nu este o noutate în istorie că cei care cuceresc puterea tind a se declara (a se citi: auto-declara) cei mai buni şi deci “elite”. Este cazul să distingem, încă o dată, între adevăratele elite şi falsele elite. Şi este cazul să distingem între elitele politice şi celelalte tipuri de elite. Şi mai trebuie să constatăm că, pentru a ajunge într-o elită, trebuie îndeplinite numeroase şi complexe criterii. Iar cel mai important şi mai semnificativ fapt este acela care face ca elita politică, datorită cuceririi puterii politice şi importanţei acesteia în societate, să considere că aceleaşi criterii, considerate ca examene, sunt valabile şi pentru alte elite şi ca atare, sub pretextul realizării programului politic, a disciplinei, să impună persoane care nu sunt cele mai reprezentative şi care sunt investite cu un vot de încredere care nu poate fi anulat decât de proba contrară, adică de fapte care deja prejudiciază şi care se răsfrâng, atunci, numai asupra persoanei respective. Dacă modelul politic este luat dintr-o societate stabilă ca democraţie, el este aplicat într-o “societate de tranziţie” şi de aici toate problemele.
Întrebarea dumneavoastră, în conţinutul ei, indică toate aspectele negative pe care le datorăm anilor comunismului, dar nu trebuie să uităm că, deşi nu uităm trecutul, privim către viitor şi că trecutul se referă şi la acei ani în care organizarea democratică era ţelul societăţii româneşti şi ca atare viitorul nostru poate să se sprijine pe acel frumos trecut democratic.

S.C.: Vă mulţumesc pentru precizarea făcută în legătură cu “calitatea de demnitar”, precizare

deosebit de importantă, căci, consider eu, este determinant pentru mersul bun al unei societăţi ca toţi cetăţenii societăţii, inclusiv cei aleşi dintre ei ca demnitari, să cunoască ce însemnă o anumită funcţie, ce drepturi şi ce obligaţii decurg din aceasta.
Stimate domn Eremia, în numărul trecut al CURIERULUI ROMÂNESC am prezentat un caz de excrocherie efectuat atât de un avocat român, membru al baroului din Arad, dar şi de o instituţie locală, în cazul nostru de primăria din Timişoara, faţă de cetăţeanul Ladislau Malvius. În acest caz concret al lui Ladislau Malvius, va lua Avocatul Poporului în cercetare cazul prin ”declanşarea din oficiu a unei cercetări”, căci în acest caz concret, este vorba de ”informaţii legitime, nefictive, certe” date de Ladislau Malvius despre functionarul de la primăria din Timişoara? În Suedia, Avocatul Poporului poate acţiona şi prin ceea ce se cheamă ”autosesizare”. Dacă am înţeles corect, şi în România există această posibilitate.

M-C.E: Dacă există suficiente temeiuri că un astfel de caz există ca realitate, că informaţiile sunt certe, legitime, nefictive, atunci răspunsul la întrebarea dumneavoastră are două coordonate, pe care le dă chiar legea şi este cazul să reamintim că instituţia Avocatul Poporului este prima instituţie care aplică legea, în litera şi spiritul ei:
Legea nr. 35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului, republicată, prevede la art. 14 (1): Avocatul Poporului îşi exercită atribuţiile din oficiu sau la cererea persoanelor lezate prevăzute la art. 13 lit. b. (2). Cererile pot fi adresate de orice persoană fizică, fără deosebire de cetăţenie, vârstă, sex, apartenenţă politică sau convingeri religioase. Iar la art. 13, că Avocatul Poporului: b) primeşte şi repartizează cererile făcute de persoanele lezate prin încălcarea drepturilor sau libertăţilor cetăţeneşti de către autorităţile administraţiei publice şi decide asupra acestor cereri; c) urmăreşte rezolvarea legală a cererilor primite şi cere autorităţilor sau funcţionarilor administraţiei publice în cauză încetarea încălcării drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti, repunerea în drepturi a petiţionarului şi repararea pagubelor. Deasemenea, conform art. 15: (1): Cererile adresate Avocatului Poporului trebuie să se facă în scris şi să indice numele şi domiciliul persoanei lezate în drepturile şi libertăţile cetăţeneşti, drepturile şi libertăţile încălcate, precum şi autoritatea administrativă ori funcţionarul public în cauză. Petiţionarul trebuie să dovedească întârzierea sau refuzul administraţiei publice de a soluţiona legal cererea. Iar conform Art. 22 (1): Avocatul Poporului are dreptul să facă anchete proprii, să ceară autorităţilor administraţiei publice orice informaţii sau documente necesare anchetei, să audieze şi să ia declaraţii de la conducătorii autorităţilor administraţiei publice şi de la orice funcţionar care poate da informaţiile necesare soluţionării cererii. (2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică autorităţilor administraţiei publice, instituţiilor publice, precum şi oricăror servicii publice aflate sub autoritatea autorităţilor administraţiei publice. Totodată, conform Regulamentului de organizare şi funcţionare a instituţiei Avocatul Poporului, republicat, Secţiunea 2, Procedura de primire şi de soluţionare a cererilor, Procedura în cazul sesizarii din oficiu: 16 (1) Cererile adresate Avocatului Poporului trebuie formulate în scris, cu respectarea condiţiilor prevăzute de lege, şi pot fi transmise prin poştă, inclusiv cea electronică, fax ori pot fi depuse personal sau prin mandatar. Art. 19: în situaţia în care, în urma cercetărilor preliminare, rezultă necesitatea efectuării unei anchete, titularul lucrării face propunerea şi o supune spre avizare şefului de departament. Avocatul Poporului aprobă efectuarea anchetei şi împuternicesţe persoanele care o vor efectua. Art. 24 (1): Avocatul Poporului poate aproba sesizarea din oficiu atunci când află, prin orice mijloace, că au fost încălcate drepturi sau libertăţi cetăţeneşti. (2). Sesizarea din oficiu se înregistrează în registrul general de intrare-ieşire a corespondenţei. (3). Procedura de soluţionare este cea prevăzută în prezenţa secţiune. (4). Procedura desfăşurată ca urmare a sesizării din oficiu începează şi la solicitarea persoanei lezate în drepturile şi libertăţile sale.
Este necesar ca acum să concretizăm cele două direcţii: prima direcţie este aceea când personal sau prin mandatar o persoană sesizează expres Avocatul Poporului cu o încălcare a drepturilor şi libertăţilor, dar această sesizare trebuie să îndeplinească anumite condiţii în sensul că trebuie să se facă DOVADA respectivei încălcări şi trebuie SĂ SE INDICE atât instituţia administrativă de la care provine încălcarea (care a emis actul administrativ nelegal), cât şi funcţionarul public care a săvârşit respectivul fapt administrativ ilegal. A doua direcţie este aceea când Avocatul Poporului află, PRIN ORICE MIJLOACE, că s-au produs încălcări ale drepturilor şi libertăţilor şi când poate fi declanşată cercetarea preliminară şi apoi ancheta pentru a se constata dacă încălcările există sau nu există. Numai Avocatul Poporului este acela care poate declanşa ancheta. La sesizarea din oficiu trebuie să se urmărească identificarea funcţionarului, a actului sau a faptului administrativ prin care s-a produs încălcarea drepturilor sau a libertăţilor şi, fireşte, instituţia administrativă. Atunci când se apreciază necesitatea declanşerii cercetării, trebuie să existe suficiente informaţii, iar acestea să fie precise. Numai aşa Avocatul Poporului se poate impune prin seriozitate şi competenţă.
Cazul Ladislau Malvius este, conform enunţărilor dumneavoastră, un caz penal, iar în ce priveşte Avocatul Poporului desigur că şi el poate interveni, dar fără nici un fel de ingerinţă cât priveşte actul de justiţie şi fără a se considera că Avocatul Poporului se poate antepronunţa ori că părerea sa este obligatorie pentru judecător. Desigur că Avocatul Poporului va lua în cercetare cazul cât îl priveşte pe funcţionarul de la primărie, şi aceasta se va întâmpla fără întârziere prin declanşarea din oficiu a unei cercetări, dar numai după ce afirmaţiile dumneavoastră că informaţiile sunt certe, legitime, nefictive sunt individualizate prin indicarea numelui funcţionarului şi a faptelor funcţionarului de la primărie, astfel ca Avocatul Poporului să nu fie pus în situaţia de a acuza netemeinic, de a produce prejudicii demnităţii funcţionarului public ori de a perturba activitatea primăriei.
Este cert că dacă dumneavoastră, ca jurnalist, sesizaţi un astfel de caz, nominalizând cazul şi insistând asupra lui, trebuie să derulăm, de îndată, cercetarea prealabilă, cu discreţia de rigoare, chiar dacă nu aţi indicat numele funcţionarului şi, in concreto, fapta ilicită pe care acesta a săvârşit-o (dacă deţineţi aceste informaţii, vă rog să ni le furnizaţi).
Am să propun imediat Avocatului Poporului ca prin intermediul nou înfiinţatului birou teritorial Timişoara să se realizeze evaluarea situaţiei. ☆

SILVIA CONSTANTINESCU

EXIL

OAMENI ŞI IDEI

Cartea poate fi procurată de la

Editura CURIERUL ROMÂNESC
Altvägen 99, 142 42 SKOGÅS, SUEDIA.

Preţul cărţii = 120 SEK + porto: 24:- SEK Suedia, 29:- SEK Europa, 38:- SEK alte continente.
(Preţurile includ TVA).

# ASOCIAŢIA CULTURALĂ ROMÂNO-SUEDEZĂ ”FRĂŢIA” ANIVERSEAZĂ ZECE ANI DE EXISTENŢĂ

În raionul Bredäng din comuna Stockholm activează asociaţia culturală româno-suedeză ”Frăţia”, care anul acesta aniversează zece ani de existenţă. Asociaţia a fost constituită la 27 mai 1995 în raionul Bredäng, în scopul, aşa cum este el exprimat în statutele acestei asociaţii, de a păstra, răspândi, stimula, prezenta, difuza şi sprijini creaţia artistică în societatea multiculturală suedeză. Acest scop este îndreptat spre asigurarea unui schimb liber de păreri şi pentru prezervarea libertăţii de exprimare, în timp ce asociaţia declară că munceşte activ pentru creşterea nivelului de toleranţă între diferitele grupe etnice care fac parte din multiculturala Suedie.

Aspect de la masa de Crăciun de la festivitatea ”Jubileul 1995-2005”.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

Pe situl său de pe Internet, asociaţia culturală româno-suedeză ”Frăţia” defineşte cultura ”ca stil de viaţă, ca o dimensiune spirituală a vieţii, ca o activitate artistică, sau ca acel chit din societatea locală care ne dă identitate”. Tot de acolo aflăm că ”Asociaţia îşi vede ca scopul său principal ca, printr-un spectru variat de manifestări culturale, să acţioneze în favoarea unei integrări rapide.”

Elena Borca, preşedinta asociaţiei, este ajutată de trei copii în timpul tragerilor la tombolă de la ”Jubileul 1995-2005”.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

Una dintre aceste activităţi a fost ”Jubileul 1995-2005” organizat la 3 decembrie în localul bisericii suedeze din Bredäng şi al cărui program a cuprins: serbarea lui Moş Nicolae, masă de Crăciun, momente artistice şi distractive, expoziţie de pictură, expoziţie de carte românească, precum şi o tombolă cu surprize. Pentru anul 2006 se anunţă, printre altele, sărbătorirea Paştelui şi a rugurilor de primăvară în aprilie, o serbare a mititeilor în iunie, o seară românească de dans în august, o vizită a teatrului din Constanţa în septembrie, precum şi masă de Crăciun, vizita ansamblului ”Bucovina” din Moldova şi sărbătorirea Revelionului în decembrie.

Octavian Ciupitu.

# Memoria.ro

## De vorbă cu
## LIDIA GHEORGHIU BRADLEY ȘI MIRCEA IVĂNOIU.

Cercetările mele pe Internet printre siturile românești m-au dus și la situl Memoria.ro, care se prezenta astfel: "Memoria.ro, creată de Fundația Aspera, este o bibliotecă digitală de interviuri, memorialistică, studii de istorie orală, cărți și imagini din istoria recentă a României, prezentînd evenimente politice, sociale și culturale ale secolului XX așa cum acestea se reflectă în conștiința celor care le-au trăit." L-am "răsfoit" și m-a impresionat această inițiativă și informațiile date pe acest sit. Consider că munca celor care l-au creat și îl întrețin este de o importanță imensă, căci, prin crearea acestei baze de informații, aceștia contribuie ca noi, românii, să ne regăsim prin istoria noastră adevărată și să scăpăm de coșmarurile și complexele pe care istoria mistificată de comunism a României ni le-a creat. Acum, după 15 ani de la răsturnarea regimului Ceaușescu, când încă foștii comuniști, dispersați în partide politice cu nume diverse, încă conduc soarta României și trec sub tăcere ororile comunismului, când tânăra generație se pare că nu știe nimic despre anii de teroare comunistă și când partide de tip Che Guevara se nasc în România, această bază de informații despre istoria poporului român are o și mai mare importanță, căci ne informează depre ceea ce a fost comunismul, indiferent de tip. Memoria.ro arată încă o dată ce a însemnat "somnul comunist al rațiunii" pentru poporul român, și nu numai, și contribuie la înțelegerea trecutului, pentru formarea unui viitor sănătos al poporului român.

Am luat contact, prin e-mail, cu cei care au creat Memoria.ro și dialogul avut cu aceștia vi-l prezint mai jos. S.C.

Lidia Gheorghiu Bradley.
Foto: © Lidia Gheorghiu Bradley.

Silvia Constantinescu: Cine sunteți Lidia Gheorghiu Bradley?

Lidia Gheorghiu Bradley: În primul rând, sunt o ființă norocoasă: am reușit să îmbin lumi diverse, oameni diverși, meserii diverse, într-o viață care funcționează, care a avut pierderi și greutăți, în care am luptat cu îndârjire, dar care a decurs mai ales sub semnul reușitei. Adaug încă o însușire pe care nu eu am reușit să o pun în cuvinte, dar care cred că mi se potrivește, și de care sunt mândră: sunt un om care merge împotriva curentului. A spus-o doamna Monica Lovinescu, când m-a sunat, pe neașteptate, după ce o anunțasem că voi publica în limba engleză cartea Adrianei Georgescu "La început a fost sfârșitul", pe care dânsa o tradusese în franceză în 1950. (Acel apel telefonic m-a bucurat ca puține altele!) Mai concret: m-am născut în 1954 și am crescut la Brașov, unul dintre cele mai frumoase orașe din lume. Tatăl meu, Constantin C. Gheorghiu, inginer pasionat de aviație, originar din Deva, a venit la Brașov în 1936 pentru a lucra la I.A.R. (Industria Aeronautică Română). Născut în 1907, fusese dus de mama lui în 1918 la Adunarea de la Blaj că să trăiască momentul Unirii. În timpul primului război mondial fuseseră deportați la Sopron, în Ungaria, căci bunicul meu, oltean, era cetățean român. Familia milita pentru unirea Transilvaniei cu România și au fost socotiți periculoși de către autoritățile maghiare din Deva acelor vremuri. În anii celui de-al doilea război mondial tata a condus secția de montaj motoare de avion la I.A.R., iar după 1945 a fost martorul transformării acelei fabrici de înaltă tehnicitate într-una producătoare de tractoare – simbol al regresului pe care sistemul comunist îl numea progres. Mama provine din Sighișoara: la 20 de ani a trebuit să-și întrerupă studiile de literatură română la Universitatea din Cluj și să dispară apoi și din Sighișoara, căci părinții ei fuseseră declarați chiaburi. Copilaria mi-a fost fericită, plină de prieteni, bunătatea bunicii, poveștile părinților despre vremurile incomparabil mai libere ale tinereții lor, prăjiturile mamei, cărți citite ore în șir în compania câte unui borcan de dulceață, schi pe Postăvaru și la Predeal împreună cu fratele meu, Ticușor. Ar mai fi de menționat că, după spusele mamei, aveam din copilărie o înclinație observabilă spre a face lucrurile corect. O însușire aparent plicticoasă, care, cuplată cu multă tenacitate, m-a ajutat mai târziu să răzbat în lumea mare. Liceul l-am făcut la "Andrei Șaguna" unde, datorită intervenției profesorului de latină Spiru Hoidaș, am schimbat în ultimul moment, toamna, alegerea de a urma clasa specială de fizică în decizia de a urma secția umanistă. Domnul Hoidaș i-a explicat mamei că talentul meu pentru gramatică e un dar rar și mi-a influențat astfel opțiunile pentru toți anii de studiu de atunci încoace: la lucrarea de diplomă din facultate am ales un subiect de lingvistică teoretică, apoi, în al doilea studiu făcut în străinătate, am studiat limbaje formale și mai multă lingvistică. Nu regret, am avut adesea în viața profesională ulterioară, în diverse domenii, căci am schimbat câteva profesiuni, convingerea că am învățat un instrument de gândire abstractă pe care puține discipline ți-l pot da, instrument care mi-a permis să învăț noi materii rapid și cu flexibilitate. Iar domnul Hoidaș, cu pasiunea lui pentru latină și înțelepciunea antică, cu intransigența lui legendară, rămâne pentru mine profesorul model. ☞11

Silvia Constantinescu: Cine sunteți Mircea Ivănoiu?

Mircea Ivănoiu.
Foto: © Mircea Ivănoiu.

Mircea Ivănoiu: M-am născut la Lugoj, la sfârșitul lui noiembrie 1951. Eram, în momentul nașterii, primul copil, și am rămas până la urmă singurul, al unei familii de refugiați basarabeni. De fapt doar pe jumătate refugiați, pentru că tata era oltean, din inima Olteniei (Cleanov). Tata absolvise Școala Superioară de Comerț la Orșova, un fel de școală postliceală în finanțe-contabilitate, și după o bună perioadă de șomaj la București (unde avea un frate muncitor la "Griviță") a intrat prin concurs ca funcționar la Ministerul Lucrărilor Publice. A găsit un post vacant de contabil la Serviciul de Drumuri din Bălți, unde mama, localnică, după ce a absolvit Liceul Eparhial din Chișinău, era tânără funcționară. Îmi place să vorbesc despre istoria familiei mele, poate o voi face odată mai pe larg, dar cel mai important lucru mi se pare "acoperirea geografică", care-mi dă parcă sentimentul (poate și dreptul) de a crede că pot cunoaște și recunoaște românul din toate colțurile țării. Dacă adaug faptul că sunt născut bănățean și am băut apa de acolo până după 25 de ani, iar nevasta mea este oșancă, aceasta "acoperire" nu rămâne vorbă goală. Părinții s-au refugiat cu Serviciul de Drumuri la Lugoj și aici au rămas, mama ieșind la pensie după peste 45 de ani de vechime neîntreruptă în aceeași instituție. Tata s-a transferat contabil la Banca Națională, filiala Lugoj, în ultimii 15-20 de ani fiind tot acolo inspector de credite. Până la plecarea mea la facultate nu am avut televizor și am fost chiriași în 2-3 locuințe diferite din oraș, doar din anul 1971 am devenit proprietarii unui apartament cu 2 camere într-o locuință de raport interbelică, aproape de gară. Era o locuință după modelul britanic al caselor muncitorești (avea un backyard minuscul, de dimensiunea unei camere), atâta doar că apartamentele, cu un singur nivel, erau asezate în careu. Încă înainte de nașterea mea, mama a fost foarte afectată când, în urma unui cancer cu o evoluție rapidă, bunica maternă s-a stins cu gândul la casa ei din Bălți (cartierul Pământeni) pe care nu avea să o revadă niciodată. Mai târziu, peste ani, când am auzit că francezii legau cancerul de nostalgie și tristețe, mi s-a justificat dispariția ei prematură, la numai 51 de ani. Mama mea își diviniza mama, era un ideal pe care nu a reușit să-l atingă niciodată, în special ca stăpână a casei, pricepută la toate și care realiza marile economii din faptul că știa să facă orice la superlativ, fără să apeleze la altți, iar pentru familie era neobosită. De aproape 55 de ani bunica își doarme somnul de veci în cimitirul ortodox din Lugoj, la câtiva zeci de metri de fiica și de ginerele ei. La Lugoj, oraș de mărime optimă pentru o viața comunitară echilibrată, am avut o copilărie obișnuită. Verile erau dedicate lecturii (devoram cărțile), iar diminețile pe malul Timișului. Cu foarte puțin timp în urmă, un interviu al Eugeniei Voda cu Nicolae Breban mi-a redeșteptat nostalgia copilăriei, interviu în care el evoca aceeași perioadă. Am descoperit chiar că am avut prieteni comuni, familia dr. Panciu (refugiați bucovineni parcă), în casa cărora am fost de zeci de ori, în special cu ocazia sărbătorilor religioase. Îmi amintesc de Nicolae Breban, tuns la zero, trecând pe lângă bazinul de pe malul Timișului, în respectul tineretului studios lugojan, pentru că citisem cu toții primele lui romane și chiar identificasem unele personaje (în special în Francisca și În absența stăpânilor). ☞11

(Continuare din pag. 10: Lidia Gheorghiu Bradley.)

Universitatea din Bucureşti, absolvind facultatea în 1977; în facultate am fost o studentă bună şi am avut momente de strălucire la cursurile de lingvistică ale Ioanei Ştefănescu, Tainei Duţescu şi Alexandrei Cornilescu, proaspăt întoarse de la Universitatea din Berkeley, California, dornice de a moderniza studiul lingvisticii în România. Învăţam în acei ani ceea ce se preda şi la Berkeley, cu texte ale cercetătorilor celebri americani din acea vreme – Chomsky, Montague, Searle - pe care tinerele noastre profesoare reuşeau, cu eforturi mari, să le multiplice pentru noi. Le sunt şi lor recunoscătoare, căci m-am simţit mai pe urmă capabilă să fac faţă oriunde. Întoarsă la Braşov, am lucrat ca profesoară şi ziaristă. În 1982 am emigrat în Germania, unde, între 1983-86, am studiat informatica şi lingvistica teoretică la Technische Universität şi la Ludwig-Maximilian Universität din München. De atunci încolo, până în 1998, am lucrat în dezvoltare şi consultantă de software, atât în Germania cât şi, după 1994, în Statele Unite. Am ajuns la Boston exact în perioada de început a dezvoltării Internetului şi am participat, în cadrul unei firme de pionierat, la primele încercări de a publica atât literatură, cât şi texte ştiinţifice pe Internet – nu în mod simplist, ca text 'plat', ci integrate în contextul propriu genului şi chiar replicând specificul procesului editorial. Am publicat, de pildă, versiunile unui roman în curs de definitivare, intercalate cu comentariile redactorului sau şi cu interpretările cititorului exprimate prin legături cu alte documente relevante pentru text. Firma se numea Open Book Systems, prima care a introdus publicarea pe Internet la Târgul de carte de la Frankfurt. Experienţa câstigată în "online publishing" m-a ajutat concret apoi la fondarea sit-ului Memoria.ro. Pentru soţul meu, fondator în anii 1995-2000 al câtorva din firmele de mare succes pe Internet, ca şi pentru mine, perioada aceea (de muncă încordată, fără separare între zi şi noapte, într-un ritm de dăruire totală nepracticat încă în Europa) a deschis posibilităţi neaşteptate, ducând spre o independenţă care ne permite acum să ne ocupăm şi de proiecte proprii. Din 1999 am devenit membră a consiliului de conducere a unor organizaţii caritative din Boston ("Boys and Girls Clubs", "National Braille Press") şi am făcut parte timp de doi ani din consiliul de conducere al ramurii americane a Fundaţiei "Principesa Margareta a României". În 2000 am fondat "The Aspera Romanian Educational Foundation" la Boston şi o organizaţie-soră la Braşov, Fundaţia "Aspera ProEdu" (www.aspera.ro).

S.C.: În afara de activitatea profesională, ce hobby-uri aveţi, ce literatură citiţi şi ce muzică vă place?

L.G-B.: Sunt un om activ, am moştenit energie şi perseverenţe de la ambii părinţi, tata îndrăgostit fiind de călătorii şi zbor, mama de drumeţii pe munte. Îmi place să călătoresc, să înţeleg cum trăiesc oamenii în ţări şi în regiuni cât mai diverse, încerc să mai prind, cât mai e timp, din specificul vieţii tradiţionale, tot mai ameninţate în societatea modernă de omogenitatea adusă de consum, de globalizare. Cele mai depărtate locuri în care am ajuns până acum au fost insulele din Noua Polinezie şi Thailanda, locuri cu oameni prietenoşi de la care sunt multe de învăţat. Îmi plac drumeţiile pe munte, dătătoare de tinereţe – şi în copilărie cutreieram pe munte, şi plăcerea a rămas. Între scriitorii mei preferaţi din ultimii ani i-aş menţiona pe John Fowles, Antonia Byatt, Arhundati Roy – veţi observa că citez scriitori de limbă engleză, ultimii 10 ani i-am petrecut într-o cultură de limba engleză. Îi citesc periodic pe Hermann Hesse, pe Marguerite Duras şi pe Jane Austen, o delectare fără sfârşit. Şi pe Max Frisch şi Kazuo Isiguro, care nu sunt optimişti. Ascult fie şansonete franceze, fie muzică clasică, mai ales pian sau flaut. Fiica mea cântă la harfă şi la pian, am astfel ocazia să ascult în detaliu piesele la care lucrează ea.

S.C.: Stimată Lidia Gheorghiu Bradley, aş dori să revin cu o întrebare legată de activitatea pe care ai avut-o în România: ai fost membră în partidul comunist?

L.G-B.: Am fost: în anul patru de facultate, studenţilor buni şi foarte buni li se sugera făţis să intre în partid pentru că vor avea avantaje la repartiţie. Mai mult, unii profesori tineri în care credeam, pe care îi respectam (aveam atunci 22 de ani) ne spuneau că numai dinăuntru se poate schimba ceva, că este o datorie să încercăm şi astfel, că vom schimba cel puţin ambientul nostru imediat (catedra, eventual programa, cursurile), că vom putea introduce opinii noi de pe o poziţie mai sigură... Cred că erau sinceri. Eu, admit, nu am fost convinsă ca am fi putut schimba mult, deşi la vremea aceea nu ştiam ce ştiu azi despre mecanismele de păstrare a puterii în totalitarism. Am făcut-o cu ezitări, mai ales din motive practice (repartiţia), deşi, probabil aceasta nu a fost influenţată de starea de membru de partid, ci de note. Pe undeva, totusi, exista însă în alegerea mea ideea de a afla "cum e înăuntru" şi poate, totuşi, de a influenţa mersul lucrurilor în jurul meu. Părinţii mei nu au fost bucuroşi: ei ştiau mai mult!

S.C.: Nu este intenţia mea ca prin acestă discuţie să te judec pentru faptul ca ai fost membră de partid, dar încerc o discuţie cu tine tocmai pentru că eşti un intelectual, care, prin crearea sitului Memoria.ro, îţi aduci din plin contribuţia la înţelegerea acelei stări de "adormire a conştiinţei umane", stare creată de teama de a nu mai exista, teamă folosită ca unul din instrumentele de bază ale doctrinei comuniste pentru menţinerea puterii, şi îţi pun următoarea întrebare: cum apreciezi atitudinea, dar şi pericolul, atât pentru individ, cât şi pentru ceilalţi membri ai societăţii, de a fi membru al unui partid în a cărei ideologie nu crezi, în general, şi a unui partid totalitar, în special?

L.G-B.: Atitudinea celor ce se alătură unui partid în care nu cred este o formă clară de compromis; pericolul este cel de a-ţi vinde sufletul (dacă îl ai). ☞ 12

(Continuare din pag. 10: Mircea Ivănoiu.)

La şcoală am fost întotdeauna peste medie, n-am coborat niciodată sub poziţia a doua din clasă. M-au ajutat mult lecturile împrăştiate şi lungile perioade de introspecţie, la care este silit copilul singur la părinţi. Am fost elev al unui liceu de renume în Banat şi în ţară, Liceul "Coriolan Brediceanu", în clasa reală. La vremea aceea, trei dintre profesorii liceului aveau titlul de doctor în specialitatea lor, unii au fost şi au rămas modele pentru o viaţă. Să treci printr-o asemenea şcoală este un noroc, aşa cum foarte important este să ai o bună învăţătoare. Eu am avut, în persoana Florentinei Crişan, greco-catolică din Teiuş, profesionistă cu vocaţie, un om care cheltuia întreaga energie în clasă cu un devotament care-i depăşea instinctul de conservare. Desigur că ea m-a învăţat să scriu şi să citesc, dar mai importante decât asta au fost simţul datoriei, responsabilitatea, simţul măsurii. Niciodată nu plec de la mormintele alor mei fără să trec pe la mormântul acestei minunate femei, şi, la umbra teilor din spatele capelei greco-catolice, meditez la cât de importantă a fost această întâlnire, ce fericită intersecţie de destin. Voi scurta povestea autobiografică şi pentru că nu are nimic deosebit, decât, cel mult, în mintea mea. Liceul l-am încheiat în iunie 1970, anul marilor inundaţii. Isprava finală a fost că am refuzat să particip la banchetul de sfârşit şi am donat banii într-un cont pentru sinistraţi. Nu am fost singurul, dar într-un fel eu am fost cel care a dat tonul. Fosta mea dirigintă cred că nici acum nu m-a iertat pentru asta, şi, deşi a tutelat multe generaţii de atunci, acest lucru nu poate să-l uite. Era şi puţină frondă în acel gest, e drept, dar şi dorinţa de a face excepţie, care nu m-a părăsit niciodată. Mama voia să mă vadă medic, eu aveam succes şi în discipline umaniste: istorie, literatură, poate aş fi fost bun şi în drept sau sociologie, dar, pentru că mă descurcam peste medie în ştiinţele exacte (fizică, matematică), am ales o carieră de inginer undeva la bază, adică inginer mecanic. Pe vremea aceea Bucureştiul exercita o fascinaţie specială pentru mine, îmi plăcea amestecul de aristocraţie şi ţigănie, agitaţia străzii… cred că eram în mai bună concordanţă cu energiile vârstei şi spiritul de aventură. Am ratat însă examenul de admitere (la utilaj chimic, tot în profil mecanic). De fapt, în acel an, cei mai în vârstă din Politehnica Bucureşti poate îşi amintesc, subiectele au fost extrem de dificile. Se urmărea şi se făcea o selecţie dură la intrare, anumite secţii şi-au ocupat locurile de abia după începerea anului universitar, în a IV-a sesiune de admitere. A fost un duş rece pentru mine, m-am întors la Lugoj cu coada-ntre picioare şi, deşi în toamnă aş fi intrat cu siguranţă la Bucureşti, am decis să susţin examenul de admitere la Timişoara, pe mai puţine locuri, cu o concurenţă mult mai mare, parcă 60 de candidaţi pe 10 locuri. Între material rulant şi maşini hidraulice, singurele specializari care mai aveau locuri în toamnă, am ales maşini hidraulice, cumva influenţat de o prietenă timişoreancă, Liliana Mujescu, care fusese colegă de liceu cu fiica prof. Ioan Anton. Acum îmi dau seama că despre epoca aceea despre care nu ştiam ce aş putea spune, sunt multe de povestit şi ar fi semnificative pentru conturarea portretului vieţii universitare de provincie în anii '70. Am isprăvit Şcoala politehnică Timişoara aproape şef de promoţie. Există un motiv pentru care eu consider că am fost chiar şef de promoţie. Când lucram, lucram pe rupte, în ritmul pe care l-am regăsit apoi în Occident pentru munca intelectuală, dar şi timpul din afara şcolii era bine ocupat de instinctele vârstei. Parţial, tot spiritul de aventură m-a adus prin repartiţie la Hidromecanica Braşov (totuşi întreprindere în specialitate), apoi, după cei trei ani de stagiatură, am dat concurs pentru post de asistent la Institutul Politehnic Braşov, unde funcţionez de atunci. Nu ştiu dacă ceea ce fac în afara activităţii profesionale, preponderent didactică, pot fi numite hobbies. Acţiunile mele sunt concentrate pe principii. Unul dintre aceste principii este acela al activităţilor care autoformează persoanele care lucrează ca formatori, altfel formulat, "nu respinge nici o acţiune care ar putea fi concurenta scopului propus". Pedagogia în învăţământul superior şi disciplinele tehnice practic nici nu există în România. O abordare globală însă te lasă să vezi că un inginer bun are neapărat nevoie de un orizont larg. Am simţit acest lucru demult, dar mi s-a confirmat urmărind programul de studiu şi exigenţele din cadrul unei şcoli superioare tehnice renumite, cel puţin în Franţa, dacă nu şi în Europa, INSA Lyon. Acolo sunt apreciate şi cultivate aptitudinile artistice şi deprinderile culturale ale viitorilor ingineri în special în primii doi ani (premier cycle), probabil tocmai pentru că acestea le asigură sensibilitatea socială, gustul pentru frumos, înţelegerea pentru munca şi existenţa celorlalţi, în general completează latura morală, fără de care orice activitate umană este sortită eşecului. Revenind la ocupaţiile extraprofesionale, trebuie să spun că ele nu sunt foarte multe şi nici frecventate prea asiduu. Faţă de lecturile din tinereţe şi adolescenţă, acum de-abia mai reuşesc să mai citesc o carte pe lună, şi aceea nu mai este, de cele mai multe ori, beletristică. Tolerez tot mai greu operele de ficţiune. Muzica? De toate genurile, şi, în ultimii 5 ani, muzica de operă, poate nu integral, dar părţile de belcanto (ariile), uverturile şi preclasicii. În privinţa muzicii contemporane sunt atent doar la piesele care au o parte de text mai bogat în substanţă, genul pieselor folk, pe versuri de calitate, eventual versuri de referinţă a marilor poeţi români şi străini. În materie de muzică, mi-ar place să am pentru fiecare zonă geografică tot ceea ce este specific - cunoşti sufletul locului ascultând muzica proprie locului. Mai nou, încerc să-mi încropesc şi o filmotecă fundamentală (pentru mine) şi care să conţină filmele pe care le-am văzut şi pe care le-aş putea revedea oricând. Nu ar fi multe, pentru început sub 15-20, dar este greu, pentru că multe din aceste filme au trecut neobservate publicului larg, n-au făcut valuri şi, deci, nu se găsesc cu uşurinţă pe filierele comune. Nu ştiu dacă e cazul să trec computerul printre hobbies, dar, la această oră, el îmi consumă cea mai mare parte din timp. ☞ 12

(Continuare din pag. 11: Lidia Gheorghiu Bradley.)

Mi se pare însă mai scuzabil să intri într-un partid de acest fel necrezând în ideologia lui şi încercând să foloseşti poziţia dobândită pentru a obţine ceva, pentru tine şi pentru alţii, decât să intri crezând în acea ideologie. În primul caz faci un compromis, dar îţi păstrezi totuşi un grad de libertate interioară care îţi permite a vedea ce se întâmplă în jur şi a folosi situaţia în care ajungi şi în scopuri bune; în al doilea caz, în care crezi în ideologia totalitaristă, de orice culoare ar fi ea, devii un instrument al cauzei, îţi pierzi individualitatea, umanitatea. E una din acele situaţii nu uşor de definit, în care a minţi (alăturarea la o organizaţie în care nu crezi e o formă a minciunii) e mai puţin rău decât a nu minţi (a crede în organizaţie.) Pericolul pentru societate este cel pe care îl cunoaştem şi l-am trăit cu toţii: încetul cu încetul nu mai faci diferenţă între adevăr şi minciună, între compromis şi rezistenţă, între ceea ce spui cu voce tare şi ceea ce gândeşti. Se ajunge la o formă de pervertire. Rezultatele se văd azi. Am fost aduşi în această situaţie, pe care cei din ţările libere şi cu tradiţie democratică nu o cunosc: generaţia părinţilor noştri, cei ce erau maturi în 1945, au fost forţaţi să accepte sistemul prin pură teroare, noi prin compromis. Au existat desigur şi cei care au refuzat să între în partid. În mod absolut ei sunt cei curaţi la suflet. În larga mea familie, părinţi, unchi, mătuşi, verisoare, - aceştia au fost majoritari. Au fost cei ce au rezistat tacit. Bravo lor! În cazul meu, privind retroactiv, pot spune cu siguranţă următoarele: dacă nu aş fi acceptat compromisul, nu aş fi ajuns în situaţia de a pleca din ţară la vârsta la care eram încă capabilă să îmi schimb meseria şi să construiesc o nouă viaţă. Dacă nu aş fi plecat, nu aş fi ajuns în situaţia de a crea fundaţia Aspera, de a ajuta prin ea tineri merituoşi, şi de a crea site-ul Memoria.ro. Deşi nu accept teoretic cu plăcere ideea de Realpolitk, de compromis, am constatat în practică că ea funcţionează mai bine decât refuzul tacit de implicare. Cât timp nu faci rău voit altora.

S.C.: Ai emigrat în Germania în 1982. S-ar putea spune că ai avut o situaţie bună în România. Care a fost sau au fost motivele pentru care ai emigrat în Germania? Care au fost împrejurările în care ai emigrat în Germania?

L.G-B.: Da, am avut o situaţie bună în limita familiilor, care nu erau familii de ştabi, sau de doctori, sau de gestionari... Am emigrat pentru că, deşi fusesem în stare să fac compromisul de care vorbeam anterior, nu am putut trăi cu el: am ajuns să nu mai pot suporta distorsionarea realităţii, propaganda mincinoasă căreia îi eram supuşi constant, mai ales spre sfârşitul deceniului 8 (nu am mai apucat deceniul 9, când totul s-a înteţit şi mai mult). Foarte mulţi dintre prietenii mei au plecat din aceleaşi cauze, şi nu din raţiuni economice, care, ştiu, existau şi ele. În toamna anului 1981 am trecut din învăţământ la ziarul ”Drum Nou” din Braşov, care nu voia să îşi piardă un post încă aflat în organigramă. Scrisesem recenzia unei cărţi despre Valeriu Branişte şi ea plăcuse redactorului-şef. Am fost acceptată foarte rapid. În vara anului 1982 acel post a fost însă redus şi căutam un post nou, de traducător. Am ajuns pe lista de posibili însoţitori ai unui cor braşovean, condus de profesorul Bica, cor care cucerise câteva premii în străinătate. Mai erau două persoane pe listă: traducătoarea care îi însoţise până atunci în 3-4 călătorii, dar care tocmai divorţase şi îşi pierduse astfel ”garanţia”, şi o tânără necăsătorită, şi ea fără garanţie de lăsat în ţară. Eu eram proaspăt căsătorită, iar părinţii mei aveau o casă în centrul oraşului, pe dealul cu Cetăţuia, pe care nimeni nu îşi închipuia că aş putea-o părăsi. Eu am fost aceea care a primit paşaportul. Dar călătoria corului a căzut în ultimul moment: ieşise tocmai legea care cerea ca plăţile pentru călătorii în străinătate să se efectueze în valută, cu toate că nouă ni se interzicea sub pedeapsa cu închisoarea să posedăm valută (una din situaţiile tipice pentru absurdul vieţii de atunci). O portiţă exista: să zbori cu un avion Tarom, compania română de aviaţie putea accepta plata în lei. Pentru membrii corului şi pentru mine însă un zbor până la Londra (concursul se ţinea în Ţara Galilor) era mult prea scump. Deci corul nu a mai participat la festival, a trebuit să sun organizatorii şi să le comunic renunţarea noastră, fără însă a putea explica de ce renunţăm! Am aflat că unii dintre participanţi, care, ca şi mine, primiseră paşaportul, se gândeau să meargă în vizită în oraşe vestice mai apropiate. Eu aveam cunoştinţe la Viena. Am cumpărat un billet la Tarom, cel mai ieftin bilet pentru cel mai scurt zbor spre cel mai apropiat oraş vestic, am tremurat două săptămâni la fiecare sunet al soneriei, temându-mă că vreun ofiţer va veni să-mi ridice paşaportul, dar nu a venit nimeni. În 23 iulie 1982 am plecat spre Viena: la aeroport mi s-a cerut talonul de ieşire, o bucăţică de carton independentă de paşaport: îmi căzuse din paşaport acasă, şi nu-l aveam. A urmat un moment de panică, în care m-am stăpânit şi am întrebat calmă dacă nu mi se poate da unul pe loc: mi l-au dat. Am avut noroc. Soţul meu de atunci era şvab din Arad, deci etnic german. Ştiam că, dacă voi ajunge în Germania, puteam rămane acolo în condiţii legale şi cere paşaportul german la sosirea lui. Aşa s-a şi întâmplat, după o aşteptare de aproape doi ani ”familia a fost întregită” şi ne-am stabilit în noua ţară.

S.C.: Această ”bibliotecă digitală” pe care aţi creat-o este o acţiune deosebit de importantă pentru a ne înţelege istoria adevărată. Consider crearea acestei ”biblioteci digitale” o dovadă de răspundere intelectuală şi respect pentru etnia din care te tragi. Spune-mi, te rog, cum a apărut ideea sitului Memoria.ro?

L.G-B.: Am crescut într-o familie legată atât nostalgic, cât şi cu un anumit simţ al justiţiei istorice, de trecutul pe care l-au trăit înaintea comunismului şi pe care au vrut să ni-l împărtăşească şi nouă, copiilor – a fost o luptă implicită a unor părinţi responsabili împotriva versiunii mincinoase a propagandei de stat. În timp, relatările lor au dat roade. ☞ 13

(Continuare din pag. 11: Mircea Ivănoiu.)

De fapt, nu poate fi hobby, el rămâne doar un instrument, însă din ce în ce mai greu de evitat (scuza de acuma 15-20 de ani a automobilistului român).

S.C.: În anul 2000, înaintea alegerilor, am făcut nişte scurte interviuri cu şefii paridelor din Parlament din România. Unul din cei intervieviaţi a fost Petre Roman, atunci şeful PD. La întrebarea mea despre activitatea lui înainte de ‘89, mi-a răspuns că: ”Revoluţia din Decembrie 1989 este actul meu de naştere politică, şi rămân dator idealurilor ei.” De atunci constat că toată lumea, sau aproape toată lumea, sare peste prezentarea activităţii politice dinainte de ‘89. Ai povestit destul de amănuţit despre familie, despre învăţătoarea ta, etc., dar n-ai spus nici un cuvânt despre activitatea ta politică, dacă ai fost, sau n-ai fost, membru în partidul comunist român. De ce?

M.I.: Nu am pomenit nimic despre activitatea mea «politică» dinainte de 1989 pentru că pe atunci nu se făcea politică. Majoritatea membrilor de partid constituiau o masă de manevră. Sistemul avea un număr de profitori redus la mai puţin de un 1 milion şi familiile lor, membri şi nemembri de partid. Am fost membru de partid din anul II, pentru că în anul II am devenit leader al UASCR în Facultatea de Mecanică, Institutul Politehnic “Traian Vuia” Timişoara. Partea suspectă atunci, ca şi acuma, este că poţi face uşor o carieră politică prin neimplicarea celor care într-adevăr sunt realmente potriviţi şi au şi bune intenţii. Nu cred că m-am remarcat prin ceva deosebit, decât poate prin rezultate şcolare foarte bune, prin faptul că mă achitam de obligaţii curente şi-mi respectam angajamentele verbale şi că vorbeam bine pentru un viitor inginer, puţin chiar împotriva limbii de lemn. Actualul profesor Gheorghe Bogoevici, pe vremea aceea asistent la Electrotehnică, mă poreclise «Gură de Aur». Recunosc că aş fi putut să refuz să devin membru de partid, pentru că nu eram total inconştient de cele ce se petreceau în jurul meu, dar poate că, aşa cum s-a întâmplat cu mulţi alţii, am sperat să pot schimba sistemul din interior… Mirajul a durat puţin, 1-2 ani. Când mi-am dat seama că şi calea perverteşte, pleci cu ideile tale şi ajungi cu ideile lor, în sferele înalte ale puterii toţi seamănau între ei, am rupt violent lanţul şi practic din acel moment am devenit un membru de partid anonim, fără funcţii şi mai ales fără avantaje. În anii 1990-1991 am fost preşedinte al Alianţei Civice la Braşov, dar nu ştiu dacă asta trebuie «raportat» la funcţii sau activităţi politice. În afară de PCR nu am fost şi nu sunt membrul nici unui partid politic.

S.C.: Astăzi, când vedem clar care sunt urmările comunismului, cum apreciezi atitudiea de a fi membru al unui partid în a cărei ideologie nu crezi, în general, şi al unui partid totalitar, în special?

M.I.: Răspunsul este simplu. Politica este ceva important pentru societatea din care faci parte, deci aş crede că a te implica cu bună credinţă şi cu spirit de sacrificiu, în cea mai mare parte dintre situaţii, este un gest meritoriu. A te înscrie în rândurile unui partid în a cărui ideologie nu crezi este, în vremuri normale, o dovadă de oportunism, înseamnă câteodată dorinţa de a ascunde ceva din trecut care te face şantajabil şi denotă cel puţin lipsă de caracter. În cazul PCR sau al partidelor unice (în sisteme totalitare) este necesară o anumită nuanţare. În primul rând, aşa cum cunosc eu situaţia din România, în ultimii 20-25 de ani înainte de 1990, ideologia era absolut secundară în partid sau, altfel spus, era pentru ceilalţi. Nici cei mai înalti şefi ai partidului nu mai credeau în ideologie. Cu ideologia ţineau ocupate minţile celor care puteau şi vroiau să gândească. Nomenclatura aparentă sau ocultă credea în alte valori: poziţii sociale, valori materiale, libertate personală şi bun plac, viitorul progeniturilor proprii… Înscrierea în partid a majorităţii avea şi o funcţie de protecţie personală pentru că se presupunea că dosarul tău devine mai tare în diverse competiţii sau drepturile constituţionale îţi vor fi mai bine apărate. Tata, un oltean fricos, s-a înscris în partid în 1972, la 58 de ani, pretextând că a făcut-o pentru mine, adică pentru a-mi uşura mie drumul în viaţă, dar nimeni din familie nu l-a crezut. De fapt, cred că îi fac o nedreptate, pentru că numai fricoşii au supravieţuit… Reamintesc totuşi , de exemplu, că fără calitatea de membru de partid nu puteai deveni doctor, mai mult, nici nu puteai să te înscrii la doctorat. Apoi, calitatea de partid unic nu-ţi oferea «l’embarras du choix», deci oricine ar fi vrut, crezând în calităţile lui profesionale, să acceadă la poziţii de conducere economice, culturale… de unde… nu avea altă cale. Iar calea perverteşte… şi cercul vicios se închide. La o analiză morală mai dură se dovedeşte însă că exista alternativa, puteam, cu un risc moderat… apare refuzul şi mulţumesc tuturor acelora, anonimi sau cunoscuţi, care au dat un exemplu în acest sens. Comunismul a speculat diabolic defectele umane, a tulburat apele aşezate ale societăţii meritocratice româneşti, lumea noastră suferind şi astăzi prin prezenţa la vârf a «cadrelor de conducere» şi «competenţelor» promovate pe criteriile politice de atunci (de fapt, o contraselecţie, mai ales în ordine morală).

S.C.: Împreună cu Lidia Gheorghiu Bradley aţi creat situl Memoria.ro. Însăşi ideea este formidabilă, iar realizarea lui o dovadă de mare răspundere intelctuală. Cum s-a născut ideea?

M.I.: Site-ul Memoria.ro are o filozofie a lui. Punctul de plecare este istoria orală, o versiune a istoriei contemporane, foarte potrivită pentru a găsi răspunsul în realitatea imediată şi uşor abordabilă de neprofesionişti. Justificarea atenţiei pe care o acordam istoriei orale provine din credinţa că nu poţi să construieşti un viitor durabil coerent, fără a avea o percepţie corectă a trecutului, în special a trecutului imediat. Am văzut personaje respectabile şi înalt-(sus)poziţionate social, care se miră (ipocrit?) ☞ 13

(Continuare din pag. 12: Lidia Gheorghiu Bradley.)

La şcoală, ca toţi din generaţia mea, am fost confruntată pe rând cu patru variante diferite ale istoriei, care se schimbau în funcţie de interesele de moment ale conducătorilor politici (mai ales ale Conducătorului). În anul 4 de facultate ni s-a introdus un curs rapid de istorie în care sovieticii, foştii noştri ”eliberatori”, deveneau marele duşman pe care poporul nostru iubitor de patrie îl va înfrânge în cazul unui conflict (de aceea făceam şi noi, studentele, armata pe atunci – eu eram infanteristă!) Împreună cu varianta relatată de părinţi studiasem, deci, cinci versiuni ale istoriei noastre recente. Era o chestiune aproape de bun simţ să încerci să afli cât mai mult din ceea ce propaganda nu spunea, să afli ce trăiseră oamenii cu adevărat…

La un moment dat am ajuns în situaţia de a avea fondurile pentru a face ceva care să aibă un rost, să fie de folos şi altora. M-am întrebat ce ar putea să aibă un impact asupra celor doritori de a şti cum a fost România înainte de 1945 şi de ce suntem cum suntem acum. Nu sunt nici om de ştiinţă, nici scriitor, nici artist, deci m-am gândit să colecţionez, pe un web site, în văzul tuturor, cât mai mult din ce se publică în domeniul istoriei orale şi în memorialistică despre România, să fac aceste lucrări cunoscute publicului larg, şi, făcând asta, să învăţ şi eu mai mult. Cred că primul imbold mi l-a dat de fapt prietenul şi colaboratorul meu Mircea Ivănoiu, de la Universitatea din Braşov – începutul proiectului i se datorează lui. Am evoluat în timp, iniţiind proiecte de cercetare, coordonând traduceri în limbi străine, contribuind la apariţia de cărţi care altfel nu ar vedea lumina tiparului.

Aş vrea să citez aici din descrierea sitului nostru, care cuprinde şi o parte din motivaţia noastră de a-l crea, aşa cum am resimţit-o la inaugurare, în 2001: “Memoria.ro este o bibliotecă digitală de interviuri, memorialistică, studii de istorie orală, cărţi şi imagini din istoria recentă a României, prezentînd evenimente politice, sociale şi culturale ale secolului XX aşa cum acestea se reflectă în conştiinţa celor care le-au trăit. O astfel de colecţie nu poate fi niciodată exhaustivă. În schimb, fiind publicată pe Internet, un mediu relaţional, flexibil, divers şi democratic, ea poate aspira să cuprindă cu timpul o mare cantitate de mărturii. Acest sit se vrea deci o carte deschisă, în continuă elaborare, o colecţie integratoare şi interconectată a memoriei celor ce au trăit în România - sau au cunoscut-o îndeaproape - din 1900 pînă în prezent. Pentru publicul larg de orice vîrstă, Memoria.ro poate deveni o sursă de cunoaştere a unor experienţe personale directe şi diverse, un mod de confruntare cu puncte de vedere diferite, sau de confirmare a unor istorii transmise de părinţi. Pentru cei foarte tineri, situl poate deveni o punte spre înţelegerea a ceea ce a fost, a ceea ce ar trebui continuat, şi a ceea ce trebuie evitat. Pentru studenţii istoriei recente, baza de date conţinută aici poate completa o bibliografie tradiţională. Pentru cercetători şi specialişti, situl poate deveni un mod de a-şi face cunoscute lucrările unui public de specialişti din orice parte a lumii. Prin amploarea pe care o iau comunicaţiile prin Internet, sperăm ca acest sit să devină un valoros instrument didactic.” Bineînţeles, cel mai mult despre sit se poate afla vizitându-l, la www.memoria.ro. Important mi se pare încă să pomenesc aici pe câţiva din colaboratorii sit-ului, fie cercetători de meserie, fie autori de memorii din rândurile noastre, ale publicului larg. Cei care ne-au susţinut enorm prin materiale şi sfaturi au fost şi sunt: Sanda Golopenţia, Smaranda Vultur, tinerii ei colaboratori de la Fundaţia “A treia Europă”, Maria Bucur, Ştefan Ungureanu, Marius Oprea, Marius Dobrin. Numele autorilor care ne trimit articole se află toate pe sit, aici îi trec pe cei a căror muncă ne inspiră şi încurajează constant. Misiunea fundaţiei din Boston este de a face cunoscute publicului român şi publicului de limbă engleză de pretutindeni aspecte din istoria recentă şi cultura României secolului al XX-lea, mai cu seamă prin metodologia folosită de istoria orală şi prin publicarea de memorialistică. Concentrându-ne pe texte scrise la persoana întâi, oferim în mod voit o alternativă, e drept, subiectivă, la manualele propagandistice din care se preda istorie în anii dinainte de 1989.

Mă voi abate însă de la subiectul istoriei orale a sit-ului Memoria.ro pentru a vă spune ce m-a animat să creez aceste organizaţii, dincolo de interesul pentru istoria recentă, şi pentru a prezenta misiunea fundaţiei din Braşov, mai apropiată de dezideratele românilor din ţară. Ca motto pentru activitatea noastră am ales cuvintele filozofului american William James: "Voi acţiona ca şi cum ceea ce fac are un impact". Nu putem fi siguri că vom reuşi, dar e de datoria noastră să încercăm. Ori cât de mic ar fi aportul fiecaruia dintre noi, e de sperat că va înmulţi, cândva, binele. Fundaţia Aspera ProEdu din Braşov promovează în acest sens tineri braşoveni cu rezultate excepţionale la studii şi în cercetare, preponderent în domeniul tehnico-ştiinţific, dar şi în domeniul ştiinţelor sociale. Facilităm dialogul acestora cu specialişti din ţările de limbă engleză, mai ales din Statele Unite ale Americii. Îi sprijinim şi încurajăm pe acei tineri care dau dovadă atât de aptitudini deosebite, cât şi de capacitatea de a persevera, cu pasiune şi seriozitate, spre a atinge rezultate de vârf. Cred că a sprijini tineri talentaţi şi perseverenţi va avea un impact nu numai asupra succesului lor şcolar şi profesional, dar, treptat, şi asupra reînnoirii societăţii româneşti. Ne este clar că nu avem resursele, nici financiare, nici umane, de a ajuta pe toţi cei care ar merita sprijinul nostru.

Toate acţiunile de acest gen sunt limitate. Am reuşit totuşi să identificăm proiecte care decurg în ritm susţinut de cinci ani încoace: participarea anuală a trei licee braşovene la concursul internaţional de informatică organizat de “American Computer Science League” în diverse centre nord-americane – până acum cam 60 de elevi braşoveni au avut şansa să participe, să câştige premii, să vadă că sunt, de fapt, foarte bine pregătiţi în comparaţie cu colegii străini. ☞ 14

(Continuare din pag. 12: Mircea Ivănoiu.)

de lipsa de proiect a lumii româneşti, sau afirmă că putem porni de la zero, făcând tabula rasa. Deşi nu se poate demonstra prin logică mecanică, legătura dintre trecut şi viitor ca o consecinţă a trecutului există dintotdeauna şi până la urmă totul se explică. Deci, prima idee este necesitatea cunoaşterii propriului trecut, care rezolvă multe imponderabile din conştiinţa de sine.

A doua idee se referă la faptul că tocmai această istorie recentă a fost tendenţios viciată, deci a avut cel mai mult de suferit, nu neapărat din lipsa documentelor, ci mai ales prin otrăvirea lor, cu bună ştiinţă. Constructorii unei lumi contra naturii au avut conştiinţa gestului lor şi au denaturat documentele oficiale (presa, cultura, arhive chiar) ale acestei lumi, contrazicând însăşi materialismul fundamental al ideologiei lor. De aici, discuţia se poate extinde, dar important este că, în cazul special al unei ţări postcomuniste ca România, istoria perceptibilă pentru locuitorul actual este mai degrabă cea trăită şi relatată de înaintaşii săi decât cea din arhive. De la valorificarea istoriei prin istorie orală şi până la site-ul memoria.ro nu a fost decât un pas perfect logic.

Cui se adresează ”cercetarea” noastră? Generaţiilor celor mai văduvite de adevăr istoric, chiar de o percepţie istorică a lumii, şi pentru a ajunge la ei am ales calculatorul, instrument de informaţie familiar celor sub 40 de ani. Deci, avem de acoperit o crevaşă undeva în spate şi noi am ales soluţia asta. Pe porţiuni, am avut sprijinul unor conaţionali din Statele Unite (Maria Bucur-Deckard, Sanda Golopenţia), teritorii în care istoria orală este o ramură acreditată a ştiinţei istorice, am beneficiat de experienţa lor şi de o viguroasă orientare. Intern, atât cât a fost posibil, am beneficiat de competenţa şi entuziasmul colegilor, profesori şi studenţi în Studii sociologice de la Universitatea TRANSILVANIA. Există o generaţie tăcută, o generaţie care se stinge, dar care are încă un mesaj de transmis.

Nu vreau să dramatizez, dar fără acest mesaj suntem pierduţi şi riscăm să ne învârtim în jurul cozii. Eu sunt fascinat de discuţiile cu cei mai în vârstă, chiar din motive personale ascult, câteodată, aceste amintiri despre viitor. Dacă abordezi aceste contacte cu conştiinţa că vei ajunge poate acolo (la acea vârstă), eşti câştigat sub aspectul echilibrului personal şi al măsurii cu care ar fi bine să priveşti înainte. În cazul intervievatorilor tineri, în afara faptului că se realizează o punte (o comunicare) între generaţii, aceasta este reciproc benefică în domenii deficitare astăzi. Tinerii îşi corijează filosofia lor de viaţă, descoperind şi adoptând valori perene, iar cei mai în vârstă trăiesc clipe de integrare socială, absolut necesare pentru moral, în anii în care orizontul se apropie. Prima boală a bătrâneţii (ca răspândire) este singurătatea, şi prin programe de istorie orală salvăm multe conştiinţe pe care societatea le-a cantonat într-o periferie nemeritată. În plus, principiul valorizat de munca noastră este că ”atunci când puterile fizice şi intelectuale nu-ţi mai permit să ţii pasul cu lumea exterioară, un singur lucru important îţi mai rămâne de făcut: să depui mărturie”. Cu cât această mărturie va fi mai sinceră şi mai detaliată, cu atât este mai sigur că va fi de folos cuiva. De aici îşi extrage seva site-ul memoria.ro, de aici vine partea lui originală. Ne bucurăm să avem cititori de toate vârstele, de pe toate continentele, care îşi completează într-un mod accesibil cunoştinţele despre trecutul apropiat.

De fapt, la această oră, memoria.ro face parte dintr-un pachet de trei site-uri aflate în administrarea fundaţiilor ASPERA Educational and Charitable Foundation Boston şi ASPERA ProEdu Braşov, preşedintele fondator în ambele situaţii fiind Lidia Bradley-Gheorghiu. aspera.ro este sit de prezentare al fundaţiilor, un web-portofoliu al activităţilor noastre permanente şi ocazionale. aviatori.ro, cel mai recent site, el existând de mai puţin de un an şi ocupându-se de valorizarea moştenirii aviaţiei româneşti, aducând la lumină noi date şi personaje emblematice, îngropate nedemn de o istorie siluită.

Site-urile noastre vorbesc de la sine, pentru fiecare lucru găsit acolo avem o justificare şi, în măsura în care le cunoaşteti suficient de bine, aş fi bucuros să vă răspund la întrebări oricât de concrete.

S.C.: Spui că principiul tău este de a ”nu respinge nici o acţiune care ar putea fi concurentă scopului propus”. În ce masură este această atitudine morală?

M.I.: O acţiune porneşte în urmărirea unui scop, dar ce contează de fapt este calitatea morală a scopului. Într-o acţiune contează şi calea, pentru că poate perverti scopul. Deci, dacă rămâi fidel scopului, trebuie să fii atent şi la cale, şi la finalitate. Nu cred decât în acţiuni care au obiective morale şi atunci calea trebuie să fie aparent la fel sau la fel justificată. Alte scopuri (obiective) nu contează şi nu merită să fie abordate. În acest spirit nu văd nici o contradicţie.

S.C.: Stimate Mircea Ivănoiu, au trecut 15 ani de la schimbarea unui regim totalitar, de la căderea lui Ceauşescu, numită de unii «revoluţie», de alţii complot, etc. Cum consideri că a evoluat România în aceşti 15 ani, pe plan politic, econimic, social şi cultural?

M.I.: În general, evoluţia României din această perioadă a fost previzibilă şi normală în raport cu punctul de plecare din 1990. Atunci nu credeam acest lucru, apoi cine a avut înţelepciunea să recunoască a realizat pe parcurs că situaţia era mult mai gravă decât am fi vrut. S-a făcut de fapt o experienţă istorică unică, reîntoarcerea în timp, pentru că tranziţia înseamnă refacerea legăturii cu trecutul abandonat, cu direcţia pe care deja ne încadrasem şi pe care comunismul a frânt-o brusc. Mulţi vor sări în sus şi vor spune că nu putem să ne întoarcem în anii ’40. E adevărat, nu mai putem reproduce atmosfera anilor aceia, dar pe de altă parte nici nu putem continua ceva ce am uitat, care lipseşte din conştiinţa publică. ☞ 14

(Continuare din pag. 13: Lidia Gheorghiu Bradley.)

Am reuşit de asemenea să funcţionăm ca un catalizator pentru a găsi sponsori pentru echipele de elevi braşoveni atât în România (Consiliul judetean şi cel municipal, tot mai multe firme comerciale din Braşov), cât şi în străinătate (români din comunităţile în care se desfăşoară concursurile, care au primit grupele şi le-au însoţit pe parcursul şederii acolo; aceştia au fost persoane particulare în general, dar şi reprezentaţi ai consulatelor României). Sunt mândră de această reuşită, căci am unit oameni şi instituţii care arareori acţionează concertat spre profitul tinerilor merituoşi. Nu a fost şi încă nu este uşor. Mai e de specificat un lucru: noi încurajăm tinerii să se măsoare cu cei din străinătate, dar să îşi creeze vaduri proprii în România, nu să plece din ţară. În domeniul informaticii cel puţin, cunoaştem tineri care au fondat în ţară firme funcţionale, promiţătoare, de succes. Legătura între cele doua fundaţii este asigurată mai ales de proiectul nostru principal, memoria.ro. Proiectul a început în 2001 printr-un seminar organizat la Braşov cu participarea istoricei Maria Bucur, profesoară la Universitatea din Bloomington, Indiana, şi a doctorandei Jill Massino de la aceeaşi universitate. Am pregătit o primă grupă de tineri studenţi la sociologie în metodologia intervievării istorice. Aceşti tineri au lucrat apoi timp de o lună, luând 40 de interviuri braşovenilor de vârsta a treia – de atunci acţiunile noastre continuă, atât prin intervievarea directă a unor segmente de populaţie din zona Braşovului şi din alte zone ale ţării, cât şi prin publicarea sau sponsorizarea publicării unor cărţi de istorie recentă. Fiecare dintre aceste cărţi au cel puţin un rezumat în limba engleză, pentru a-şi putea comunica subiectul şi cercetătorilor din străinătate.

S.C.: Care a fost ”impactul” la cititiori al sitului memoria.ro în general?

L.G-B.: Nu am auzit nici un comentar negativ, în schimb am primit multe comentarii constructive, multe idei demne de urmat. Ceea ce mă bucură cel mai mult este că primim mesaje de la tineri care ne spun că se bucură că acest site există, ne cer sfaturi pentru cercetările lor, ne cer să-i punem în legatură cu autori şi cercetători, să le dăm informaţii despre documentele şi cărţile publicate pe site. Unii din aceşti tineri sunt elevi din România, alţii sunt studenţi, fie în ţară, fie în străinătate. Înseamnă că site-ul îşi are efectul dorit de noi. Avem în prezent ca. 500 de abonaţi, cei care au ales să primească prin e-mail ştirile despre noile articole publicate pe site. De asemenea, în ultimul an, am primit tot mai multe contribuţii nesolicitate de la autori din România sau din străinătate. Site-ul s-a făcut cunoscut prin propria lui forţă, un avantaj care există doar pe Internet. Noi l-am promovat doar la câteva conferinţe din ţară în 2002, apoi am fost preluaţi de maşinile de căutare, am definit link-uri cu site-uri înrudite şi astfel am fost descoperiţi de tot mai mulţi cititori. Media de vizitatori zilnică este de peste 400, pe lună ajungem la 13.000 de vizitatori. Vom încerca să atragem şi mai mulţi: lucrăm la o nouă versiune a site-ului, care va oferi şi cărţi întregi în format PDF, şi va fi mai bine structurată, mai lizibilă.

S.C.: Aş dori să discut cu tine şi despre situaţia actuală din România, acum la 15 ani de la ceea ce unii numesc ”revoluţie”, altii ”lovitură de stat”, alţii complot, adică de la căderea regimului Ceauşescu. Cum vezi evoluţia României în aceşti 15 ani, pe plan politic, economic, social şi cultural?

L-G-B.: Călătoresc în România de două ori pe an. La fiecare vizită văd progrese: clădiri noi, renovate, servicii noi, comportament nou. Generaţia tînără este capabilă de un comportament în servicii pe care generaţia mea nu îl putea nici măcar întrevedea: există birouri de turism, sau magazine, sau restaurante şi hoteluri unde te simţi ”în vest”. Şosele sunt mai bune. Agroturismul s-a dezvoltat. La balcoanele blocurilor, minune, se alfă acum muşcate, sub Ceauşescu aşa ceva nu exista: cenuşiul era culoarea noastră de bază! Oraşele sunt vii, cu muzicieni la colţ de stradă, cu cafenele tot timpul pline. Lucrurile se mişcă acum, există tineri dinamici care îndrăznesc şi reuşesc. Cunosc câteva firme de soft la Braşov şi la Bucureşti ale căror fondatori au avut şi au oferte de muncă în străinătate, dar au decis să înfiinţeze propriile firme în România. Numai aşa se poate reînnoi societatea. Toate acestea fiind spuse, ştiu la fel de bine că pensionarii o duc foarte greu, şi nu numai ei. Ştiu că sunt oameni care trăiesc sub limita sărăciei. Din păcate, tot astfel trăiau şi înainte de 1989. Acum există însă speranţa că societatea se va dezvolta economic şi că cei năpăstuiţi vor fi cândva ajutaţi. Mulţi dintre ei sunt ajutaţi şi de rudele plecate la muncă în străinătate, aceştia aduc în ţară sume imense, ceea ce era de negândit în anii comunişti! Despre cultură, pot vorbi pe scurt, bazându-mă doar pe experienţele avute la vizitele mele, de obicei scurte şi pline de călăorii şi vizite: teatrul român tot printre cele mai bune teatre din lume este, doar că eu nu mai cunosc actorii, ceea ce înseamnă că sunt mulţi tineri talentaţi.
Muzicienii buni pleacă cu zecile la conservatoare străine care le oferă burse - oare cum ar putea fi reţinuţi? Numărul de cărţi publicate, calitatea lor şi frecvenţa standurilor de cărţi pe străzi este mai mare decât oriunde am călătorit eu în restul lumii: şi deoarece România cunoaşte acum o economie de piaţă, ştim că aceste cărţi se vând, altfel editurile nu ar supravieţui. Încă citim extrem de mult deci, şi asta e grozav. Televiziunea a decăzut imens şi rapid, nu faţă de ultimii ani ceauşişti, când era scârboasă, ci faţă de anii copilăriei şi adolescenţei mele: cópiile româneşti ale emisiunilor americane sau sud-americane sunt de o goliciune cumplită, gonesc din studio specificul nostru de altădată, comedianţii, cabaretiştii, teatrul, înlocuindu-le cu seriale artificioase şi superficiale, cu emisiuni melodramatice fără pudoare. Pe Mircea Dinescu şi pe dl. Turcescu e o bucurie să îi auzi, deci nu e chiar totul pierdut nici la televiziune.

(Continuare în numărul următor.)

(Continuare din pag. 13: Mircea Ivănoiu.)

Sunt etape istorice pe care trăitorii pe acest pământ nu le-au frământat cu sudoarea, sângele şi gândurile lor, nu şi le-au însuşit şi integrat în conştiinţă. Este ca şi cum te-ai sculat dintr-o comă prelungită, timp în care lumea s-a schimbat, şi toată această experienţă de creştere acumulată de ceilalţi îţi este străină.
Avem la îndemână instrumentele lumii contemporane, dar nu e foarte sigur că ştim ce să facem cu ele, cum le folosim civilizat şi eficient, mai precis cum le folosim în spiritul în care ele au fost create.
Cei care ne izolau de restul lumii în anii ceauşişmului ştiau de ce o fac, vroiau să întârzie momentul conştientizării, când ar fi pierdut poziţia de unici profitori ai sistemului. Apoi, din punctul lor de vedere, au căutat soluţii la problema păstrării poziţiilor într-o schimbare care era inerentă, previzibilă şi care nu mai putea întârzia mult. Ei au găsit soluţia şi de aici rezidă o altă parte a explicaţiei privind traseul postdecembrist împiedecat al ţării. A treia idee este că oricând trecerea de la comunism la capitalism este riscantă, «calităţile » care te-au ajutat să supravieţuieşti acolo, în combinaţie cu legile de aici (cel putin legile economiei de piaţă) dau nişte combinaţii toxice, greu de ghicit şi de stăpânit, poate chiar explozive… Mă gândesc cât de conservator este sistemul de învăţământ, unde lucrurile s-au schimbat mult mai puţin decât în alte domenii ale vieţii sociale. De subliniat este că nici o reformă majoră în România nu s-a făcut pornind din interior, toate au fost impuse dinafară sub presiuni de tot felul şi aceste reforme întâmpină rezistenţă chiar din partea celor care ar trebui să le susţină. Asta este cheia în care trebuie să privim lumea românească din ultimii 15 ani. Şi acum, cât se poate de concentrat, aş spune că:
- politic, procesul este foarte lent, întârzie să apară leaderii cu vocaţie şi temperament, toţi pornesc de la ideea că trebuie să înceapă cu o minciună şi apoi rătăcesc aşa de tare calea, încât nu o mai regăsesc niciodată. Nu există leaderi locali, în parlament văd o majoritate adusă pentru maşina de vot, cefe groase cu aspectul fizic şi psihologia foştilor activişti de partid (clone fără dubii şi probleme existenţiale), trimişi de alegători asemenea lor. Grija pentru calitatea oamenilor care te reprezintă mi se pare evidentă doar la UDMR, care nu apare în faţă cu oricine. Unde sunt sutele de absolvenţi «merituoşi» ai atâtor facultăţi de ştiinţe politice şi administrative răsărite ca ciupercile în marile oraşe? Dar cei şcoliţi în Occident?
- economic, lucrurile merg cel mai bine, pentru că aici mecanismele s-au apropiat cel mai mult de cele naturale (instinct de propietate + acumulare). Extrem de puţine afaceri au pornit curat, destul de multe continuă la fel. Cred că un obiectiv funadamental al oligarhiei locale a fost să-i ţină departe pe străini, care ar fi putut să cumpere întreprinderi sau să ocupe piaţa prin locaţii ale unor întreprinderi străine. Cei care furaseră întreprinderile socialiste nu ştiau ce să facă cu ele, dar nici pe alţii nu-i lăsau să se ocupe de asta şi de aici au rezultat întârzieri nejustificate şi chiar o pierdere de potenţial economic. Regretabil rămâne faptul că ponderea cea mai mare o au comercianţii şi serviciile, unităţile industriale productive sunt parcă din ce în ce mai puţine, ceea ce scade calificarea tehnică a forţei de muncă. Aparenţele fac ca oraşele româneţti să semene tot mai mult cu cele din Europa, ceea ce se ascunde sub această coajă nu este neapărat solid, sănătos şi durabil.
- social, nu ştiu ce să spun, dar pot să dau un exemplu. Pe scara blocului în care locuiesc nu ştiu dacă la această oră mai sunt 4-5 apartamente din 36 (între care ne numărăm şi noi) care nu au centrale termice de apartament proprii. În parcare erau, în 1995, 2-3 automobile, acuma sunt unii care au şi două maşini, e adevarat second hand şi la care şurubăresc toată ziua înconjuraţi de sticle de bere. Locurile de parcare au ajuns o problemă, ca atare este încălecat spaţiul verde. Puţini au simţit însă nevoia să investească în educaţia copiilor, încercând să le ofere calificări solide sau studii superioare. Majoritatea erau în 1990 muncitori necalificaţi sau cvasicalificaţi la Roman (Steagul Roşu) şi locuiau în barăcile din Noua (un cartier satelit la ieşirea spre Săcele). Acum doi ani în urmă am decis să punem interfon pe scară, măsură care proteja mai bine pe toată lumea împotriva nechematţilor, păstra curăţenia la un nivel acceptabil, mă rog, lăsa aparenţă de civilizaţie… De câteva luni, acest interfon nu mai funcţionează, nici măcar nu a fost desfiinţat propriu-zis, ci doar învelit în bandă adezivă pentru blocarea limbii. Încă nu am nici o explicaţie…
- cultural, există absolut cert libertatea de expresie, dar pentru a gusta asta ai nevoie de o anumită educaţie, educaţia libertăţii şi la creator, şi la receptor. Vreau să spun că dezvoltarea culturală este legată de educaţie, setea de cultură se formează în şcoală. Şcoala însă nu mai crează demult o atare «nevoie».
Când văd tiraje de 100-300-500 de exemplare care stau cu lunile prin librării, ajung la concluzia că, la această oră, în ţară mai mult se scrie decât se citeşte. Apoi, mai este şi problema (cenzura) preţului. Dintr-un salariu minimal poţi să-ţi cumperi 30-35 cărţi la preţul mediu de vânzare. Dacă aceasta nu vi se pare semnificativ, aş putea să vă dau alt raport : cu banii pe o carte poţi să cumperi 10 kg de banane care, nu ştiu de ce, sunt mai ieftine pe piaţa română decât merele. Să însemne asta că avem aptitudini de republică bananieră?
În sfârşit, ca o aberaţie genetică socială, creatori mai apar, destine care se opun cursului logic şi mai dau un pic de strălucire gris-ului cotidian. Cei care reuşesc să-şi păstreze capul pe umeri şi nu cad în capcanele consumismului făcând pe placul modelor lucrative (bani sau titluri universitare) vor rămâne în conştiinţa publică şi se vor bucura de glorie şi recunoaştere (probabil că postum).

S.C.: România a avut în aceasta perioadă trei preşedinţi aleşi: Ion Iliescu, Emil Constantinescu şi Traian Băsescu.

(Continuare în numărul următor.)

**Sandra Lindfeldt**

de la Casa Generală de Asigurări Medicale (Försäkringskassan) informează despre:

# ÎNGRIJIRE MEDICALĂ ÎN UE, EES ŞI ÎN ELVEŢIA (2)

## SOLICITARE DE ÎNGRIJIRE DENTARĂ ÎN UE/EES ŞI ÎN ELVEŢIA

Informaţii reactualizate la 12 aprilie 2005

### DECONTAREA PENTRU ÎNGRIJIREA DENTARĂ ÎN UE/EES

(Continuare din numărul trecut.)

Dacă, de exemplu, ai plătit pentru îngrijire dentară cândva în cursul anului 2003, cererea ta de decontare trebuie să fi sosit la Casa Generală de Asigurări Medicale (Försäkringskassan) cel târziu la 31 decembrie 2005. Dacă cererea vine mai târziu de această dată, atunci nu se plăteşte nici un fel de decontare.

Nu există nici o condiţie ca furnizorul străin de îngrijire dentară să facă parte din vreun sistem public de îngrijire medicală în cealaltă ţară din UE/EES pentru a se putea aproba decontul de la Casa Generală de Asigurări Medicale.

#### Date necesare

Trebuie să ai întotdeauna date detaliate, de exemplu copie după jurnalul medical, privitor la ce tratament ţi-a făcut medicul dentar. Motivul pentru aceasta este că decontul tău se calculează ca urmare a ce tip de tratament ţi-a efectuat acolo medicul dentar. La cerere se va ataşa întotdeauna chitanţa de plată în original. Dacă tratamentul nu a fost plătit, atunci se va ataşa factura în original. În acest caz, factura trebuie să fie adresată în numele tău personal.

Ţările membre în UE (Uniunea Europeană) sunt: Austria, Belgia, Cehia, Cipru, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franţa, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Marea Britanie, Polonia, Portugalia, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, Ţările de Jos şi Ungaria.

Ţările membre ale EES sunt: Islanda, Liechtenstein şi Norvegia.

#### Informaţii suplimentare

Foile informative dau numai informaţii generale şi ele nu trebuiesc considerate ca texte de lege în materiile respective. Informaţii suplimentare în domeniul îngrijirii dentare în cadrul zonei UE/EES poţi afla de la Casa Generală de Asigurări Medicale şi pe situl www.forsakringskassan.se.

Textul de lege care reglementează această activitate este constituit de articolele 49 şi 50 din Tratatul Comunităţii Europene.

### AŞA FUNCŢIONEAZĂ ASIGURAREA GENERALĂ PENTRU ÎNGRIJIREA DENTARĂ ÎN SUEDIA

Începând cu anul în care împlineşti vârsta de 20 de ani, eşti cuprins în asigurarea generală pentru îngrijirea dentară (tandvårdsförsäkring). Copiii şi tinerii au îngrijire dentară gratuită până în anul în care împlinesc 19 ani inclusiv. Asigurarea generală pentru îngrijirea dentară înseamnă că nu trebuie să plăteşti tot costul îngrijirii tale dentare, ci plăteşti doar o taxă de pacient, iar Casa Generală de Asigurări Medicale plăteşte partea rămasă neachitată direct la medicul dentar. În Suedia avem stabilire liberă a preţului pentru îngrijire dentară, ceea ce înseamnă că fiecare medic dentar îşi stabileşte el însuşi preţurile. Aceasta face ca preţurile să varieze mult de la un medic dentar la altul, ceea ce face să fie rentabilă o comparare a preţurilor acestora.

Asigurarea generală pentru îngrijirea dentară este împărţită în două grupe: îngrijirea dentară de bază (bastandvård) şi respectiv proteze (protetik) şi reglare dentară (tandreglering). Îngrijirea dentară de bază cuprinde control, îngrijire dentară preventivă, tratamente obişnuite precum plombe, extragere de dinţi şi tratamente ale rădăcinilor de dinţi, precum şi îngrijirea de urgenţă. În grupa care se numeşte de proteze şi reglare dentară intră, printre altele, tratamente cu punţi şi coroane, proteze mobile, implantări şi diferite tipuri de aparate de reglare dentară.

Mărimea contribuţiei de la asigurare pe care o primeşti prin asigurarea generală a îngrijirii dentare depinde, printre altele, de ce vârstă ai, precum şi de ce tratament se va efectua.

#### Cât costă să mergi la dentist?

În cadrul îngrijirii dentare este valabilă stabilirea liberă a preţurilor. Aceasta înseamnă că medicii şi higieniştii dentari hotărăsc ei înşişi preţurile la diferitele feluri de tratamente. Acest lucru are ca efect faptul că preţurile pentru tratamente asemănătoare pot varia între diferiţi medici sau higienişti dentari. De aceea este rentabil să compari preţurile! Pentru aceasta este bine ca să afli costul total al tratamentului înainte ca acesta să fie început, căci în felul acesta poţi evita surprize neplăcute.

Îngrijirea dentară populară (Folktandvården) aparţine Direcţiei Sanitare (landstinget) şi, ca urmare, preţurile la îngrijirea dentară în cadrul acestei activităţi sunt stabilite de către politicienii de la conducerea fiecărei Direcţii Sanitare. Furnizorii de îngrijire medicală privaţi îşi stabilesc însă preţurile ei înşişi.

La cabinetul medicului sau higienistului dentar trebuie să fie afişate informaţii despre:
- preţul diferitelor tratamente;
- ce decontare primeşte dentistul/higienistul de la Casa Generală de Asigurări Medicale la diferite tratamente, aşa-numita taxă de îngrijire dentară (tandvårdstaxan);
- dacă dentistul este asigurat în cazul în care tratamentele pentru proteze trebuiesc refăcute.

#### Aşa compari preţurile

Ce trebuie să ştii în prealabil:
O vizită la dentist începe mereu cu un control dentar. Pentru acesta trebuie să plăteşti. Dacă controlul arată că ai nevoie de vreun tratament, atunci trebuie să mai plăteşti şi pentru acesta.

Nu este foarte uşor să compari preţurile pentru îngrijirea dentară!
Dar, obişnuieşti să mergi cu regularitate la dentist, fără să ai probleme prea mari? Poate ai dor câte o mică carie din când în când? Atunci poate că ar fi bine să te uiţi pe listele de preţuri ale mai multor dentişti, înainte să faci controlul propriu-zis.

Se vede la control că ai nevoie de un tratament pe care îl consideri prea scump? Atunci ar fi poate rentabil să întrebi şi la alţi dentişti cât ar costa să ţi se facă acest tratament la ei.

Compară preţurile înainte de control!
Preţurile variază chiar şi pentru controlul iniţial. Este rentabil să compari preţurile mai înainte ca să deschizi gura.

Gândeşte-te că trebuie ca:
1.- Să afli ce este cuprins în preţul controlului dentar propriu-zis, deoarece acesta poate fi diferit de la dentist la dentist. Dacă ai între 20 şi 29 de ani, sau ai 65 de ani şi mai mult, Casa Generală de Asigurări Medicale îţi îndemnizează întotdeauna primele 106 coroane plătite pentru controlul dentar, restul trebuie însă să-l plăteşti tu însuţi. Casa Generală de Asigurări Medicale plăteşte această îndemnizaţie direct la dentist.
Dacă ai între 30 şi 64 de ani, nu primeşti nici o îndemnizaţie de la asigurarea pentru controlul dentar, ci trebuie să plăteşti tu însuţi costul întreg.
2.- Lista de preţuri să fie afişată cât se poate de vizibil la cabinetul dentar. Mulţi dentişti au pagini pe Internet unde poţi găsi adesea lista lor actuală de preţuri.
3.- Dacă controlul arată că ai nevoie de vreun tratament, atunci dentistul va trebui să te informeze despre eventualele tratamente alternative care există, despre avantajele şi dezavantajele lor, precum şi despre preţurile acestora.
4.- Să nu uiţi că ai drept să primeşti o propunere de preţ înainte ca să înceapă tratamentul.

#### Să compari după control, dar înainte de tratament

Când ai aflat ce trebuie să se trateze şi în plus ai primit şi o propunere de preţ, atunci este mai uşor să compari preţurile la alţi dentişti.

Gândeşte-te că:
1.- Un dentist este mereu răspunzător pentru tratamentul pe care ţi-l face. Aceasta înseamnă că cei mai mulţi pretind să-ţi facă un control propriu înainte de a începe un tratament. De aceea trebuie să iei la socoteală că trebuie să plăteşti pentru un nou control dentar, aşa că va trebui să aduni şi acest cost atunci când compari preţurile.
2.- Fiecare dentist pune diagnosticul în funcţie de competenţa şi experienţa proprie. Aceasta înseamnă că diverşi dentişti pot avea concepţii diferite despre ce trebuie tratat la un pacient anume. Aceasta mai înseamnă şi că un dentist poate să propună măsuri care pot fi mai scumpe decât cele pe care le propune un alt dentist.
3.- Preţul nu este determinat numai de ce tratament să se facă, ci şi de amploarea acestuia. Poate fi, de exemplu, o mare deosebire de preţ între a plomba o carie mică, comparat cu a plomba o carie mare.
4.- Uneori, dentistul descoperă în timpul tratamentului noi lucruri care fac ca propunerea de tratament şi, implicit, cea de preţ să se modifice. Atunci, dentistul este obligat să te informeze despre acest lucru.
5.- La cerea ta, dentistul este obligat să trimită o copie a jurnalului tău medical şi eventualele radiografii unui alt dentist.

#### Exemple de preţuri pentru îngrijirea dentară

Aşa de mult variază preţurile în judeţul Stockholm:
Cifrele din tabelul de mai jos indică preţul pacientului în coroane suedeze pentru diferite pachete de tratamente în anul 2005 şi sunt valabile pentru persoane care au între 30 şi 64 de ani. Pentru persoane care au între 20 şi 29 de ani, respectiv 65 de ani şi mai mult, Casa Generală de Asigurări Medicale plăteşte o indemnizaţie majorată pentru unele tratamente, iar preţul pacientului devine ceva mai mic.

(Continuare în numărul următor.)

(Traducere din suedeză: Octavian Ciupitu.)

# EVENIMENTE CULTURALE DIN STOCKHOLM

de arh. Octavian Ciupitu

”Când Suedia a fost condusă din Moldova”

La Armureria Regală (Livrustkammaren), situată în cadrul Palatului Regal din Stockholm, are loc în perioada 30 noiembrie 2005 – 2 aprilie 2006 o mică expoziție dedicată timpului de la 1709 la 1713, când Suedia a fost condusă de regele Carol al XII-lea (1682-1718, rege din 1697) din cătunul Varnița, o suburbie aflată pe malul stâng al Nistrului la nord-est de orașul Tighina, situat în ce se cheamă astăzi Republica Moldova. Cum pe vremea aceea în Suedia exista monarhie absolută, capitala și centrul puterii se aflau acolo unde se găsea regele pentru moment. Aceasta, în ciuda faptului că, începând cu anul 1650, instituțiile centrale ale conducerii Suediei începuseră a se concentra în incinta și în apropierea castelului de apărare din mica așezare Stockholm.

J. David Swartz: ”Carol al XII-lea”, 1707.
Foto: Göran Schmidt.

Carol al XII-lea a fost declarat de Parlamentul Suedez a fi la maturitate la vârsta de numai 15 ani. Aceasta s-a făcut pentru ca el să poată deveni rege deplin și fără regență la moartea tatălui său, Carol al XI-lea, survenită în anul 1697. Acest lucru era dorit după ce mai întâi doi monarhi anteriori, regina Christina (1626-89, regină 1632-54, regență 1632-1644) și regele Carol al XI-lea (1655-97, rege 1660-97, regență 1660-72), avuseseră lungi perioade de regențe, care duseseră la mari abuzuri de putere și la înstrăinarea pământurilor Coroanei Suedeze în favoarea nobililor de la cârma statului. Fiu al regelui Carol al XI-lea și al reginei Ulrika Eleonora, Carol al XII-lea a domnit într-o perioadă dominată de ”marele război nordic” dus de Suedia cu Danemarca, Polonia și Rusia. Tânărul rege suedez s-a avântat de la începutul domniei sale în acest război, în care obține o mare victorie la bătălia de la Narva în anul 1700. Atunci el era în vârstă de aproape 18 ani. Alte succese militare i-au urmat în luptele din Polonia, dar războiul dus în Rusia împotriva țarului Petru cel Mare (1672-1725, țar din 1682) s-a terminat cu catastrofa de la Poltava din 28 iunie 1709. Atunci, trupele suedeze au căzut în captivitate rusească și au fost trimise în prizonierat în Siberia, în timp ce regele însuși, însoțit de un mic grup de ofițeri și escortă, s-a refugiat în teritoriile aflate sub controlul aliatului său, sultanul Imperiului Otoman. Scăpând de la Poltava, trecând prin Perevolotina, fuga regală suedeză s-a orpit în cătunul Varnița din afara localității Tighina.

Punct vamal important pe malul Nistrului, Tighina este menționată pentru prima dată într-un document din 8 octombrie 1408, scris în limba slavă veche de răsărit, prin care domnitorul Alexandru cel Bun (1400-32) acorda privilegii unor negustori din Liov. În acest prim document denumirea este ”Tiaghianacacea”, nume ce se transformă mai apoi în documentele din a doua jumătate a secolului XV în ”Tighina”. În timpul domnitorilor Ștefan cel Mare (1457-1504) și Petru Rareș (1527-38), Tighina se dezvoltă ca cetate de frontieră, iar la sfârșitul secolului XIV – începutul secolului XV, pe locul fostului punct vamal, s-a înjghebat orașul cu același nume. În anul 1538, Petru Rareș refuză să mai plătească tribut Imperiului Otoman, drept care sultanul acestuia de atunci, Soliman I ”Magnificul”, ocupă Tighina cu toate satele din preajma ei și le declară teritorii ale sale. Teritoriul Tighinei devine astfel raia turcească, iar numele îi este schimbat în Bender, ceea ce înseamnă ”oraș fluvial”. Tot atunci se reface și se extinde cetatea, la ordinul lui Soliman și folosindu-se resurse locale precum și munca țăranilor din împrejurimi, lucrările acestea terminându-se în anul 1541. O nouă perioadă de refacere și întărire a cetății acesteia are loc în anii 1705-07, domnitor al Moldovei fiind atunci Antioh Cantemir (1705-07), când lucrările de construcții sunt efectuate de meșteri moldoveni sub conducerea și supravegherea lui Dimitrie Cantemir (1673-1723), fratele domnitorului și viitor domn al Moldovei.

La sosirea lui Carol al XII-lea aici, domnitor în Moldova era Mihai Racoviță (1707-09), care a fost însă înlocuit la 17 noiembrie același an cu Nicolae Mavrocordat (17 noiembrie 1709 – noiembrie 1710). Carol al XII-lea nu l-a agreat pe acesta, l-a pârât mereu la sultan și, ca urmare și a nemulțumirii boierilor persecutați de domn, Nicolae Mavrocordat a fost înlocuit la domnie cu Dimitrie Cantemir (1710-11). Regele suedez spera să primească sprijinul sultanului în continuarea luptei sale împotriva țarului Petru și a armatei rusești, speranță care s-a și realizat, deși doar parțial. Mai mult, Carol al XII-lea s-a oferit să sară în luptă cu mica sa trupă împotriva Rusiei de partea armatelor Imperiului Otoman atunci când se va ivi ocazia. Ocazia s-a ivit în 1711, cu ocazia războiului ruso-turc al cărui luptă decisivă a avut loc la Stănilești. Carol al XII-lea s-a grăbit atunci să se arunce în focul luptei de partea turcilor. Nu știm cum s-a manifestat această grabă în fapt, cert este însă că al ajuns la locul bătăliei, adică la Stănilești, numai că era a doua zi după ce luptele avuseseră loc. Oricum, turcii câștigaseră, rușii pierduseră, iar Dimitrie Cantemir, care îi trădase pe turci în favoarea rușilor, fugise în Rusia. Așa că la tronul Moldovei a venit acum, pentru a doua oară, Nicolae Mavrocordat (1711-1716).

În cătunul Varnița din apropierea Tighinei, în jurul așezării regelui Carol al XII-lea și a ofițerilor lui, a crescut cu timpul un orășel cosmopolit care a primit numele de Carlopolis, după numele regelui suedez. Aici locuiau suedezi (bărbați, femei și copii), moldoveni, cazaci, turci, armeni și evrei. Cazacii aflați aici erau refugiați sub conducerea hatmanului Ivan Stepanovici Mazepa (1644-1709) în urma încercării lor nereușite de a ataca Rusia pentru a separa Ucraina de aceasta, în timp ce în rândurile celorlalte grupuri etnice se aflau în special furnizori și negustori cărora le erau îndatorați înalții vizitatori suedezi. Tot aici veneau și oaspeți francezi și germani ca să-l întâlnească pe unul dintre cei mai

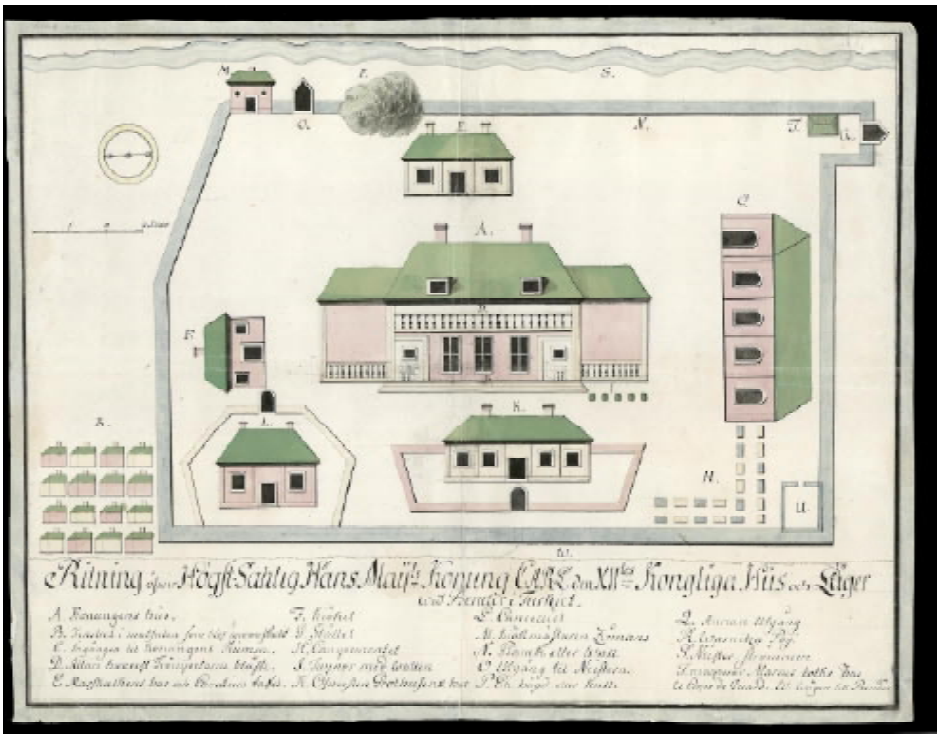

”Desen asupra Casei Regale și Taberei Înalt Binecuvântatului Majestatea Sa Regele Carol al XII-lea la Bender în Turcia.”
Desen acuarelat. Foto: Kurt Eriksson, Riksarkivet.

vestiţi oameni ai timpului acela, Carol al XII-lea. În timpul celor trei ani cât a locuit regele suedez la Varniţa, Suedia a fost condusă din acest colţ îndepărtat de lume. Cunoscut de posteritate mai ales ca rege războinic, Carol al XII-lea a fost, de fapt, o personalitate complexă, care nu a dus lipsă de interese cu caracter civil, interese pe care şi le-a cultivat din plin în perioada şederii sale la Varniţa. Este, poate, interesant de menţionat că la sosirea sa la Varniţa regele suedez avea vârsta de aproape 27 de ani, iar la părăsirea acestei localităţi el avea în jur de 30 de ani. În ciuda tinereţei sale destul de fragede, Carol al XII-lea s-a interesat în acea perioadă, printre altele, de organizarea şi dotarea unei expediţii ştiinţifice trimise în Palestina, precum şi de întemeierea unei catedre şi numirea primului profesor universitar de limbi orientale din lume. Interesat de arta culinară, a învăţat pe acele meleaguri să gătească el însuşi, şi este documentat că a şi făcut aceasta, chifteluţe-perişoare prăjite în tigae şi sarmale cu foi de varză (dulce!), feluri de mâncare pe bază de carne tocată de porc pe care regele le-a introdus în Suedia, unde sunt considerate până şi azi ca fiind mâncăruri naţionale suedeze şi se găsesc de cumpărat, gata preparate, în toate marile magazine alimentare din Suedia. Deoarece islamul interzice mâncarea de carne de porc, ne este clar că sursele de inspiraţie culinară ale regelui au fost de natură creştină moldovenească. Curentele de interese culturale pentru exotism oriental nu l-au lăsat indiferent pe Carol al XII-lea, care a pus cercetători suedezi să studieze arhitectura de la Constantinopol şi formele de reprezentare artistică de factură islamică, în vederea eventualei utilizări a rezultatelor unor astfel de cercetări la conceperea şi realizarea proiectelor de înfrumuseţare şi refacere a oraşului Stockholm iniţiate de rege în timpul şederii sale la Varniţa. Această perioadă coincide cu activitatea febrilă ce avea loc la Stockholm pentru construirea Palatului Regal. Era o acţiune începută în 1697 ca urmare a distrugerii de un incendiu a Castelului Trei Coroane, în care îşi avuseră reşedinţa atât familia regală, cât şi principalele autorităţi şi administraţii de conducere ale regatului suedez. Deoarece procedura de execuţie în construcţii cerea pe atunci ca desenele pentru realizarea unor edificii de această demnitate să fie aprobate cu semnătură regală înainte de a fi puse în operă, cele pentru executarea Palatului Regal de la Stockholm au fost aduse prin curier până la Varniţa pentru a fi semnate de rege. Se cere menţionat aici că regele Carol al XII-lea nu a văzut niciodată Paltul Regal de la Stockholm în stare finită, deoarece lucrările de construcţie ale acestuia au continuat cu intermitenţe, el fiind inaugurat abia în anul 1754.

Un alt lucru ce se cere menţionat este faptul că regele Carol al XII-lea şi suita sa, tot timpul cât au locuit la Varniţa, au trăit pe datorie. După trei ani de creditare, negustorii turci, armeni şi evrei s-au săturat şi au intervenit pe lângă sultan să fie plătiţi. Ca urmare, sultanul a cerut regelui suedez şi companionului acestuia, hatmanul cazacilor, să-şi achite datoriile la negustori şi să părăsească acele locuri. Sultanul de atunci, Ahmed al III-lea (1703-30), era tot mai nemulţumit de Carol al XII-lea, care, printre altele, îl reclamase pe domnul Nicolae Mavrocordat, lucru pentru care acesta a fost înlocuit la domnia Moldovei cu Dimitrie Cantemir, o persoană ce s-a arătat apoi a fi trădător faţă de turci. Aşa că sultanul l-a lăsat să revină la domnie în Moldova a doua oară pe Nicolae Mavrocordat (1711 - 5 ianuarie 1716), considerând, desigur, că regele suedez s-a făcut vinovat de rea-credinţă. După revenirea sa la domnia Moldovei, Nicolae Mavrocordat a făcut tot posibilul ca se obţină de la sultan expulzarea oştilor suedeze, ce deveniseră o pacoste pentru ţara sa. Aşa încât, în anul 1713, ca urmare a refuzului lui Carol al XII-lea de a părăsi locurle acelea, trupele turceşti au trecut la atac, regele suedez şi hatmanul Mazeppa cu trupele lor găsind refugiu după zidurile cetăţii Tighina. Acest incident a intrat în istorie sub numele de ”Calabalâcul din Bender”, eveniment care a pus capăt şederii regelui suedez Carol al XII-lea în Moldova.

Scurta perioadă de timp în care Suedia a fost condusă din cătunul Varniţa nu s-a stins fără urme pe acele locuri. Astfel azi în satul Varniţa se află Muzeul Memorial ”Carol al XII-lea”. Aici poate fi vizitată o expoziţie documentară privind viaţa şi operaţiile militare ale regelui Suediei Carol al XII-lea, inclusiv şederea sa la Varniţa între anii 1709-1713, precum şi vestigii arheologice descoperite pe teritoriul atribuit muzeului.

”Suedia în zece aspecte”

La Muzeul Naţional (Nationalmuseet) din Stockholm are loc în perioada 16 noiembrie 2005 – 26 februarie 2006 o expoziţie pe tema exprimată interogativ de către organizatori sub formula: se poate exprima caracterul naţional al unei ţări prin exemple de îmbrăcăminte? Iar ţara în discuţie este, desigur, Suedia.

Interesul organizatorilor, aşa cum este exprimat el în materialele informative destinate presei elaborate de Muzeu, este îndreptat atât către introducerea modei în conceptul de ”design”, cât şi către introducerea modei în preocupările muzeale.

Hjördis Agústsdóttír: ”Deajuns” şi ”Apă”.
Foto: Erik Cornelius / Nationalmuseum.

Ce vedem aici sunt zece creaţii de modă realizate de creatoarea de forme Hjördis Agústsdóttír ca zece simboluri pentru Suedia. Ideea acestei expoziţii s-a născut în anul 2003 la Roma la Institutul Suedez ca o completare pe teme actuale suedeze la o expoziţie intitulată ”Cristina di Svezia – Le collezioni reali” (Cristina de Suedia – Colecţiile regale). Cu acea ocazie Hjördis Agústsdóttír a primit comanda de a ilustra prin creaţii de modă, expuse sub titlul ”Svezia oggi” (Suedia azi), nouă aspecte contemporane suedeze: ”Natura” şi ”Apa” suedeze, îndelungatul ”Întuneric de iarnă”, mult tânjita ”Lumină de vară” şi sclipitoarea ”Aurora boreală”, dar şi concepţii sociale precum ”Egalitate între sexe” şi ”Îngrijire”, sau aspecte ale tehnologiei şi creativităţii industriale suedeze rezultate în noţiuni precum ”Inovaţie” şi ”Funcţiune”.

Hjördis Agústsdóttír: ”Funcţiune”, ”Îngrijire” şi ”Inovaţie”. Foto: Erik Cornelius / Nationalmuseum.

Hjördis Agústsdóttír: ”Natură”, ”Întuneric de iarnă” şi ”Egalitate între sexe”.
Foto: Erik Cornelius / Nationalmuseum.

Fiecare creaţie de modă ilustrând o astfel de noţiune era însoţită, însă, de un text explicativ. Cu ocazia expunerii la Stockholm, organizatorii au simţit nevoia introducerii unei a zecea noţiuni la cele nouă existente, anume noţiunea de ”Deajuns”, în sensul de ”Nici mai mult, nici mai puţin decât este necesar”. Frumuseţea lingvistică şi unicitatea acestei noţiuni constă în faptul că ea este exprimată în limba suedeză printr-un singur cuvânt: ”Lagom”.

Expoziţia ”Suedia în zece aspecte” nu se vrea a fi nici o expoziţie de modă şi nici o expunere de haine, ci o comunicare expresivă decurgând din îmbrăcăminte care să emane gânduri şi sentimente, să formuleze întrebări şi să creeze identificare. Mai mult, se vrea ca lucrurile acestea să se refere la o ţară, la ideile şi caracterul acesteia, precum şi la asocierile şi identitatea ei.

Analizând aceste formulări, ne întrebăm dacă realizatorii înţeleg, totuşi, că îmbrăcămintea trebuie să fie îmbrăcăminte pentru a putea fi tratată ca atare. Dacă nu îndeplineşte această cerinţă, atunci ea este altceva: costum de carnaval, costum caricatural, costum de scenă sau orice de acest fel. Multe lucruri se pot spune despre aceste exponate, dar nu şi că pot fi purtate la ocazii normale în societate. Dacă unele de felul ”Natura” sau ””Apa” au caracter de costum de scenă, exponatul intitulat ”Egalitate între sexe”, realizat ca o corcitură între rochie de gală şi frac, este o caricatură ironică, desigur involuntară (şi acesta ete lucrul cel mai grav!), a idealului de egalitate în drepturi şi îndatoriri în faţa legii pentru bărbaţi şi femei. Dacă excludem aspectul caricatural, atunci nu ne rămâne decât o singură interpretare oarecum salvatoare: aceea de aspect excentric. Deşi, personal, nu cred că aceasta a fost intenţia iniţială a autorului. Textul explicativ ce însoţeşte exponatul ne spune că ”Respectul pentru aceeaşi valoare şi posibilităţi acordate tuturor, în special egalitatea între bărbat şi femeie, sunt cuvinte de cinste în Suedia. Dar este prin aceasta şi un lucru de la sine înţeles pentru noi?” Discrepanţa dintre frumuseţea cuvintelor meşteşugit alese pentru textul explicativ şi exponatul realizat mi se pare atât de mare, încât mă întreb dacă autoarea îmbrăcămintii a vrut să ţină seamă cât de cât de textul amintit, sau dacă nu cumva totul este doar un act de sfidare la adresa vizitatorilor. Căci nu văd cum cineva, prezumtiv o femeie, este dispus să poarte această creaţie. În ceea ce-i priveşte pe bărbaţi, deşi este o problemă de egalitate între sexe, mă îndoiesc că este prevăzut ca vreunul să poarte aşa ceva. Dar nici nu-i de aşteptat, căci, repet, consider că este vorba despre egalitatea în faţa legii, nu de obligatvitatea de a se îmbrăca la fel, pentru a fi egali.

De fapt, consider că îmbrăcămintea nu trebuie să fie tematică în aşa măsură încât să ilustreze noţiuni concrete, căci atunci ea devine ocazională şi teatrală. O tratare mai abstractă a ideilor, reduse la aluzii abia schiţate, are mai multe şanse de realizarea unor obiecte purtabile şi care să lase loc exprimării personalităţii purtătorului ei. ☆

# PE SCENELE MUZICALE DIN STOCKHOLM

de Octavian Ciupitu.

"Don Pasquale"

În oraşul Stockholm se întâlneşte un fenomen muzical neobişnuit sub forma ciudatei instituţii intitulate Regina - Casa de Mâncare cu Operă din Stockholm (Regina Stockholms Operamathus), care are ca motto: "Operă pentru toţi într-un mod deosebit". Chiar însăşi alegerea denumirii de "Casă de Mâncare", în loc de şi în suedeză mai obişnuita denumire "Restaurant", mi se pare făcută cu o intenţie anume. Deoarece, de fapt, avem aici de-a face cu un "Restaurant de Operă", sau "Operă-Restaurant", unde te poţi bucura de un spectacol muzical de operă de o seară întreagă, în timp ce serveşti o cină compusă din trei feluri de mâncare. Căci în preţul biletului intră spectacolul de operă, o cină cu trei feluri de mâncare, apă la masă şi cafea. Există, desigur, posibilităţi de completarea meniului à la carte sau alternative pentru vegetarieni sau alergici. Conceptul acesta aminteşte de cabaretele pariziene de tipul "Paradis Latin", unde, în sala de spectacole, dotată cu maşini de scenă răspândite mai peste tot, în loc de rânduri de fotolii paralele cu scena se află şiruri de mese perpendiculare pe aceasta, scaunele fiind plasate de ambele părţi ale şirurilor de mese. O astfel de amplasare face ca spectatorii să privească scena întorşi cu capul spre dreapta sau spre stânga, spaţiile dintre rândurile de scaune fiind destinate servirii mâncărurilor la masă.

Imagine din sala de spectacole de la Teatrul Regina din Stockholm.
Foto: Staffan Persson, Regina Stockholms Operamathus.

Dotarea mecanică a sălii face ca publicul să fie mereu în centru, şi aceasta la propriu, cântăreţii acţionând atât de pe scenă, cât şi din sală, în timp ce publicul are rol de statister şi de scenografie vie. Mâncarea este servită la mese în pauzele dintre acte de către soliştii din spectacol. Nu este puţin lucru să fii servit la masă de primadonă sau de către tenorul prim-amorez!

În repertoriul din toamna 2005 al acestui teatru s-au numărat trei titluri de spectacole: "Don Pasquale", "Classico" şi "Prânz de Crăciun cu operă". În continuare voi prezenta spectacolul cu opera "Don Pasquale" care a avut loc la 6 octombrie 2005.

Înainte de această prezentare, consider că trebuie arătat că Teatrul Regina a avut în sezonul de primăvară 2005 dificultăţi economice atât de mari, încât s-a crezut că îşi va înceta activitatea. Dar, aşa cum se prezintă lucrurile în programul de sală al spectacolului vizionat, "o combinaţie fericită între o porţie de optimism de idioţi, eforturi şi performanţe fără de seamăn ale personalului, sponsori, autorităţi, dătători de subvenţii, asociaţie de prieteni, consilieri şi furnizori" a făcut la la începutul lunii iulie să se anunţe: "Regina continuă!"

Ceea ce este vizibil pentru spectator din toate acestea îl constituie eforturile şi performanţele personalului, în special al cântăreţilor. Dintre aceştia se distinge pe deplin Charlotta Huldt-Ramberg, soprană de mare calitate muzicală în rolul "Norina", care răspunde şi de regie, traducerea libretului în suedeză, scenografie şi serveşte mâncare la mese în pauze. Condiţiile tehnice ca de cabaret ale acestui teatru fac ca orchestra să fie înlocuită de un interpret la claviatură. Cum interesul realizatorilor este îndreptat către gluma şarjată, pe alocuri sunt împlantate alte momente muzicale sau elemente de joc şi decor care să facă să crească nivelul de amuzament. Astfel, tenorul prim-amorez trece de la o arie a lui "Ernesto" la tangoul "Basame mucho" şi cochetează cu doamnele din sală, soprana este o "Norina" care se perde cu firea în prezenţa vreunui spectator chipeş, costumele şi decorul capătă elemente anacronice, şi aşa mai departe.

Opera bufă în trei acte "Don Pasquale", cu muzica lui Gaetano Donizetti (1797-1848) pe un libret de Gaetano Donizetti şi Michele Accursi (Giovanni Ruffini), a fost prezentată pentru prima oară la Théâtre des Italiens din Paris la 3 ianuarie 1843. Spectacolul de la Teatrul Regina este prezentat în traducere suedeză. Conform programului de sală, personajele sunt: Don Pasquale, un bătrân burlac, bas, interpretat de Dag Schantz; Ernesto, nepotul lui Don Pasquale, iubitul Norinei, tenor, interpretat de Fredrik de Jounge; Norina, o tânără văduvă, soprană, interpretată de Charlotta Huldt-Ramberg; doctorul Malatesta, medic, bariton, interpretat de Thomas Björklund Svensson; şi un notar, interpretat de "un oaspete secret". Cum este cu acest "oaspete secret", vom veda mai târziu în cadrul prezentării spectacolului.

Acţiunea operei lui Donizetti se petrece la Roma în secolul XVIII. La punerea în scenă de la Teatrul Regina epocile sunt interferate, elemente de secolul XVIII împletindu-se cu unele din anii 1950. Pentru noi, totul a început cu servirea felului întâi de mâncare: salată de roşii cu bresaola şi parmezan. Au urmat apoi actele 1 şi 2, compuse în total din 6 scene. În scena 1, Don Pasquale are o întâlnire cu doctorul Malatesta, care vine să-l informeze că i-a găsit o soţie potrivită: propria sa soră, Sofronia. Încântat, don Pasquale îi cere doctorului să o aducă imediat pe Sofronia în casa sa. În scena 2, intră Ernesto, nepotul lui don Pasquale, care refuză propunerea acestuia de a face o căsătorie avantajoasă cu o fată plăcută şi bogată, cu motivarea că el a jurat să o iubească pe Norina, o văduvă frumoasă, dar săracă. Atunci don Pasquale îi aduce la cunoştinţă lui Ernesto că el însuşi se va căsători şi îi cere lui Ernesto să se mute din casa sa imediat, după care ei părăsesc scena. În scena 3, îşi face apariţia Norina, care ni se prezintă. În scena 4, intră doctorul Malatesta, care îi expune Norinei planul cum să-l păcălească pe don Pasquale astfel ca Norina să se poată căsători cu Ernesto: Norina va trebui să joace rolul de "Sofronia", o soră imaginară a doctorului Malatesta venită de la şcoala de maici.

"Ernesto", "Norina", "don Pasquale" şi "doctorul Malatesta" din opera "Don Pasquale", mulţumind publicului la Teatrul Regina din Stockholm.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

Din a fi o fată inocentă, imediat după o căsătorie falsă înscenată, "Sofronia" se va transforma într-o scorpie, care să-l facă pe don Pasquale să-şi schimbe punctul de vedere şi să-l lase pe Ernesto să se căsătorească cu Norina.

"Norina" (Charlotta Huldt-Ramberg) în opera "Don Pasquale" la Teatrul Regina din Stockholm.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

În scena 5, Ernesto intră în fugă ca să-şi ia rămas-bun şi riscă să dezvăluie tot complotul, deoarece nu era iniţiat în el. Aceasta, mai ales când don Pasquale îl întreabă dacă ar vrea să fie martorul mirelui la căsătorie. Lui Ernesto nu-i vine să-şi creadă ochilor când vede că mireasa "Sofronia" este, de fapt, Norina! Atunci doctorul Malatesta îi cere lui Ernesto să fie liniştit, dacă vrea să fie până la urmă cu Norina. Are loc apoi o "căsătorie" înscenată între don Pasquale şi "Sofronia" în timpul căreia "Sofronia" se poartă ca o mironosiţă. "Contractul de căsătorie" trebuia consemnat de un notar, ocazie cu care actorii s-au repezit în public pentru a recruta un "oaspete secret" care să joace acest rol mut. În seara respectivă alegerea lor a căzut asupra unui bărbat tânăr care s-a văzut apoi că era în realitate (ce coincidenţă!) notar la Cancelarul de Justiţie. După ce "ceremonia căsătoriei" s-a sfârşit, "Sofronia" se transformă într-o adevărată viperă faţă de "soţul" său. În scena 6, ea îi adună pe servitori, le dublează salariile, face noi angajări de servitori, ordonă renovarea generală a casei lui don Pasquale, comandă haine, automobile (!) şi bijuterii, totul plătit de don Pasquale. De această dată, Ernesto este şi el amestecat în complot. În pauza ce a urmat s-a servit felul doi al cinei, constând în frigăruie de peşte şi crustacee pe orez cu limeaioli, după care am asistat la actul 3, compus la rândul său tot din 6 scene. În scena 1, don Pasquale este copleşit de toate facturile ce i-au venit la plată ca urmare a extravaganţelor "Sofroniei". Intră apoi "Sofronia", care îl anunţă că se va duce la teatru. Ca urmare are loc o ceartă între ei care culminează prin aceea că "Sofronia" îl pălmuieşte pe don Pasquale. Acesta este şocat, iar "Sofronia" îl trimite pe babalâcul de don Pasquale la culcare. În scena 2, don Pasquale găseşte o scrisorică "pierdută" ca din greşeală de "Sofronia". Din ea don Pasquale află că la căderea serii va avea loc în grădină o întâlnire secretă între "Sofronia" şi un amic secret al acesteia. Atunci don Pasquale trimite să fie adus la el doctorul Malatesta. În scena 3, îi vedem pe doctorul Malatesta şi pe Ernesto punând la cale tactica pentru ce au plănuit ei să aibe loc seara în grădină. În scena 4, don Pasquale se plânge doctorului Malatesta de comportarea "Sofroniei" şi îi dezvăluie acestuia ce ştia el despre întâlnirea secretă din grădină. Totodată îl şi iniţiază în planurile de dezvăluire a "infractorilor". În scena a 5-a, Ernesto cântă seara în grădină o serenadă, după care "Sofronia" i se alătură într-un duet de dragoste. În scena a 6-a, don Pasquale îi dezvăluie pe cei doi îndrăgostiţi, dar "So-

fronia” neagă totul cu hotărâre. Doctorul Malatesta îi comunică ”Sofroniei” că Norina se va muta a doua zi în casa lui don Pasquale ca soția lui Ernesto și cu consimțământul lui don Pasquale. Atunci ”Sofronia” amenință să divorțeze de don Pasquale și cere dovadă din care să reiasă că va avea loc această căsătorie. Ca urmare, doctorul Malatesta îl cheamă pe Ernesto, iar don Pasquale îi comunică aprobarea căsătoriei acestuia cu Norina și suportarea cheltuielilor de întreținerea lor. Apoi doctorul Malatesta o cheamă pe Norina, care se arată a fi aceeași persoană cu ”Sofronia”. Don Pasquale înțelege astfel că a fost păcălit și este foarte furios, după care doctorul Malatesta, Norina și Ernesto îl roagă să fie iertați, lucru care s-a și făcut. Morala povestirii este că ”Orgolioul precede prăbușirea!”

”Don Pasquale” (Dag Schantz) din opera cu același nume la Teatrul Regina din Stockholm.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

Impresia generală pe care mi-a făcut-o acest spectacol este aceea de improvizație aparent nonșalantă creată cu exactitate profesională de către un mic grup de artiști entuziaști și cu dragoste de opera italiană, artiști a căror calitate vocală este egalată de înaltul nivel al artei lor teatrale de interpretare în spiritul burlesc preconizat de ”commedia dell’arte”. Surprinde mult faptul să afli cântăreți de operă cu voci bine educate și formate profesional implicați într-o punere în scenă evident precară. Ce au făcut ei cu mare măiestrie a fost nu să încerce să ascundă condițiile lor de lucru ingrate, ci să facă din ele cu mare măiestrie artistică elementele purtătoare ale unui spectacol de operă italiană captivant și deosebit de amuzant. Surpriza este amplificată de faptul că nu te aștepți ca pe o scenă dominată de un decor simpluț la nivel de piesă de teatru școlară să-ți fie servită cina de către un tenor de mare calitate vocală sau de un bariton ce tocmai a cântat fără de greșeală cu puțin timp mai înainte pe scenă, ca să nu mai vorbin de soprana măiastră devenită un fel de ”femeie la toate”: director executiv, traducător, regizor, scenograf, chelner și nu mai știu ce. Ideea însăși de a combina un restaurant ca de cabaret cu o scenă de operă este fructuoasă, căci în felul acesta publicul este în centrul acțiunii, iar cântăreți talentați au de lucru în meseria lor și prin forțele lor proprii, deoarece nu există suficiente teatre de operă subvenționate de stat în Suedia pentru a-i angaja pe toții cântăreții de operă existenți aici. În plus de aceasta, am avut ocazia să constat cum cântăreți de operă de mare talent se descurcă în a fi și ospătari de ocazie, chiar fără a avea prestigioasa pregătire liceală ce există în Suedia pentru această îndeletnicire, în timp ce mă întreb dacă ospătari oarecare, fie ei cât de iscusiți în meseria lor, ar putea intra în roluri de cântăreți de operă cu aceeași bravură de care au dat dovadă cântăreții prezentați mai sus. Deși, cine știe! ☆

# LA MARILE LICITAȚII DE TOAMNĂ DE LA STOCKHOLM

## de arhitect Octavian Ciupitu

Bukowskis
BUKOWSKI AUKTIONER AKTIEBOLAG
GRUNDAT 1870

La licitațiile de calitate din toamna aceasta de la casa de licitații Bukowski, licitații care au loc sub titlul ”Bukowskis Internationella” (Internaționala de la Bukowski), au fost scoase la vânzare în perioada 29 noiembrie – 2 decembrie un număr de 1.479 de loturi, care au fost evaluate în total la 71,2 milioane de coroane suedeze. Loturile respective au cuprins, printre altele, lucrări de pictură clasică și pictură veche suedeză și străină, argintărie, podoabe, mobile, obiecte de artizanat, covoare și textile, precum și porțelan rusesc și oriental. La secția de pictură suedeză s-a exaltat încă o dată prezentarea scriitorului August Strindberg (1849-1912) sub postura de pictor profesionist, aceasta prin evaluarea unei picturi a acestuia la nr. 110 intitulată ”Baliza” la suma de 4-6 milioane de coroane. Altfel, interesul mi-a fost atras de lucrările lui Anders Zorn (1860-1920) cu nr. 69 ”Opal” din 1891, evaluată la 3.000.000-3.500.000 SEK și nr. 167 ”Isle de Seguin”, evaluată la 1.700.000-1.900.000 SEK. O adevărată plăcere mi s-a părut a fi secția de pictură veche, unde s-au aflat o sumedenie de lucrări de pictură flamandă, dintre care menționez peisajul cu figuri, animale și moară de vânt de la nr. 679, provenind din atelierul lui Jan Breughel (1568-1625). Dar din această secție m-a interesat cel mai mult tabloul cu îndeletniciri rurale de la nr. 693 atribuit pictorului Leandro Bassano (1567-1622), artist italian provenind din localitatea Ponte Bassano aflată în vecinătatea Veneției și aparținând celei de-a treia generații a familiei de pictori ce și-a luat denumirea ”da (adică: din) Ponte Bassano”.

Nr. 693. Leandro (da Ponte) Bassano (atribuit): ”Îndeletniciri rurale”. Ulei pe pânză, 140 x 100 cm. Evaluat la 400.000-500.000 SEK.
Foto: © Bukowskis.

La secția de argintărie am întâlnit o colecție de căni suedeze din secolele XVII și XVIII, o cafetieră rococo la nr. 352 și la nr. 471 un pocal cu picior din agat cu monograma țarului Alexandru al III-lea de la Garda Preobrazenski de prin 1883 (evaluat la 30.000-40.000 SEK, adjudecat la 120.000 SEK). La secția de podoabe, care în sezonul acesta a fost cea mai bogată până acum de la licitațiile Bukowski, m-am oprit mai îndelungat la o diademă din platină cu diamante de factură ”Belle Époque” de la începutul secolului XX, care, evaluată fiind la 100.000-120.000 SEK, s-a adjudecat în cele din urmă la 240.000 SEK. Tot aici s-a aflat la nr. 517 și un ansamblu de podoabe istorice cu diamante, perle orientale și krysopras, purtând inscripția: ”Garnitură de reprezentare dăruită în 1816 de regele Carol al XIV-lea Iohan soției guvernatorului norvegian Hans Henrik von Essen, una din doamnele regatului, contesa H(edvig). E(leonora). C(harlotta). von Essen, născută Krassow”. Evaluată la 175.000-200.000 SEK, această garnitură s-a adjudecat la 410.000 SEK.

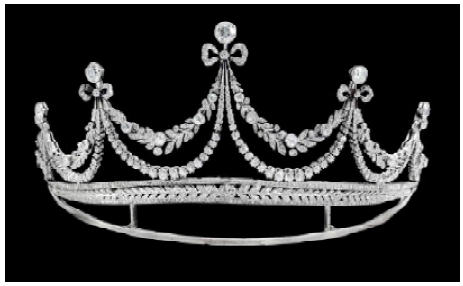

Nr. 498. Diademă ”Belle Époque” din platină cu diamante de șlefuială veche, total 10-12 ct.
Foto: © Bukowskis.

La secția de mobile s-au remarcat biroul contesei Ulla Tessin din cabinetul său de la castelul Åkerö, făcut cunoscut printr-o acuarelă din 1762 ca simbolul rococoului suedez, o comodă executată în 1764 de Christian Linning cel bătrân, precum și o masă de desen de Gottlieb Iwersson, meșter la Stockholm în perioada 1778-1813. La secția de artizanat am văzut două aplice de epocă Ludovic al XIV-lea datând din 1715, o pendulă de masă cu un huron simbolizând America provenind din a doua jumătate a secolului XVIII, precum și două candelabre gustaviene executate din porfir. Secția de covoare și textile a prezentat, printre altele, cinci tapiserii din secolele XVII-XVIII produse în Flandra și Franța, un covor Sarouk semiantic, cel mai mare de la această licitație, precum și un covor Tebriz antic. Dacă la secția de porțelanuri cel mai scump evaluat post de porțelanuri orientale a fost la nr. 1563 un serviciu cu decor în ”famille rose” cu elemente europeizante format din 51 de piese și evaluat la 250.000 SEK, cel mai scump post dintre toate a fost la nr. 1418 o singură farfurie de desert provenind din serviciul militar al țarului Nicolae I (1796-1855, țar din 1825), executată la Manufactura Imperială de Porțelan din Sankt Petersburg în 1832, care a fost evaluată la 800.000 SEK și s-a adjudecat la 900.000 SEK. Vizionarea loturilor expuse a dus cu adevărat și de această dată la o trăire artistică intensă, care se așteaptă să fie și mai amplă la vizionările viitoare de la licitațiile casei Bukowski.

---

16 74
STOCKHOLMS AUKTIONSVERK

Cea mai importantă licitație de obiecte de înaltă calitate artistică din toamna aceasta de la Administrația de Licitații din Stockholm (Stockholms Auktionsverk) a avut loc în perioada 30 noiembrie – 2 decembrie, cu o vânzare specială a secțiilor de artă și artizanat rusești pe data de 9 decembrie. Loturile destinate vânzării au fost aici împărțite în categorii precum mobile, oglinzi, ceasuri, artizanat și ceramică orientale, pictură și sculptură suedeze,

☞ 20

(Continuare din pag. 19: La marile licitaţii...)

pictură şi sculptură străine, diverse, argintărie, podoabe preţioase şi covoare. Secţia de mobile a abundat de mese de joc, comode, scaune, fotolii şi console din secolele XVII şi XVIII de provenienţă suedeză. Un lucru aparte l-a constituit lotul cu nr. 1564, un "secrétaire englezesc din secolul XVIII provenind dintr-o locuinţă privată din Manhattan, New York", evaluat la 150.000-200.000 SEK. La secţia de oglinzi, dintre multele loturi produse în Stockholm în perioada rococo, am remarcat la nr. 1673 o oglindă prevăzută cu borduri din sticlă albastră, executată de Ehrhart Göbels şi evaluată la 225.000-250.000 SEK. Dintre ceasuri s-a remarcat o pendulă pe consolă de epocă rococo la nr. 1713, semnată de Augustine Bourdillon (1729-99) la Stockholm şi care avea la arătătoare dubbla monogramă a regelui Gustav al III-lea, pendulă evaluată la 50.000-70.000 SEK. Secţia de ceramică şi artizanat orientale a avut un mare număr de obiecte din porţelan din secolul XVIII aparţinând genului decorativ "famille rose", precum şi, la nr. 1863, o vază neobişnuită ca formă din perioada Kangxi (1662-1722), decorată cu elemente de peisaj fluvial şi evaluată la 60.000-80.000 SEK.

Nr. 2407. Guido Reni, atribuit: "Hristos pe Muntele Măslinilor". Ulei pe placă de cupru, 24 x 34 cm.
Foto: © Stockholms Auktionsverk.

La secţia de pictură şi sculptură străine am întâlnit la nr. 2384 sculptura art déco "Femme drapée" executată în marmură de sculptorul francez Henri Laurence (1885-1954), evaluată la 3.000.000-3.500.000 SEK, precum şi, la nr. 2264, o lucrare a pictorului impresionist Frederico Zandomeneghi (1841-1917) intitulată "Mamă şi copil", evaluată la 500.000-600.000 SEK. O gravură de Albrecht Dürer (1471-1528), având nr. 2367, a fost evaluată la 20.000-25.000 SEK, în timp ce un autoprtret în gravură al lui Rembrandt Harmensz van Rijn (1606-69) cu nr. 2366 a fost evaluat la 10.000-15.000 SEK. Un desen în tuş atribuit lui Baccio Bandinelli (1493-150) de la nr. 2382 reprezentând un "Zeu fluvial" a fost evaluat la 8.000-10.000 SEK, iar o pictură de la nr. 2402 intitulată "Sf. Matei" şi provenind din atelierul lui Anthonis van Dyck (1599-1641) a fost evaluată la 200.000-300.000 SEK. În fine, menţionez în încheiere la această secţie o excelentă pictură de mici dimensiuni în ulei pe placă din cupru de la nr. 2407 provenind din cercul lui Guido Reni (1575-1642) şi având titlul "Hristos pe Muntele Măslinilor", care a fost evaluată la 80.000-100.000 SEK. La secţia de pictură şi sculptură suedeze interesul mi s-a axat pe lucrări legate de numele de artişti consacrate în asemenea situaţii. Dintre acestea, la nr. 1978 am întâlnit pictura în acuarelă a lui Carl Larsson (1853-1919) intitulată "Puntea spălătoreselor din insula Sundborn", evaluată la 2.000.000-3.000.000 SEK, la nr. 1999 pictura în ulei a lui Anders Zorn (1860-1920) intitulată "Barca lui Sjöblom" (probabil un joc de cuvinte, căci imaginea reprezintă un nud feminin într-o barcă pe lac, iar cuvântul "Sjöblom", care poate fi un nume de familie, înseamnă "floare de lac"), evaluată la 4.000.000-5.000.000 SEK, precum şi la nr. 1993 pictura în ulei "Gâscă sălbatică cu boboci la malul apei" realizată de Bruno Liljefors (1860-1939) şi evaluată la 250.000-270.000 SEK.

Nr. 1937. G. W. Palm: "Vedere a Pieţei Barberini din Roma", 1859. Ulei pe pânză, 37,5 x 27 cm.
Foto: © Stockholms Auktionsverk.

Mă opresc însă în mod special la o pictură în ulei de mici dimensiuni realizată de pictorul suedez Gustaf Wilhelm Palm (1810-90), reprezentând o vedere a pieţei Barberini din Roma aşa cum arăta ea în anul 1859. Ce vedem aici este o Romă aproape rurală, din bazinul fântânii Tritonului, faimoasa creaţie de sculptură barocă a lui Gian Lorenzo Bernini (1598-1680), adăpându-se catâri de cărăşie, iar în piaţă odihnindu-se boi de tras la căruţă printre săteni veniţi la oraş precum şi călugări şi preoţi umblând de colo-colo. Contrastul între această imagine idilică, de mult apusă, şi realitatea stresantă de azi este cât se poate de izbitor, lucru care a făcut, poate, ca interesul pentru a o poseda să fie cât se poate de mare. Văd acest lucru din rezultatul licitaţiei, căci, evaluată la 30.000-40.000 SEK, pictura aceasta s-a adjudecat la suma de 325.000 SEK.

La secţia de "diverse" s-au aflat o pereche de globuri executate la Uppsala de către Anders Åkerman (1721-78), considerat a fi părintele globografiei suedeze, şi Fredrik Akrel (1748-1804). Perechea de globuri constă dintr-un glob celest, intitulat în latină "GLOBUS COELESTIS", executat de către Anders Åkerman în anul 1766, şi un glob pământesc, intitulat, şi acesta tot în latină, "GLOBUS TERRAQUEUS", care a fost executat de către Fredrik Akrel în 1791. Globurile se află montate pe stativele lor originale de epocă rococo vopsite în roşu englez şi decorate cu elemente din plumb aurit, iar dimensiunile lor sunt de 59 cm în diametru, în timp ce dimensiunile totale sunt de 80 cm în diametru şi 95 cm în înălţime. Starea lor prezintă unele defecte, uzură şi crăpături. Producerea de astfel de globuri în Suedia a fost precedată de înfiinţarea în anul 1758 în Uppsala a Societăţii Cosmografice, al cărei scop era să producă în slujba publicului hărţi şi globuri geografice. Aceasta, deoarece hărţile şi globurile ce se importau pe atunci se considera că erau inutil de scumpe, lucru ce făcea ca foarte puţini să fie aceia care îşi puteau permite luxul de a le cumpăra. În afară de aceasta, pe atunci domneau legi economice şi vamale protecţioniste, ceea ce a determinat şi mai mult începerea unei producţii autohtone de astfel de obiecte deosebite. Totodată, în vremea aceea domina un mare interes general pentru ştiinţele naturii. Atunci se formează ca ştiinţă globografia, ca rezultatul îmbinării cunoştinţelor dobândite din geografie, cartografie, astronomie şi meteorologie. Globurile pământeşti sau ale sferei cereşti erau considerate a fi elemente de educare culturală, considerându-se ca ceva obligatoriu pentru un tânăr nobil ca în bagajul său de cunoştinţe să intre capacitatea de a citi un astfel de glob. Dealtfel, primul tratat suedez de globografie fusese publicat deja în anul 1690 de către Åke Claesson Rålamb sub titlul (azi arhaic!), cu amestec de suedeză şi latină, de: "Adelig Öfnings Fierde Tom: Usus Globorum Det är: Den nytta man hafver af Globerne uthi Astronomien och Geographien" (Al patrulea volum al antrenamentului nobiliar: Folosul Globurilor, acesta este: Folosul pe care îl avem de la globuri pentru astronomie şi geografie). Revenind la istoria producţiei suedeze de globuri, constatăm că sarcina primei producţii i-a revenit lui Anders Åkerman, care pe atunci era gravor la Societatea Ştiinţifică din Uppsala. Aceste prime globuri au fost confecţionate din papier-maché acoperit cu ipsos şlefuit, peste care s-a aplicat harta gravată pe hârtie. Stativele lor au fost confecţionate din lemn în atelierul de tâmplărie al lui Åkerman după un tipar de epocă rococo, după care au fost vopsite în culoarea roşu englez şi au fost decorate cu elemente elegante din plumb aurit. Globurile confecţionate de Åkerman au avut dimensiunile de 2 picioare, de 1 picior şi de 5 degete, corespunzând cu 59 cm, 30 cm şi 11 cm. Activitatea confecţionării de astfel de globuri s-a mutat în anul 1778 de la Uppsala la Stockholm, ca urmare a încetării din viaţă a lui Anders Åkerman.

Nr. 2498. Anders Åkerman: "Globus Coelestis", 1766, şi Fredrik Akrell: "Globus Terraqueus", 1791.
Foto: © Stockholms Auktionsverk.

Nou globograf fu numit atunci Fredrik Akrel, care era gravor în cadrul Academiei de Ştiinţe. Intrat în proprietatea statului, atelierul de producţie a fost subordonat supravegherii Academiei de Ştiinţe. Aici au fost transferate toate utilajele de atelier şi toate plăcile de tipărit care aparţinuseră lui Åkerman la toate ediţiile sale anterioare de globuri. Akrel a continuat să producă globuri purtând la legendă numele lui Åkerman, la care l-a adăugat şi pe al său. Începând însă cu anul 1779, după ce s-au făcut noi descoperiri geografice în urma călătoriilor europene de descoperiri din deceniile 1760 şi 1770, printre care şi descoperirea Australiei, Akrel a început să producă globuri modernizate purtând semnătura sa. Astfel, globurile scoase la licitaţie aici, aparţinând producţiei lui Anders Åkerman din 1766 şi măsurând 59 cm în diametru, au fost modernizate de Fredrik Akrel – globul pământesc în anul 1790, incluzând descoperirile celei de-a treia călătorii a lui James Cook, în timp ce pe globul celest el a aplicat o ediţie gravată în anul 1800 în Anglia. Considerate a fi obiecte de artă de mare valoare pentru naţiune, aceste două globuri au fost interzise la export. Evaluate la 200.000-250.000 SEK, ele au fost în cele dun urmă adjudecate la suma de 770.000 SEK.

La secţia de argintărie s-au remarcat şase căni de băutură şi o cafetieră rococo executată în anul 1760, în timp ce la secţia de bijuterii m-am oprit la nr. 2689 unde am aflat un colier combinat cu diademă decorat cu ametiste. Secţia de covoare a avut o bogată colecţie de covoare caucaziene antice şi semi-antice, dintre care am remarcat un Kazzak Karachop antic la nr. 2756 şi un Kazzak Sevan antic la nr. 2760. Impresionant prin suprafaţa sa mare de circa 20 mp a fost un Tebriz semi-antic la nr. 2819, evaluat la 60.000-80.000 SEK. Închei prin a constata încă o dată marea satisfacţie artistică prilejuită de vizionarea unor asemenea licitaţii. ☆

# DESPRE OMUL DE CULTURĂ SUEDEZ TORD BÆCKSTRÖM

## UN JURNALIST INTEGRU

Tord Bæckström a lucrat în calitate de critic de artă și de teatru la Göteborgs Handels- och Sjöfarts-tidning (GHT, Jurnalul de Comerț și Navigație din Göteborg) de la începutul anilor 1950 și până cât a mai existat publicația aceasta. Ba chiar și mai mult după aceea, căci, atunci când prestigiosul GHT a fost nevoit să-și înceteze apariția în 1973 ca publicație zilnică, Tord Bæckström și o mână de alți entuziaști din fosta redacție s-au hotărât să continue să-și țină în viață publicația lor, acum ca săptămânal. Ea a fost scoasă ca atare timp de încă un deceniu, spre bucuria acelor cititori care nu puteau accepta gândul ca un jurnal, care fusese fondat la 1832 și care în tot timpul existenței sale s-a luptat pentru idealuri de libertate, doar să se lase înfrânt în fața unor realități economice crude.
În felul acesta, jurnalul lui Viktor Rydberg (1828-95, poet și romancier, membru al Academiei Suedeze din 1877; n.tr.), S(ven).A(dolf). Hedlund (1821-1900, publicist și politician liberal, redactor șef al GHT din 1852; n.tr.) și Torgny Segerstedt (1876-1945, istoric al religiilor, publicist, anti-nazist de frunte, redactor șef al GHT din 1917; n.tr.) a avut parte de o ieșire din scenă lentă, în locul unui final abrupt.

Tord și Lorica Bæckström la un vernisaj în Galleri OCISCO din Göteborg în ziua de 26 octombrie 1985.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

A fi atât critic de artă cât și critic teatral într-una și aceeași persoană a fost desigur o sarcină exigentă, dar Tord Bæckström nu a vrut să scape din mână nici una dintre aceste laturi ale sarcinii sale de critic. El însuși se întreținuse ca artist plastic timp de aproape douăzeci de ani și știa ce realitate crudă însemna acest lucru pentru toți cei din branșe care nu au devenit cunoscuți și subiect de discuție publică. De aceea, în calitate de critic, el și-a făcut o onoare din a nu uita nici măcar o singură expoziție de artă din Göteborg și de a le judeca pe toate în spiritul lui Thorild (Thomas Thorild, 1759-1808, poet preromantic, autor al eseurilor "O critică a criticilor" din 1791-92 și "Despre măreția naturală a sexului feminin" din 1793, condamnat la exil pentru idei politice radicale în 1795; n.tr.): "judecă totul după felul său". Mai rău decât o critică negativă - și aceasta o știa din propria sa experiență - era să fii trecut cu vederea.
Cel de-al doilea mare interes al lui Tord Bæckström a fost teatrul, iar în acest domeniu el a avut, datorită cunoștințelor sale lingvistice, un contact direct cu originalele dramaturgilor antici greci Aristofan și Euripide (cele mai multe texte ale acestuia au fost traduse și publicate în suedeză de către Tord Bæckström, activitate desfășurată în anii 1950 și 1960; n.tr.). Îi iubea pe clasici și cu timpul l-a tradus în suedeză și pe Homer ("Iliada" în 1972 și "Odiseea" în 1975; n.tr.). El nu a înțeles "Iliada" ca o cântare al faptelor războinice ale eroilor, ci ca o critică a violenței și un imn închinat păcii. Interpretarea dată de el uneia dintre cele mai radicale și mai comice drame din toate timpurile închinate păcii, "Lisistrata" (tradusă de Tord Bæckström în suedeză și publicată în 1968; n.tr.), a avut un mare succes și el a putut să-și vadă traducerea acestei comedii atât pe scena de teatru, cât și într-o versiune televizată.

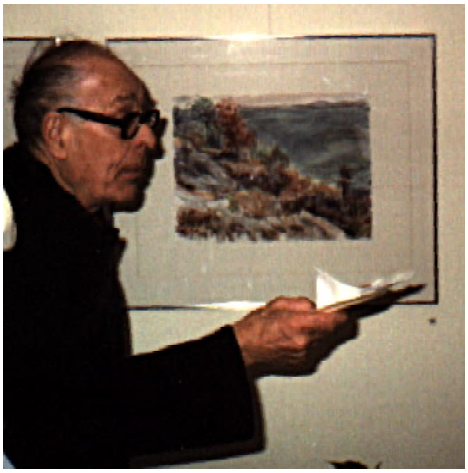

Tord Bæckström la vernisajul expoziției sale personale de acuarele la Galleri OCISCO din Göteborg din 26 ianuarie 1985.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

Publicația GHT își făcuse o onoare din a fi de sine stătătoare și neatârnată. Lucrul acesta s-a văzut cu ascuțime în perioada anilor 1930 și 1940, care erau infectați de nazism. Dar aceste tendințe de independență au avut și alte forme de exprimare, poate mai puțin solemne.
A nu se lăsa influențat în activitatea sa de critic era un lucru de la sine înțeles pentru Tord Bæckström și el s-a ținut de aceea de preferință departe de clici și camarile. Aceasta i-a dat faima de a fi solitar și elitist, dar era de fapt doar felul său de a păstra integritatea care a fost și este semnul de recunoaștere cel mai prețios al jurnalistului.

Lorica Bæckström
Hovås, la 1.12.2005

(Traducere din suedeză: Octavian Ciupitu.)

## TORD BÆCKSTRÖM, PICTORUL

O latură a activităților omului de cultură suedez Tord (Otto) Bæckström (1908-91) o constituie cea de pictor.
El s-a născut în localitatea Rogberga, din comitatul Småland. A urmat studii de pictură în Norvegia, unde i-a fost elev lui Axel (Julius) Revold (1887-1962) la Oslo, precum și în Franța, unde i-a fost elev lui Marcel Gromaire (1872-1971) la Paris.
Revenit în Suedia, Tord Bæckström a realizat un mare număr de picturi peisagiste cu motive suedeze sau din lumea mediterană, portrete, lucrări de natură moartă și, cu predilecție, picturi cu buchete de flori.
Ducându-și activitatea în Göteborg, el este cu timpul reprezentat cu lucrări de pictură în Muzeul de Artă din Göteborg, dar și în Muzeul din Gävle.

Tord Bæckström: "Barca", 1949. Ulei pe pânză.
În colecția Silvia Constantinescu.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

Activitate bogată, dar desfășurată mai ales într-o perioadă relativ scurtă, arta pictorului Tord Bæckström s-a manifestat atât în pictura în ulei, cât și în acuarelă și în arta grafică, în special cea de ilustrare de carte. Din câte cunosc, activitatea sa de acualerist a întrunit cel mai mare număr de lucrări, lucru ce mă face să cred că tehnica picturii în acuarelă i-a dominat-o și pe cea a picturii în ulei. Căci, într-adevăr, în pictura sa în ulei vedem aceleași pensulări libere și ușoare, lipsite de contururi prealabile, pe care le întâlnim în lucrările pe care le-a executat în acuarelă.

Tord Bæckström: "Aleea", 1949. Ulei pe pânză.
În colecția Silvia Constantinescu.
Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

La împlinirea în curând a 15 ani de la încetarea sa din viață, arta pictorului Tord Bæckström își păstrează prospețimea interesului inocent de a vedea și de a comunica trăirile sale estetice și altora.

Octavian Ciupitu.

# IMAGINEA MEDUZEI ÎN ARTA PLASTICĂ ŞI ÎN ARTA DECORATIVĂ (4)

de Octavian Ciupitu.

Înainte de a prezenta reprezentarea Meduzei în numismatică, trebuie să descriu în câteva cuvinte începuturile folosirii monezilor ca obiect de schimb. Se pare că ideea folosirii de bani ca obiect de schimb îşi are originile în Mesopotamia antică, dar prima monedă bătută este considerată a fi "Leul Lydian", o monedă rotundă din electron (un aliaj din 50-60 procente aur si restul argint, denumit în antichitate "aur alb") având pe partea obversă (pe faţă) relieful unui cap de leu şi un mic soare deasupra acestuia, monedă care a fost pusă în circulaţie în jurul anului 600 î.Hr. în statul Lydia din Asia Mică. În scurt timp după aceea, coloniile greceşti vecine cu acest stat au preluat practica baterii şi folosirii de monezi, practică pe care au răspândit-o şi în celelalte teritorii locuite de eleni. Aceasta face să considerăm că cele mai vechi monezi greceşti din antichitate datează din secolul VI î.Hr. Unele dintre ele sunt decorate cu reliefuri reprezentând Meduza, reprezentări ce se întâlnesc la unele monezi pe partea obversă, iar la altele, în număr mult mai mic, pe cea reversă. Cele mai vechi reprezentări ale Meduzei pe monezi se consideră că datează de la mijlocul secolului VI î.Hr. Aceasta face ca Meduza reprezentată pe ele să fie Meduza Gorgona lui Hesiod, adică una dintre cele trei Gorgone, cea muritoare. În perioada de la jumătatea secolului VI î.Hr. la jumătatea secolului V î.Hr., Meduza este reprezentată cu limba scoasă şi faţă fioroasă. Ca exemple de acest fel pot arăta staterul arhaic, drahma şi trihemiobolul din Neapolis în Macedonia din perioada 510-480 î.Hr., didrahma "wappenmünzen" din Atena din perioada 545-515 î.Hr., sau tetradrahma "wappenmünzen" din Atena din perioada 515-510 î.Hr. Pe staterul arhaic din Mytilene pe Lesbos de pe la jumătatea secolului VI î.Hr. Meduza are limba scoasă, gura larg deschisă şi păr cârlionţat, iar pe staterul din electron din aceeaşi localitate care este datat la 521-478 î.Hr. vedem Meduza cu părul răvăşit, şi gura larg deschisă.

Drahmă (3,4 g.) din Apollonia Pontika, Tracia, 450-400 î.Hr. Obvers: ancoră cu crustaceu la stânga şi monograma "A" la dreapta. Revers: Meduza cu faţa rotundă, limba scoasa, părul drept împărţit la mijloc şi coroană de şerpi. Dewing 1275.

În secolul V î.Hr., Meduza este reprezentată pe monezi cu limba scoasă şi păr lung, ca pe didrahma şi drahma din secolele V-III î.Hr. din Populonia în Etruria; cu limba scoasă şi părul pieptănat cu cărare, pe obolul din Motya în Sicilia din 415-405 î.Hr.; cu limba scoasă, părul în valuri şi capul înconjurat de şerpi, ca pe obolul-didrahmă din aur din Syracusa în Sicilia din 405-380 î.Hr.; cu limba în gură, ca pe omkia din bronz din Kamarina în Sicilia din anii 413-405 î.Hr.; cu zâmbet larg, limba scoasă şi părul ridicat, ca pe hemilitronul din bronz, pentonkionul sau triasul din Himera în Sicilia din 430-420 î.Hr.; cu dinţii expuşi, ca pe tetrasul din bronz din Selinos în Sicilia din 435-415 î.Hr.; sau cu limba scoasă şi păr din şerpi, ca pe drahma din Apollonia Pontika în Tracia din 450-400 î.Hr.

Parion antic grec din Mysia, hemidrahmă (2,0 g), 350-300 î.Hr. Obvers: bivol privind înapoi şi crustaceu. Revers: Meduza cu limba scoasă şi capul înconjurat de şerpi. Sear 3922v., SNG France 1388.

Meduza reprezentată pe monezile greceşti din secolul IV î.Hr. are limba scoasă şi părul din şerpi, ca pe drahma din Apollonia Pontika în Tracia din 400-350 î.Hr.; limba scoasă, ca pe hemiobolul din Maroneia în Tracia din 398-385 î.Hr., sau pe hemidrahma din Neapolis în Macedonia din 411-348 î.Hr.; cu limba în gură, ca pe obolul trihemic din Corint din 350-306 î.Hr.; cu limba scoasă şi şerpi în jurul capului, ca pe hemidrahma din Parion în Mysia din 350-300 î.Hr.; precum şi cu limba scoasă şi părul îngrijit, ca pe obolul din Samaria din 375-333 î.Hr.

Drahma celtică (1,8 g.) din secolele III-II î.Hr. Obvers: Meduza cu limba scoasă. Revers: cal şi călăreţ stilizaţi. Göbl OTA, tabelul 18, nr. 225.

Reprezentările Meduzei pe monezile greceşti din secolul III î.Hr., adică în plină perioadă aşa-numită "elenistică", ne-o arată pe aceasta cu limba scoasă, ca şi pe drahma celtică din secolele III-II î.Hr.; cu limba scoasă, alternativ cu limba în gură, ca pe monezile din Olbia în Sarmaţia din secolele III-I î.Hr.; cu părul lung şi aducând cu Apollo sau Helios, ca pe trihemiobolul sau pe moneda de trei sferturi de obol din Selge în Pisidia din secolul III î.Hr.; sau cu limba în gură şi părul în cercuri mari, ca pe monezile din bronz din Aspendos în Pamphylia din secolele IV-III î.Hr. În această perioadă întâlnim însă şi reprezentarea pe monezi a unui personaj considerat de cercetători a fi Meduza, înfăţişat cu capul înaripat, cu faţa blândă, cu limba în gură şi şerpi în păr, precum şi cu trăsături ale feţei ce amintesc de cele ale lui Alexandru cel Mare (356-323 î.Hr.), ca pe monezile lui Seleukos I Nikator (358?-281) în Antiochia din perioada 312-280 î.Hr.

Se pare că în secolul III î.Hr. sunt bătute cele mai vechi monezi care să reprezinte o faţă cu aripi în păr, reprezentare care a fost identificată de cercetători ca fiind Meduza Gorgona. Este de remarcat aici că această reprezentare nu poartă nicăieri vreo inscripţie cu numele chipului reprezentat, aşa că se pune întrebarea pe ce criterii s-a asociat această imagine de către cercetători cu Meduza Gorgona, căci nici Homer, nici Hesiod, nu o descriu pe Gorgona, respectiv pe Meduza Gorgona, ca având aripi pe cap, ci ca având aripi pe spate. De aceea, consider că trebuie să pornim de la descrierea imaginii studiate şi să o asociem cu elementele necesare şi suficiente de identificare a ei cu categoriile şi specimenele de a căror identitate nu există îndoială. În cazul de faţă, unde avem de-a face cu un cap cu aripi, sau "cap înaripat", se impune în primul rând explicarea valorii simbolice a acestei reprezentări. Pentru aceasta m-am orientat după informaţii, printre altele, la cartea lui J. C. Cooper intitulată "An illustrated encyclopedia of traditional symbols", publicată pentru prima dată de Thames and Hudson Ltd la Londra în anul 1978, unde, la explicaţia valorilor simbolice ale termenului "cap", întâlnim precizarea: "Capete înaripate desemnează forţă de viaţă, suflet şi înţelepciune supranaturală". Ce nu aflăm din descrierea lui Cooper este când şi la ce popoare s-a manifestat această interpretare a elementului simbolic "cap înaripat". Dacă ar fi să credem că în Antiochia secolelor IV-III î.Hr. simbolul "cap înaripat" însemna "forţă de viaţă, suflet şi înţelepciune supranaturală", se pune întrebarea în ce măsură aceste elemente se pot asocia capului tăiat al Meduzei Gorgona create de cuplul Homer-Hesiod. Iar, dacă considerăm acest "cap înaripat" ca fiind "capul înaripat al Meduzei Gorgona", atunci putem traduce aceasta ca fiind "reprezentarea sufletului plin de viaţă şi de înţelepciune supranaturală a Meduzei Gorgona", deci expresia simbolică a unui spirit imaterial. Ori, după cuplul Homer-Hesiod, capul Meduzei Gorgona a fost montat pe platoşa Atenei viu şi real, nu ca spirit imaterial. În altă ordine de idei, ne-am aştepta ca după secolul III î.Hr. să nu întâlnim reprezentarea capului Meduzei decât cu aripi în păr. Să vedem însă ce ne arată realitatea.

Reprezentările de pe monezile greceşti din secolul II î.Hr. arată exemple de faţă atribuită Meduzei cu limba în gură, părul lung şi aripi în păr, ca pe monezile din Amphipolis în Macedonia din perioada romană (după cucerirea romană din anul 168 î.Hr.); cu părul controlat peste o harpă (sau o seceră), ca pe monezile din Seriphos în Ciclade din secolul II î.Hr.; decapitată de Perseu, care ţine o harpă (sau o seceră) în mâna sa dreaptă, având capul tăiat al Meduzei în mâna stângă şi cu corpul Meduzei la picioare, ca pe monezile din Amisos în Pontos de la sfârşitul secolului II şi începutul secolului I î.Hr.; cu limba scoasă, ca pe tetradrahma din Parion în Mysia din secolul II î.Hr.; cu limba în gură, ca pe monezile din Parion în Mysia din secolul II-I î.Hr., din Kelenderis în Cilicia din secolul II î.Hr., precum şi pe diobolul din Arados în Fenicia din secolele II-I î.Hr.; dar şi cu aripi, ca pe monezile din Soloi Pompeionpolis în Cilicia din secolul II î.Hr.

Monedă din Kelenderis în Cilicia, AE 11, din secolul II î.Hr. Obvers: Meduza cu limba în gură. Revers: berbec spre dreapta cu capul întors spre stânga, stea cu cinci colţuri la dreapta şi monograma "F" (?) deasupra. SNG Levante 31.

În secolul I î.Hr., teritoriile greceşti se aflau sub ocupaţie romană şi de aceea urmează să studiem reprezentările Meduzei pe monedele romane din

Harta lumii antice greco-romane.

Moneda lui Seleukos I Nikanor în Antiohia, datând din perioada 312-280 î.Hr. Obvers: în profil cu fața blândă și cap înaripat privind spre dreapta, Meduza cu trăsăturile lui Alexandru cel Mare. Revers: bivol orientat spre dreapta. Sear Greek 6852 .

vremea aceea, nu însă înainte de a menționa un exemplu grecesc în monezile din bronz din Eikonion în Lycaonia din a doua jumătate a secolului I î.Hr., pe care vedem reprezentarea lui Perseu purtând capul tăiat al Meduzei pe umărul său stâng.

Exemple de monezi etrusce cu capul Meduzei.

Monedă din Populonia în Etruria, secolul III î.Hr. Obvers (Meduza fugind spre stânga, cu rochie lungă și aripi mari pe spate) și revers.

Etruscii, întâlniți în istorie în perioada 700-200 î.Hr., au folosit pe unele dintre monezile lor reprezentarea Meduzei preluată din perioada arhaică a culturii grecești, fie arătată în fugă "pe vine", fie ca o față îngrozitoare și cu limba scoasă.

Pe monezile romane din perioada republicană și cea imperială, cât și pe cele din provinciile romane, Meduza apare mai mică sau mai puțin feroce decât pe monezile grecești predecesoare, care le-au folosit și lor de model. În general se poate spune că pe monezile romane Meduza apare mai adesea ca ornament pe scutul, platoșa sau protecțiile umerilor imperiali, pentru a li se marca purtătorilor acestora protecția divină.

Dinarul din argint (3,82 g.) al lui L. Cossutius din anul 72 î.Hr. Obvers: capul înaripat al Meduzei în profil spre stânga și textul: "SABVLA" (înseamnă : nisipuri, pietrișuri). Revers: Bellerofon călare pe Pegas spre dreapta și textul: "L.COSSVTI.C.F." CR 395/1.

Dinarul lui Rufus Gordius din anul 46 î.Hr. Obvers: coiful Atenei având deasupra o bufniță și text: "RVFVS". Revers: cap înaripat pe o suprafață octogonală și text: "CORDIVS".

Reprezentările de pe monezile romane ale capului Meduzei tăiat de Perseu ne arată în secolul I î.Hr., dând doar câteva exemple, un cap înaripat de femeie în profil, blândă și identificată ca fiind Meduza, ca pe dinarul lui L. Cossutius din anul 72 î.Hr., sau un cap înaripat așezat pe o suprafață octogonală profilată ca o piele de șarpe, ca pe dinarul lui Rufus Gordius din anul 46 î.Hr., precum și ca o femeie cu fața frumoasă, zâmbind, ca pe dinarul lui L. Plautius din anul 47 î.Hr.

Dinarul lui L. Plautius din anul 47 î.Hr. Obvers: Meduza zâmbind, text: "L PLAVTIVS". Revers: Aurora (sau Victoria?) conducând cei patru cai ai lui Helios, text: "PLANCVS". Sear Millenium Edition 429.

Înainte de a trece la reprezentarea Meduzei pe monezi din secolul I d.Hr., vreau să fac câteva considerații asupra atribuirii unor capete înaripate de pe monezile din secolele III-I î.Hr. ca fiind imaginea reprezentării ei. Cea mai veche reprezentare de cap înaripat atribuit de cercetători Meduzei Gorgona pe care am întâlnit-o pe monezi, datează din secolele IV-III î.Hr.: este vorba despre moneda emisă de Seleukos I Nikanor în Antiohia, datând din perioada 312-280 î.Hr., pe care vedem un cap înaripat în profil. Este remarcabil faptul că din descrierea profilului vedem că trăsăturile feței respective corespund celei ale feței lui Alexandru cel Mare. Cum este posibil ca trăsăturile feței lui Alexandru cel Mare să fie atribuite în acel secol Meduzei Gorgona? Avem aici de-a face, oare, cu vreun canon sau vreun șablon artistic? Dacă ar fi să încerc să-l ghicesc, aș spune că, în conformitate cu el, toate personajele reprezentate în artele vremii aceleia ar fi trebuit, în mod obligatoriu, să ia trăsăturile "conducătorului iubit" de atunci, adică ale lui Alexandru cel Mare. Dacă privim mai multe portrete statuare din acel timp, ca de exemplu bustul lui Seleukos I Nikanor, cel al lui Ptolemaios I Soter (367-283 î.Hr.) și cel al lui Lysimachos (360-281 î.Hr.), sau relieful ecvestru al lui Antigonos I Monophtalmos (384-301 î.Hr.), toți generali ai lui Alexandru cel Mare, îi vedem pe aceștia reprezentați cu trăsături asemănătoare până la identificare cu cele ale marelui lor comandant.

(Continuare în numărul următor.)

# DESPRE MEDUZA (5)

***de Silvia Constantinescu.***

Această imagine reprezintă supracoperta lucrării lui Michael Gibson: Gods, Men & Monsters. Ea este și ilustrație la mitul povestit sub numele: Perseu se luptă cu Meduza. Ilustrațiile sunt făcute de Giovanni Caselli.
©: Eurobook Limited and IPC Intrenatioal Publishing Company.

Spuneam la începutul acestui mic studiu despre reprezentarea Meduzei în mitologie și literatură, că am citit cu plăcere prelucrarea făcută pentru copii, tineret și chiar pentru adulți, a mitologiei grecești de către Alexandru Mitru, lucrare apărută în 1978.

La lucrarea lui Alexandru Mitru am apreciat limba povestirii, sinteza celor mai cunoscute mituri, referințele la text, dar, din păcate, nu și realizarea grafică și tipografică (broșată extrem de prost, la prima deschidere se și rupe, hârtie proastă, etc.) a lucrării. Mi-au lipsit și ilustrațiile la text, atât de necesare pentru formarea unor imaginii despre personajele mitologice la copii și tineri, mai ales pentru cei care vin pentru prima oară în contact cu mitologia, indiferent dacă este vorba de mitologia greacă, romană, nordică, etc.

Și dacă am înțelegere pentru execuția tipografică (gândindu-mă la posibilitățile de atunci din România), pentru lipsa aparatului bibliografic nu găsesc nici o scuză editurii.

Tot în aceeași perioadă, în 1977, apare și ”Gods, Men & Monsters” (Zei, Oameni și Monștri), o prelucrare a mitologiei grecești realizată de Michael Gibson, scriitor și editor fascinat de miturile grecești, având și ample cunoștințe de arheologie. În 1983 lucrarea a fost tradusă în Suedia, într-o o prelucrare semnată de Karin și Sven Stolpe.

Lucrarea lui Michael Gibson delectează prin relatarea miturilor, dar și prin ilustrațiile deosebit de frumos realizate de Giovanni Caselli, florentin, care încă din anii ’60 locuiește la Londra. Nicăieri până acum n-am întâlnit o prezentare a Meduzei atât de expresivă, nu în cuvinte, ci în imagini. Și realizarea tipografică este bine făcută, aparatul bibliografic fiind de mare ajutor în orintarea în lucrare.

Ca și lucrarea lui Alexandru Mitru în România, lucrarea lui Michael Gibson despre mitologia greacă a avut o importanță deosebită pentru elevii de școală primară în Suedia și ea a fost extrem de des împrumutată la bibliotecă.

Dar să vedem ce le spun cititorilor acești doi scriitori despre Gorgone și înfățișarea lor, despre Meduză, precum și despre lupta lui Perseu cu Meduza.

☆

* Mitru, Alexandru: Legendele Olimpului - Eroii, Editura Ion Crreangă, 1978, București.

- Începând de la pagina 12, capitolul: Sfatul zeului Hermes, aflăm următoarele:

”Gorgonele-nspământătoare au brațe lungi, roșii, de-aramă; gheare tăioase, de oțel; aripi de aur, și pe cap le-atîrnă plete de aramă, în care-s încîlciți mulți șerpi. Dinții lor, ca de proc mistreț, de-o albeață uimitoare, sfîșie pe-orice muritor ce se abate pe la ele. Sub frunte au ochi mari, rotunzi. Dacă privesc pe cineva cu ochii lor sclipind de furie, omul acela împietrește.” …

”Cînd ai s-ajungi lîngă Gorgone, și vei dori să pornești lupta, a mai spus Hermes lui Perseu, să nu te uiți în ochii lor… Să cați în scut, ca-ntr-o oglindă. Și doar prin scut să le privești. Astfel vei fi ferit de moarte!… Pe trupuri sînt acoperite cu solzi albaștri, de oțel. Așa-s de tari solzii aceia, că nici o sabie sau lance nu le-ar putea pătrunde carnea. Doar sabia ce ți-o împrumut, lucrată de zeul Hefaistos, și care l-a răpus pe Argus, are puterea de-a tăia și solzi, și oase, cu-nlesnire.” …

”Gorgonele tocmai dormeau. Șerpii din pletele de-aramă se mișcau amorțiți de somn. Pe-o stîncă dreaptă ca un pat, pe așternuturi de mătase, gorgonele stăteau întinse. Iar solzii–albaștri de oțel, ghearele roșii, de aramă, și aripile lor lungi, de aur, luceau cu scînteieri pe stîncă, gata aproape să-i orbească. Perseu s-avîntat ca năluca lîngă gorgonele ce dorm. Cu-nțelepciune se apropie, privindu-le nu drept în față, ci oglindindu-le în scut. Cu sabia lui ascuțită, retează, dintr-o izbitură, capul Meduzei, cel hidos. Prinde de petele de-aramă capul și i-l aruncă-n sac. Iar cu piciorul îi împinge trupul în apă, rostogol. Meduza, ce fusese una din soațele zeului mării, se zice c-a născut atuncea, din gîtul retezat, un cal”. …

”Și-a nechezat atît de tare, c-a răsunat până la cer. Gorgonele nemuritoare, de zgomot, s-au trezit din somn, și glasurile lor de-aramă au țipat înfricoșetor, văzînd-o pe Meduza-n valuri.”

- La notele de la capitolul despre Perseu, la pagina 29, punctul 14, Al. Mitru aduce infrormații deosebit de prețioase despre redarea Meduzei în artă:

”Într-o metopă din templul de la Selinonte – sud-vestul Siciliei - a fost înfățișată artistic clipa în care Perseu a răpus pe Meduza. Atena este alături, ca să-l ajute. În metopă se vede și Pegasul, calul născut în ceasul morții din grumazul acestei hidoase ființe, despre care vom mai vorbi, când vom ajunge cu povestirea la eroul Belerofon. Această scenă mitologică l-a inspirat, dealtfel, și pe artistul italian din secolul al XV-lea, Benvenuto Cellini, pictor, sculptor și bijutier. Acesta a făurit, turnînd în bronz, o capodoperă de artă ce se găsește la Florența, în marea Loggia dei Lanzi. Este reprezentată aici victoria lui Perseu, care a nimicit Meduza și ține în mâna stîngă capul ei retezat.”

(Continuare în numărul următor.)

# Din istoria publicaţiei CURIERUL ROMÂNESC (2)

*de Silvia Constantinescu.*

**Problemele celor de acasă, problemele pe care le aveam, cei care ne aflam acum în exil, care sunt motivele pentru care foarte mulţi românii alegeau calea pribegiei, de ce mulţi români îşi neagau apartenenţa etnică şi nu mai vroiau să se considere români (complexul de inferioritate că aparţii etniei române l-au avut la început, aş îndrăzni să spun în proporţie de 90%, toţi românii din exil, până s-au regăsit ca indivizi şi s-au reevaluat pe sine), au fost temele discutate în publicaţiile exilului de la Paris la Monreal, de la Stockholm la Munchen.**
**CURIERUL ROMÂNESC a publicat încă în primul număr din 1980 un fragment dintr-un articol mai amplu scris de Constantin Mareş despre "ruşinea de a fi român" şi un fragment din articolul lui Paul Goma despre motivele pentru care românii părăsesc România.**
**Redau mai jos aceste articole, care nu şi-au pierdut semnificaţia şi sunt astăzi la fel de actuale.**

☆

## RUŞINEA DE A FI ROMÂN

*de Constantin Mareş*

Unor români începe să le fie ruşine că sânt români. Ruşinea a început de acasă, atunci când românul era chemat să fie judecat de directorul Sovromului, rus get-beget. Ruşinea continuă astăzi, când, după un an de trudă şi lipsuri, românul aflat într-un hotel pe litoralul Mării Negre se pomeneşte evacuat, cu ajutorul miliţiei sau securităţii, după caz, pentru că au venit "străini"… Un profesor universitar din Bucureşti riscă să fie aruncat cu familia sa din orice hotel, dacă a sosit un plăcintar din Hamburg. Un expert de valoare mondială în motoare auto are toate şansele să fie evacuat din camera sa de odihnă dacă a sosit un spălător de automobile din regiunea Lausanne.
Autorităţile româneşti, în umbra lui Mihai Viteazu şi în spatele cultului unui patriotism dubios, insuflă primele, românului, la el acasă, umilinţa şi ruşinea de a fi român. Însemnaţi de acest blestem, mulţi români plecaţi în pribegie nu reuşesc să îşi regăsească mândria fiinţei naţionale şi, extaziaţi în faţa unui aparat de prăjit felii de pîine, uită că la Sarmisegetuza exista încălzire centrală în urmă cu două milenii, că la Tomis se bea apa adusă prin conducte romane din Bărăgan şi că la Adam Clisi se dăltuia istoria când strămoşii unora din posesorii de valută convertibilă purtau carnea crudă sub şea.
Ciudat cum, pornind de la independenţă şi exacerbarea de virtuţi demne de cronică, tocmai Bucureştiul anului 1980 este primul care insuflă românului ruşinea de a fi român. Şi cum, stigmatizaţi, mulţi din cei care iau calea străinătăţii, vor să uite şi de morminte, şi de neam, şi de limbă…
Este păcat! S-ar putea ca într-o zi să ne bată Dumnezeu, acel Dumnezeu întru care s-au stins Ştefan, pe care l-a văzut pe roată Horia, întru care s-a făurit creştin, şi nu creştinat, neamul românesc.
Şi, în acea zi a fulgerelor să ne fie unora ruşine că ne-a fost ruşine să fim născuţi ROMÂNI!

(Fragment din articolul cu acelaşi titlu din B.I.R.E. nr. 711 din 16 februarie 1980.)

☆

## PENTRU CE PĂRĂSESC ROMÂNII ROMÂNIA?

*de Paul Goma*

România, ţară socialistă de tip sovietic – deci: nesocialistă; deci: antisocialistă - se bucură de toate avantajele sistemului: "În Republica Socialistă România, forţa conducătoare a întregii societăţi este Partidul Comunist Român" – am citat în întregime articolul 3 din Constituţie şi cu asta am spus totul.
În acelaşi timp, suferă de toate păcatele sistemului, păcatele decurgând din "avantajele" citate.
Unul din păcate ar fi imobilismul societăţii noastre. Să nu ne fure ochii agitaţia, pe plan extern, a reprezentanţilor Puterii; să nu confundăm declaraţiile, asigurările, jurămintele Puterii cu egalitatea; "mişcările de cadre", "reorganizările", la care se dedă Puterea cu un zel demn de o cauză mai bună, nu fac decît să evidenţieze rigiditatea, frica de nou, spaima de mişcare.
Economia şi artele, justiţia şi presa, relaţiile sociale şi educaţia, pescuitul oceanic şi psihologia cetăţeanului – totul, toate, conduse cu mână de fier de P.C.R. pînă la anihilare de îngrădirile, interdicţiile, directivele "forţei conducătoare a întregii societăţi".
Mişcarea devine, în ochii Puterii, nu doar o ignorare a "liniei", ci şi vină, o crimă. Orice critică la adresa acestei împietriri este considerată "act duşmănos", "trădare de ţară", "acţiune dirijată de oficinele imperialiste", "negare a sistemului socialist".
Orice reformă care ar ameliora starea noastră, nu a "reprezentanţilor noştri", este privită ca o tentativă de răsturnare a regimului. O contestaţie a socialismului. Mişcarea – la urma urmei: evoluţia – intră în conflict cu "linia directoare".
Şi nu numai mişcarea în sensul reformelor, corectărilor, ameliorărilor, ci chiar şi în accepţia proprie a cuvântului: cetăţenii români nu au dreptul să se mişte, după voinţa şi interesul lor.
Se ştie că în U.R.S.S. există paşapoarte interne. În România socialistă nu există asemenea paşapoarte. Şi totuşi, în 15 oraşe nu poate intra oricine şi oricum; au voie numai anumiţi cetăţeni, cu aprobări obţinute la cel mai înalt nivel.
Se ştie că în U.R.S.S. colhoznicii nu pot părăsi satul pentru a căuta aiurea o pîine mai puţin neagră. E bine să se ştie că situaţia "cooperatorilor" români nu este mai bună. În dreptul medieval românesc exista o noţiune: legarea de pămînt, care desemna o realitate; agricultorii erau, ca şi pămîntul arabil, ca şi păşumile şi pădurile, un bun imobil al proprietarului. Mai imobil decît, de pildă, vitele, care puteau să devină mobile printr-un act de vînzare-cumpărare.
În România socialistă din 1980, oamenii sunt legaţi de pămînt, în ciuda legilor interne şi a convenţiilor internaţionale, care prevăd libertatea de mişcare.
Şi cu aceasta am ajuns la PAŞAPORT. Această hîrtie nenorocită pe care toţi cetăţenii din ţările capitaliste (deci, din ţările unde omul este exploatat, lipsit de drepturi) o poartă în buzunar ca pe orice altă legitimaţie – de conducere auto, abonament pe calea ferată, permis pentru cîine – la noi, în România socialistă, a devenit o obsesie la scară naţională, un vis, un scop al vieţii.
În România, un PAŞAPORT înseamnă infinit mai mult decît un post bun, decît un aotomobil, decît o vilă. În România, PAŞAPORTUL a produs stratificări sociale şi chiar un anume gen de şovinism (pentru că în urma unor înţelegeri bilaterale cu Israelul şi R.F. a Germaniei, evreii şi germanii obţin paşapoarte de emigranţi).
Toate acestea numai din cauza legislaţiei oarbe, obtuze, îndrăznesc să spun: anti-patriotice.
Frica de mişcare, spaima că oamenii vor fi "contaminaţi" de realitatea şi mentalitatea de aiurea, propaganda "inversă" – iată motivele pentru care Puterea limitează cît poate (şi poate!) plecările.
Cu tot numărul mic al plecărilor, pierderile de oameni reprezintă un procent îngrijorător, nu numai pentru Putere, ci şi pentru ţară (două noţiuni distincte, chiar antagoniste). Guvernul a luat măsuri de reducere a "scurgerilor", dar fiind măsuri coercitive, nu au făcut decît să amplifice, să prefacă în obsesie dorinţa românilor de a pleca din România. Însăşi esenţa ei, a Puterii, o împiedică să găsească remediul. Care ar putea fi aflat, răspunzînd la întrebarea: Pentru ce părăsesc românii România?
Să nu se creadă că Puterea nu cunoaşte răspunsul-soluţia. Dar, ca şi în cazul agriculturii, de pildă, sau în cel al culturii, nu poate aplica soluţia eficace.
Şi nu o aplică pentru că s-ar nega pe sine. La întrebarea de mai sus, răspunsul e unul singur – cu două aspecte:
a) Românii pleacă definitiv (emigrează), pentru că aici se trăieşte prost, în insecuritate, fără viitor.
b) Românii rămîn definitiv (temporarii care nu se mai întorc), pentru că nu sînt deloc siguri că, întorcîndu-se în ţară, vor mai obţine vreodată altă ieşire.
Soluţia primului aspect ar fi greu de aplicat, economia falimentară şi poliţienismul generalizat au ceat o inerţie din care societatea noastră nu se poate zmulge peste noapte.
Pentru al doilea aspect, soluţia este oul lui Columb: eliberarea de paşapoarte tuturor cetăţenilor.
Ar scădea vertiginos numărul, nu numai al "rămaşilor", ci şi al emigranţilor – pentru că actuala legislaţie îi obligă pe mulţi "turişti" să solicite emigrarea.
Nu de bine pleacă - sau vor să plece – românii din România. Nici pentru că ar fi devenit ne-români. Nu toţi cei care pleacă - sau vor – au unchi în America. Cu toţii ştiu că, acolo, vor trebui să lucreze din greu, să muncească pentru banii primiţi, să se adapteze altui mediu, altor obiceiuri, altui aer.
Şi, totuşi, pleacă!
Pleacă pentru că România socialistă nu are nevoie de oameni. Ci de roboţi!

(Fragmente din articolul cu acelaşi titlu publicat în "Cuvântul Românesc" nr. 18/1977, Canada).

* În primul număr al CURIERULUI ROMÂNESC făceam şi o scurtă prezentare în limba suedeză a tuturor articolelor publicate.

☆

"Exilul… stare plină de contradicţii, zbătându-se între dorinţa de integrare în lumea adoptivă şi cea de păstrare a fiinţei strămoşeşti."

Maria Manoliu-Manea.

# ARHITECTURĂ VECHE DIN JAPONIA (XIX)

de arh. Octavian Ciupitu

Arhitectura localurilor de distracţii

Case pentru ceremonia ceaiului

(Continuare din numărul trecut.)

În ciuda rolului central jucat de maestrul Rikyu în dezvoltarea ceremoniei de ceai ”soan”, astăzi nu se poate atribui decât o singură casă de ceremonia ceaiului ”soan” încă existentă ca provenind din mâna lui: este vorba despre casa de ceremonia ceaiului numită Taian, care face parte acum din templul Myokian, amplasat în localitatea Yamazaki, situată la sud de fosta capitală Kyoto. Se crede că Rikyu a construit această casă de ceremonia ceaiului în incinta locuinţei sale din Yamazaki şi că aceasta a fost mai apoi mutată în incinta templului Myokian. Se presupune că pe atunci Rikyu era cel care era însărcinat acolo cu pregatirea ceaiului pentru Toyotomi Hideyoshi (1536-98), ceea ce face să se creadă şi că Hideyoshi i-ar fi dat ordin lui Rikyu să clădească această casă de ceremonia ceaiului acolo în anul 1582, când Hideyoshi era angajat în bătălia ce a avut loc în apropiere împotriva lui Akechi Mitsuhide (1526-82), asasinul lui Oda Nobunaga (1534-82).

Casa de ceremonia ceaiului Taian se compune din următoarele piese: camera de ceremonia ceaiului, numită ”chashitsu” şi care măsoară două covoare ”tatami”, având un alcov la nord şi în coltul de nord-vest o vatră, ”ro”, pentru fierberea ceaiului, covorul ”tatami” de la est fiind destinat oaspeţilor; o anticameră cu dimensiunea de un covor ”tatami” şi cu un cant pe lungime cu pardoseală din lemn, separată de ”chashitsu” prin panouri glisante; în sfârşit, o cameră de pregătirea ceremoniei ceaiului cu dimensiunea de un covor ”tatami”, situată la nord de anticameră şi denumită ”katte”. Intrarea oaspetilor în această casă de ceremonia ceaiului se face printr-o uşe glisantă joasă numită ”nijiriguchi’, a cărei înălţime este de numai 72 cm, pentru ca invitaţii să intre aplecaţi. În acest fel interiorul camerei de ceremonia ceaiului pare a fi de dimensiuni mai mari decât sunt ele în realitate, iar

Casa de ceremonia ceaiului Taian.
Vedere din exterior a uşii joase de intrare
la camera de ceremonia ceaiului.

vizitatorilor li se inspiră o atitudine de umilinţă potrivită acestei ceremonii. De remarcat în interiorul său este construcţia complexă a tavanului camerei de ceremonia ceaiului. Acesta are secţiuni orizontale pe deasupra alcovului şi a covorului de servire, având însă deasupra covorului destinat invitaţilor o parte înclinată în scopul creerii sentimentului de spaţiu mai mare şi mai generos. Alcovul decorativ este un aşa-numit ”murodoko”, având stâlpii de susţinere din colţuri acoperii cu ipsos, în vedera creerii unui aspect mai expansiv al spaţiului interior. Aspectul general al acestei realizari este de rusticitate voit rafinată, realizată printr-o folosire calculată de materiale naturale pe baza calităţilor lor decorative inerente. Astfel, profilele din lemn ale ferestrelor sunt executate din lemn de bambus despicat, în timp ce pereţii exteriori din hârtie sunt protejaţi în afară cu grilaje verticale din lemn de bambus. Atât poziţia ferestrelor, precum şi dimensiunile alcovului decorativ ca şi ale tavanului acestuia, au fost dimensionate cu premeditare. Casele de ceremonia ceaiului de tip ”soan” sunt prin definiţie mici, cu suprafeţe având dimensiuni între două şi patru covoare ”tatami” şi jumătate. Cu toate dimensiunile acestea mici, spaţiul lor permite un număr nelimitat de efecte vizuale. Astfel, ferestrele au un amplasament care este calculat nu numai pentru a permite ventilaţia camerelor şi efectele vizuale de pe faţade, ci şi să creeze jocul corect de lumini şi umbre atunci când are loc ceremonia ceaiului. Unele case de ceremonia ceaiului aveau şi ferestre care se puteau deschide cu înclinaţii diferite, în scopul de a se varia calitatea luminii ce cade în interior în diferite anotimpuri. La unele case de ceremonia ceiului, precum Yuin din orasul Kyoto, sau Joan din orasul Inuyama, există deschideri cu obloane pe acoperis, făcute în scopul de a se deschide pentru a lăsa să vină lumina înăuntru în acelaşi scop ca cel descris mai sus.

Casa de ceremonia ceaiului Taian.
Vedere din interiorul camerei de ceremonia
ceaiului spre alcovul decorativ.

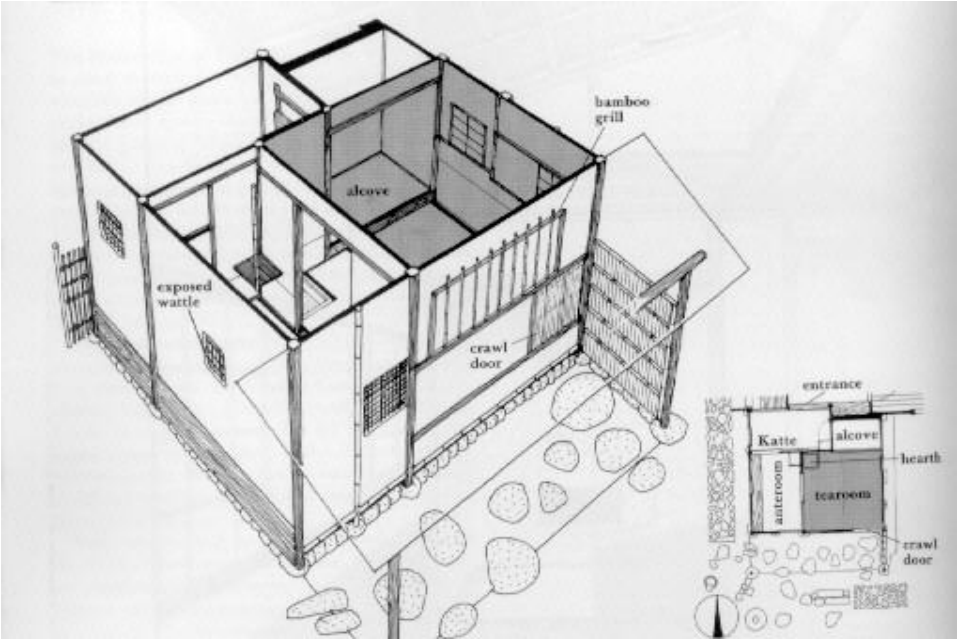


Casa de ceremonia ceaiului Taian.
Plan şi perspectivă axonometrică.
După Kazuo Nishi şi Kazuo Hozumi: ”Ce este arhitectură japoneză?”
© Kodansha International.

Un alt exemplu interesant de casă de ceremonia ceaiului îl constituie cea numită Konnichian, care este legată de casa de ceremonia ceaiului Yuin, şi care are doar o suprafaţă de trei sferturi de covor ”tatami” pentru persoana ce serveste ceaiul, inclusiv locul de vatră, şi de un covor ”tatami” pentru oaspeţi. Alcovul decorativ este înlocuit aici printr-o secţiune din lemn la nivelul covorului ”tatami” şi flancată spre covorul pentru oaspeţi de un perete-cortină, numit ”sodekabe”, susţinut de un stâlp de lemn, care este menit să separe joasa uşe de intrare de ferestrele secţiunii din lemn.

Casa de ceremonia ceaiului Joan este flancată pe două laturi adiacente de verande din pământ bătătorit, protejate de acoperişuri coborâte ca nişte

copertine. Intrarea se face printr-un vestibul deschis și o use joasă la dreapta acestuia. În vestibulul deschis se află o lespede din piatră pe care să fie lăsată încălțămintea înainte de intrarea în camera de ceremonia ceaiului. La interior, alcovul decorativ este flancat de un perete diagonal, ceea ce constituie un caz unic de astfel de realizare.
Casa de ceremonia ceaiului Teigyokuken, de la templul Daitokuji din cadrul complexului de temple Shinjuan din orasul Kyoto, este cunoscută pentru micuța sa grădină interioară, aflată între ușa joasă de intrare și camera propriu-zisă de ceremonia ceaiului. Interiorul are suprafața de două covoare ”tatami”, plus trei sferturi de covor ”daime” și un alcov, iar tavanul prezinta o rezolvare foarte complexă. De remarcat este aici și stâlpul din lemn de pin roșu japonez, numit ”hakabashira”, cu ondulări naturale, plasat lângă vatra de fiert ceaiul.

Casa de ceremonia ceaiului Hanami din grădina Kenrokuen de la castelul Kanazawa.

Casele pentru ceremonia ceaiului sunt, așadar, un loc izolat și spiritualizat, unde participanții la ceremonie își pot curăți mintea de grijile zilnice. Trecerea de la lumea exterioară la lumea ceaiului este ușurată de o ”grădină a ceremoniei ceaiului”, numită ”roji”, unde oaspeții își așteaptă gazdele și merg apoi cu ele la casa propriu-zisă de ceremonia ceaiului. Această grădină este o lume aranjată la fel de grijuliu ca și casa de ceremonia ceaiului și ea are propriile sale convenții. Dar, la fel ca și casele de ceremonia ceaiului, și aceste grădini prilejuiesc trăiri estetice și emoționale care sunt unice. Întâlnim aici copaci care să ascundă casa de ceremonie unei priviri directe, precum și pietre de mers pe ele de-a lungul căilor de acces, care elemente sunt alese și aranjate astfel pentru a se obține un efect de eleganță neașteptată. În general, aceste grădini sunt divizate în doua zone de o poartă interioară, numită ”chumon”, sau de o poartă joasă, numită ”nakakuguri”. Una dinte aceste zone este zona de așteptare, iar cealaltă este grădina interioară a casei de ceremonia ceaiului. Trecerea prin poarta de separare marchează concret trecerea în lumea ceremoniei ceaiului. În aria grădinii interioare se află o bancă pe care să se odihnească oaspeții înaintea intrării în casa de ceremonie, un bazin cu apă pentru spălarea mâinilor și a gurii, precum și o lanternă pentru luminarea drumului către casa de ceremonia ceaiului atunci când aceasta are loc seara. Traditţa lui Sen no Rikyu a fost dusă mai departe și de către nepotul acestuia, Sotan (1578-1658). După retragerea din activitate a lui Sotan, tradiția familiei s-a divizat în trei școli, fiecare dintre ele cundusă de către unul dintre fiii lui Sotan. Acestea sunt școala lui Ura Senke, din care provin casele de ceremonia ceaiului Yuin și Konnichian, școala lui Mushanokoji Senke și școala lui Omote Senke, careia îi aparțin casele cuplate Zangetsutei și Fushin'an din orasul Kyoto. În cele ce urmează mă voi opri puțin la acestea din urmă. Casa de ceremonia ceaiului Zangetsutei este o clădire de tip ”Shoin” cu camere de ceremonia ceaiului de mari dimensiuni în stilul camerelor de ședere. Ea este legată în partea de est de casa de ceremonia ceaiului Fushin'an printr-un coridor cu pardoseală din lemn. Fushin'an este o casă de ceremonia

Vedere spre Casa Fondatorului din grădina caselor de ceremonia ceaiului Zangetsutei și Fushin'an.

ceaiului de tip ”soan”, cu suprafața de trei covoare ”tatami”, plus un covor ”daime”. La sud de acest complex se află ”Sodo” (Casa Fondatorului). Din cauza faptului că în acest complex se află trei construcții, circulația în și prin grădină este mult mai complexă decât în alte exemple. Pasajele sunt formate din porți, cărări și pietre de pășit pe ele. Intrarea se face pe la vest prin ”rojiguchi” (poarta grădinii), în spatele căreia se află o bancă și o toaletă. Intrarea la grădina pentru Zangetsutei se face printr-o poartă joasă, având o deschidere mică la mijloc, flancată de o fereastră cu zăbrele din lemn. Prin această poartă se poate ajunge la Casa Fondatorului, la care se mai poate ajunge și prin poarta ”agesudo” din șipci de bambus aflată la sud, care are o formă triunghiulară isoscelă cu latura scurtă orizontală la partea superioară și care este deschisă prin ridicare și proptire într-o prăjină din lemn atunci când sunt așteptați oaspeți. Mai întâlnim aici o poartă ”kayamon” cu acoperiș din paie în fața Casei Fondatorului și o Poartă pentru Contemplarea Prunilor, flancată de un gard din împletituri, care duce la curtea de la casa Fushin'an. În această curte se află ”tsukubai”, un mic bazin cu apă scobit într-o stâncă, o bancă și ”sunazetchin”, care este o mică clădire de o cameră ce arată ca un templu grec cu acoperiș în două ape, dar care este o toaletă cu nisip (aceste toalete au azi doar o funcție decorativă). Înainte de a intra în clădirea Fushin'an propriu-zisă, samuraii trebuiau să-și lase armele în rafturile atârnând din acoperiș, deoarece armele nu-și aveau locul în lumea ceremoniei ceaiului.
Case și complexe de grădini pentru ceremonia ceaiului erau amenajate pe domeniile conacelor entuziaștilor de ceai bogați din Kyoto și din orasul de negustori Sakai, atenția și grija creatorului lor fiind îndreptată atât asupra compunerii grădinii corespunzătoare, cât și asupra caselor respective.

### Clădiri pentru drame ”No”

Teatrul ”No” (scriere alternativă: ”Noh”) sofisticat de astăzi este rezultatul unor transformări și combinări a mai multor forme de artă mai simple. Două dintre acestea au fost ”sarugaku”, ceea ce înseamnă ”muzică pentru maimuțe”, care se născuse din diferite forme de artă teatrală de inspirație chineză în secolul al VIII-lea și care a căpătat cu timpul un caracter mai religios, și ”dengaku”, care înseamnă ”muzică de câmp”, derivată, probabil, din rituale agricole antice.

(Continuare în numărul următor.)

Exemplu de punere în scena ”No”: scena din piesa ”Takasago”.

# Am fost în Ţara Dragonului! (1)

de Silvia Constantinescu.

Pe data de 21 mai 2004, la ora 17,30, Marc, Octavian şi eu ne îndreptam către China, împlinindu-mi astfel o dorinţă foarte veche, care din mai multe motive aveam s-o amân până acum. Motivul determinant al amânării acestei vizite a fost, evident, costul unei astfel de călătorii, care pentru doi adulţi era cel puţin 14.000 de coroane, sumă pe care n-am avut-o, mai ales când copiii erau mici şi mărturisesc cinstit că muncind din greu şi eu şi Octavian, banii abia ne ajungeau pentru pâinea cea de toate zilele şi extrem de mici necesităţi intelectuale (un spectacol de operă, o carte bună când se făcea reducerea de preţ la cărţi o dată pe an, etc.), căci cea mai mare parte din câştigul nostru, un arhitect şi o bibliotecară, se ducea la plata şcolii private a celor 4 copii ai noştri. În 2001, Marc, băiatul nostru cel mare, deja inginer şi angajat la NASA, a avut posibilitatea să ne ofere o excursie de 8 zile, nouă, părinţilor lui, în orice parte a lumii doream noi. Aceasta însemna trans-portul şi cazarea la un hotel Marriott. Toată familia era aproape sigură, cunoscându-mi interesul pentru China, că vom alege o excursie în China, dar, practici cum ne-am învăţat să fim şi obişnuiţi să drămuim banii, sau cum spunem noi mai în glumă, mai în serios, să-i facem elastic ca să ajungă la multe, am ales Japonia.

De ce? Pentru că excursia de 8 zile în Japonia acum 5-6 ani costa în jur de 22 de mii de coroane de persoană pentru transport şi un hotel de numai 3 stele, fără să pun la socoteală "banii de buzunar", în timp ce o excursie tot de 8 zile cu hotel de 4 stele în China costa numai 6.990 de coroane de persoană. Şi cum excursia era oferită de Marc prin "punctele" câştigate de el datorită călătoriilor făcute în interes de servici de la NASA la Star City, deci nu plătite direct cu bani, am ales să facem excursia pe care consideram că nu vom avea posibilitatea s-o plătim din economiile noastre. Deci Japonia! O excursie în China eram convinsă că o vom putea plătit noi, căci era de cel puţin 3 ori mai ieftină decât cea în Japonia.

☆

Teroria mea este că un intelectual, că să înţeleagă evoluţia culturii "europene", trebuie să vadă mai întâi Egiptul, apoi Creta, Atena, Roma şi în cele din urmă Florenţa.

După ce ai făcut această călătorie - te-ai consternat în faţa piramidelor, te-ai rătăcit la Knossos, te-ai extaziat pe Acropolis, ai devenit pios la Sfântul Petru şi te-ai delectat cu bunul gust florentin, descoperi că tot ce vezi apoi în arhitectură şi arta plastică în restul Europei, Australiei sau Statelor Unite, este numai epigonism! Căci nimic, nici în arhitectură, nici în artele plastice, nici nu a ajuns şi, cu atât mai puţin, nu a depăşit, ceea ce s-a creat în această arie!

Dar, imaginea culturală trebuie întregită cu vizitarea marii ţări de cultură care a influenţat toată Asia: China. Şi Japonia este important şi educativ s-o vizitezi, mai ales că aici realizezi cum Japonia, preluând cultura chineză, nu aş spune că a perfecţionat-o, ci mai de grabă a adaptat-o la o altă structură psihică: la oameni disciplinaţi, unde morala confucianistă, cu respect pentru o erarhie socială, s-a potrivit chiar mai bine decât poporului chinez.

În ceea ce priveşte India, chiar dacă este o cerinţă ca om de cultură să cunoşti şi arta aceastei regiuni şi deşi foarte necunoscătoare nu sunt în arta indiană, căci în cadrul studierii istoriei artei la universitatea din Göteborg a intrat şi studiul artei indiene ca un capitol de sine stătător şi aceasta m-a obligat nu numai să audiez cursul, dar să şi învăţ temeinic materialul predat pentru că era temă de examen, şi chiar dacă nu neg importanţa artei indiene în evoluţia artei, nu am găsit încă fascinaţia pentru India, aşa cum s-a întâmplat cu China şi Japonia… Dar, cine ştie?!

Ar fi fost perfect dacă noi înşine am fi urmat acest drum aşa cum l-am descris, dar noi l-am început cu Creta, l-am continuat cu Roma şi Florenţa şi abia apoi Atena şi Egiptul. Nici călătoria culturală din Asia n-a avut drumul ei firesc, căci noi am început cu Japonia.

☆

Deşi această călătorie în China am făcut-o mai târziu şi după Japonia, ea fusese pregătită cu minuţiozitate cu mult timp înainte; aş putea spune că ea începuse deja în 1985, când în cadrul Universităţii din Göteborg, la Instituţia de limbi orientale, o dată pe săptămână, începusem să studiez, la curs seral, după 8 ore de muncă la bibliotecă, după ce terminam obligaţiile zilnice de mamă, "Istoria culturii şi limbii chineze".

Acest curs introductiv îţi dădea totuşi cunoştinţele de bază despre China şi limba chineză - el cuprindea studierea istoriei Chinei şi a limbii şi scrierii chinezeşti. Cursul era notat numai cu 10 puncte, adică jumătate de semestru de studiu intensiv, dar eu consider că el poate fi comparat cu munca pe care am depus-o ca studentă la curs de zi 40 de puncte (un an de studiu) la istoria artei, 50 de puncte (un an şi jumătate) la sociologie, 40 de puncte la suedeză, ş.a.m.d.

Cursul a fost nu numai foarte intensiv, dar şi pretenţiile profesorului foarte mari. Dacă studierea istoriei Chinei nu era o problemă, căci materialele de studiu erau în engleză şi uneori în suedeză, studiul limbii şi scrierii chineze l-am considerat îngrozitor de dificil.

În mod obişnuit, ca să poţi citi un jurnal, o carte, ar trebui să cunoşti minimum 2.000 de semne chinezeşti (câte semne există în limba chineză este o chestiune în discuţie, căci unii lingvişti susţin că ar exista peste 50.000 de semne, iar alţii că s-ar ajunge chiar la 80.000, socotindu-se însă şi arhaismele şi variantele aceluiaşi semn, cifre care trebuie, evident, puse sub semnul întrebării, cu atât mai mult cu cât computerele redau astăzi circa 15.000 de semne, iar dicţionarele moderne de limbă conţin în mod obişnuit între 6.000 şi 8.000 de semne), dar pentru stadiul la care eram eu înscrisă, ca să ne luăm examenul, trebuia să cunoaştem minimum 150 de semne, să citim un text adaptat la acest număr de semne şi, ce a fost şi mai dificil, să scrim corect după o dictare. Eu n-am o dotare genetică specială pentru a învăţa, pentru a vorbi cu uşurinţă alte limbi şi chiar dacă în tinereţe am avut o memorie bună şi am învăţat multe versuri pe dinafară, la data când am început studiul limbii chineze aveam deja 44 de ani, patru copii, lucram 40-50 de ore pe săptămână şi aveam încă destule probleme cu învăţarea limbii suedeze.

Cu alte cuvinte, aveam o atenţie orientată către multe alte activităţi, ceea ce îmi reducea substanţial şi timpul de studiu, şi puterea de concentrare asupa studiului acestei limbi atât de interesante, dar înfiorător de greu de învăţat şi ca scriere, şi ca vorbit.

(Continuare în numărul următor.)

Această sculptură în jad verde este un medalion sau un nasture decorativ reprezentând un Dragon printre nori.
Este probabil din perioada târzie Ch'ing (19644-1911) şi se află la Muzeul Victoria şi Albert, Londra.
Foto: © The Hamlyn Publishing Grup Limited.

## Semnul Dragonului în scrierea chineză

Chiar dacă în diverse poveşti şi mituri Occidentale, ca şi în Biblie, Dragonul este prezentat, în cele mai multe cazuri, ca un monstru, uneori cu multe capete, care scoate flăcări prin nas şi prin gură, reprezentând Răul, iar eroi ca Beowulf, Sigurd sau Sfântul Gheorghe se luptă cu Dragonul pentru a salva nobile fecioare, pentru a elibera cetăţi din ghiarele lui, sau să cucerească comori nemărginite pe care el le păzeşte, pentru chinezi Dragonul a fost legat de râuri şi fluvii, de puterile fantastice ale naturi: de nori, de ploaie, de trăsnet şi de tunet, dar mai ales de fertilitatea pământului. La chinezi, Dragonul este simbol al puterii masculine, reprezintâd bunătatea, puterea, abundenţa, fertilitatea şi schimbarea!

Prima reprezentare a Dragonului apare încă din dianstia Shang (1500-1000 î.H.) şi devine cu timpul cel mai important simbol pentru împărat, astfel că în timpul dinastiei Qing (1644-1911) îl găsim reprezentat pe costumele imperiale şi de curte, pe bani, pe diferite stindarde. Chiar şi pe fondul galben al steagului naţional era un Dragon. Cu timpul, el a devenit un simbol al Chinei şi al culturii chineze, iar China a devenit "Ţara Dragonului"!

Silvia Constantinescu

# STOCKHOLM-BUCUREŞTI CU AUTOMOBILUL FIAT PUNTO: TUR & RETUR (VIII)

Audienţele noastre la paşapoarte în strada Iorga, şi nu numai, au devenit, între martie-septembrie 1977, locul unde ”semnam condica”, cu mici excepţii, zilnic. Cum era posibil? În munca noastră, a lui Octavian şi a mea, intra şi deplasarea la diferite întreprinderi ale Ministerului Industriei Uşoare pentru care realizam diverse reclame, pliante, etc., unde trebuia să discutăm cu cei care răspundeau de reclame propunerile noastre şi să primim avizul de execuţie: deci munca noastră presupunea o deplasare la beneficiari şi ”în drum spre interes de servici” ne abăteam şi pe la paşapoarte, la Nicolae Iorga sau în alte locuri unde se primea în audienţă pentru emigrare. Abaterile noastre pe la ”Iorga” nu afectau munca zilnică şi nici nu erau controlate de conducerea întreprinderii, căci, pe de-o parte, ne făceam sarcinile de servici, pe de altă parte, întreaga admosfera de lucru era afectată de desfiinţarea întreprinderii. Directorul, care încă de la deschiderea întreprinderii era ocupat cu tot felul de ”mici afaceri personale”, acum aproape că nu mai dădea pe la servici. Inginerul şef, un om bine pregătit profesional, amabil şi ocupat cu cele inginereşti, care în fapt conducea întreprinderea, ne lăsa pe noi, ”cei de la Creaţie”, să ne vedem de treabă, căci, ”cei de la Creaţie îşi fac profesional şi cu răspundere sarcinile!”, obişnuia el să spună.

”Creaţia” era un mic stat în stat, cu oameni de înaltă calificare, cu răspundere faţă de sarcinile de producţie, iar termenele de predare se respectau cu sfinţenie. Era cunoscută şi atmosfera plăcută de lucru, fără norme stricte de venit sau plecat de la servici, dar foarte severe în ceea ce priveşte predarea materialului la timp. ”Creaţia” avea relaţii bune şi cu restul secţiilor din întreprindere. Pe la ”Creaţie”, atunci când se dorea o cafea bună, treceau de la şefa personalului şi soţul ei, care era securistul şi al întreprinderii noastre, la secretarul de partid, inginerul şef şi alţi şefi de secţie. De la ”Creaţie” primeau daruri de Paşti şi Crăciun, căci noi, la ”Creaţie”, sărbătoream cu tot fastul şi Paştele şi Crăciunul, la care-i invitam şi pe director, şi pe inginerul şef, şi pe secretarul de partid, şi pe toţi şefii de secţie. Îmi aduc amite că Bela, secretarul de partid, cu o mână mânca din bunătăţile pregătite de noi şi-şi lua cadoul, iar cu cealaltă ne făcea un denunţ la conducere, în care scria că ”… la Creaţie au loc acţiuni nepermise în timpul programului…”. De acest denunţ luam cunoştinţă prin nepoata lui Bela, Cătălina, care lucra şi ea tot la ”Creaţie”, la secţia ”Foto”. Cătălina era o fată deosebit de nostimă şi plină de umor; o glumă a Cătălinei mă amuză şi astăzi: Octavian avea, încă de când era student la arhitectură, porecla ”Seneca”, poreclă pe care o foloseau foştii lui colegi de facultate, rudele mele şi eu (eu îi spun Octavian soţului meu numai când vorbesc oficial sau cu lume pe care n-o cunosc suficient de bine, altfel îi spun Seneca). De ziua de naştere a lui Octavian, Cătălina, care ştia de această poreclă, i-a făcut cadou, tocmai atunci apărută, ”Medea” de Seneca, cu următoarea dedicaţie: ”Autorului, cu multă admiraţie! Cătălina”. De denunţul lui Bela mai aflam şi de la secretara directorului. Cum aflam vestea, mă ducem direct la secretariat, chiar în timpul petrecerii, rupeam denunţul în bucăţele, după care mă întorceam la ”Creaţie” şi-l întrebam pe Bela dacă i-au plăcut bucatele făcute de noi şi cadoul primit, mărturisindu-i că şi mie mi-a plăcut denunţul lui pe care l-am înghiţit cu poftă! Bela zâmbea şi-mi răspundea: ”Da, doamna Constantinescu, mi-a plăcut totul! Cum faceţi dumneavoastră, la Creaţie, mai rar!”, dar imediat după petrecere se ducea din nou la secretara directorului, unde lăsa, pentru orice eventualitate, încă un denunţ, care după 2-3 zile era aruncată la gunoi de secretară.

Niciodată nimeni, nici din conducere, nici din controlul de securitate al întreprinderii, nu s-a sesizat de acele denunţuri!

Tot de la ”Creaţie” se cumpărau diverse cadouri, în special mici obiecte ”de artă” produse de Sanda, una din desenatoare, absolventă a şcolii de arte plastice, creatoare plină de fantezie a tot felul de podoabe pentru femei, mai ales nişte pungulţe din catifea, foarte decorative, care se agăţau la gât cu un şnur de piele şi pe care Sanda le vindea la un preţ mai scăzut salariaţilor întreprinderii.

☆

Audienţele din strada Nicolae Iorga se ţineau într-o cameră mare, cum intrai din stradă în clădire, pe stânga. Singurele mobile din cameră erau un birou din lemn scorojit aşezat într-o parte a camerei şi câteva scaune la peretele opus, pe care cei veniţi în audienţă, din toată ţara, se aşezau tăcuţi, aşteptând să le vină rândul. În acea cameră era întotdeauna un bărbat îmbrăcat în uniformă, de statură joasă, durduliu, care, aşa cum fac toţi bărbaţii scurţi, mergea înălţându-se pe vârfuri şi ridicând barba, ca să pară mai înalt. Nimeni nu ştia cum îl cheamă, dar toată lumea care venea acolo în audienţă îi spunea ”tovarăşu’ colonel”. Cei care veneau pentru prima dată la audienţe în strada Nicolae Iorga nu aveau habar că de fapt nu era vorba chiar de o ”audienţă”, ci mai degrabă de o ”avan-audienţă”, un fel de verificare dacă cei care au depus cererea de emigrare într-adevăr doreau să părăsească ţara, arătând aceasta prin insistenţă (”Pentru că fiica dumneavoastră n-a insistat, doamnă!”, îi spusese mamei mele ofiţerul care ne primise în audienţă, când mama mea venise din Suedia să mă ajute în vederea emigrării, la întrebarea ei de ce nu primisem niciodată paşaport) şi numai cei care insistau, şi insistau, şi insistau, aveau şanse să fie acceptaţi într-o adevărată audienţă. Această ”avan-audienţă” avea loc acolo, în camera aceea cu pereţii goi, urâtă, neprietenoasă, în prezenţa tuturor celor de faţă. De cum intrai, ”tovarăşu’ colonel” te întreba: ”Băăă, cum te cheamă?” Şi cel întrebat, cu privirea în jos, ca un copil vinovat, îşi spunea numele şi trebuia apoi să şi povestească depre motivul cererii de emigrare, cu detalii destul de intime din viaţa sa, în prezenţa celorlalţi necunoscuţi.

Surprinzător că oameni în toată firea, cu ani mulţi de şcoală, cu experienţă îndelungă de viaţă, se lăsau aici umiliţi de acest ”tovarăş colonel”! Cei mai mulţi rezonau că-i mai bine nu te cerţi cu ”cei de la paşapoarte”, că-i mai bine ”să te faci frate cu Dracu’, până treci puntea!”, etc. Nu am acceptat niciodată acest mod de a rezona şi nu-i înţelegeam pe cei care se comportau astfel, iar în cazul în speţă, cu atât mai puţin cu cât mai toţi cei care veneau la aceste audienţe aflau că ”tovarăşu’ colonel” nici măcar nu era Dracu’, că nu ”tovarăşu’ colonel” era cel care hotăra aprobarea de emigrare. Nu înţelegeam ce aveau de câştigat lăsându-l să-i umilească. Nu mai întâlnisem până atunci niciodată un salariat care să se adresează aşa de umilitor altor oameni în timpul serviciului şi nici oameni care să tacă chitic, făcându-se preş în faţa unui salariat public care-i insulta! Nu avusesem până atunci contact cu poliţia şi nu ştiam nimic despre modul acesteia de a se purta, nici cu oamenii obişnuiţi, şi nici cu ”duşmanii poporului”, cum ştiam că erau numiţi, demagogic de unii, cei care doreau să părăsească ”raiul comunist”. Primul meu contact cu poliţia, chiar dacă era poliţia de la paşapoarte, fusese atunci când am depus cerere pentru obţinerea formularelor de emigrare, şi, chiar dacă am avut o dispută cu unul din membrii comisiei, acesta nu m-a tutuit, ci mi s-a adresat cu ”dumneavoastră”. Dar timpul acesta petrecut în audienţe pentru a emigra din România m-a ajutat să înţeleg concret ceea ce auzisem că povesteau, în special cei mai în vârstă, cu experienţe dramatice din închisori, despre modul în care erau trataţi, despre umilinţa la care au fost supuşi oamenii în cei 30 de ani de după război. Am înţeles, după un timp, nu că aceşti oameni îşi pierduseră respectul pentru ei înşişi, cum crezusem la început, încât acceptau orice umilinţă, ci că, pur şi simplu, nu mai luau în seamă astfel de umilinţe! Că nu-i mai auzeu pe mitocani, pe cei care abuzau de mica sau marea putere pe care o aveau atunci. Am înţeles că trăiau în visul lor, pe care şi-l doreau cât mai repede îndeplinit: să plece din România comunistă!

☆

Ca de obicei, şi la această audienţă m-am dus împreună cu Octavian şi, până ne-a venit rândul, am privit şi ascultat consternată la modul cum ”tovarăşu’ colonel” îi umilea pe cei de faţă, fără cea mai mică motivare, decât, probabil, o plăcere diabolică de a testa cât de departe poate merge cu umilirea altor oameni! Ne-a venit şi nouă rândul. ”Tovarăşu’ colonel” a avut proasta inspiraţie să mă întrebe pe mine, nu pe Octavian: ”Pe tine cum te cheamă? Sunteţi împreună?” şi uitându-se spre Octavian a continuat: ”E bărbatul tău?” Eu clocoteam de furie, dar m-am uitat fix în ochii lui şi, cu un calm pe care-l manifest numai când sunt îngrozitor de furioasă, i-am răspuns: ”Mă cheamă Silvia Constantinescu şi domnul de lângă mine este soţul meu, este arhitect şi se numeşte Octavian Ciupitu.” ”Aaaa, nu sunteţi căsătoriţi?!” şi a continuat: ”Băă, Constantinescule, de ce ai venit aici?”. ”Ba da, suntem căsătoriţi”, i-am răspuns, ”dar eu îmi păstrez numele de domnişoară”. Şi continuând să mă uit în ochii lui, cu acelaşi calm cu care i-am răspuns la întrebări, l-am întrebat: ”Dar pe tine cum te cheamă?” S-a făcut o linişte mormântală şi toţi cei din sală, proptindu-şi deodată privirea pe pereţii goi ai camerei, se prefăceau că n-au auzit întrebarea mea categorică adresată lui ”tovarăşu’ colonel”. Pentru o clipă, ”tovarăşu’ colonel” a rămas descumpănit, apoi s-a uitat la mine lung, a dat din cap şi, cu totul neaşteptat, fără să pară furios, ci mai degrabă intrigat de cutezanţa mea, m-a întrebat: ”Dar de ce vrei să ştii?” ”Ca să pot să-ţi spun şi eu: Băăă, Popescule!” Răspunsul meu atât de imprevizibil l-a pus pe gânduri pe ”tovarăşu’ colonel”, poate tocmai pentru că era atât de imprevizibil! A continuat să se uite la mine, de parcă vroia să mă întrebe: ”Nu ţi-e frică de mine?”.

Şi pentru că ”tovarăşu’ colonel” nu era un om prost, a înţeles imediat că nu avea nici un rost să continue discuţia cu mine şi că nici nu avea cum să mă pedepsească pentru cutezanţă şi, ca şi când incidentul n-ar fi avut loc, a trecut mai departe la alt solicitant, apelându-l şi pe acesta la fel: ”Băăă, tu cine eşti?” Din păcate, acesta a răspuns cuminte la întrebările puse de ”tovarăşu’ colonel”.

Aceasta a fost prima mea întâlnire cu ”tovarăşu’ colonel”, la începutul lunii martie 1977, imediat după cutremur. Aveam să-l întâlnim în următoarele 6 luni, poate nu chiar de 180 de ori, dar destul de mult oricum până la începutul lui septembrie 1977 şi să descopăr, şi în cazul lui ”tovarăşu’ colonel”, că oamenii nu sunt întotdeauna ce par a fi şi, chiar cei la care te aştepţi cel mai puţin, poti fi îmblânziţi.

(Continuare în numărul următor.)

# "AMBASADORI AI BUNĂVOINȚEI", PENTRU CINE?

## În jurul vizitei în Suedia a unei delegații de la Uniunea Juriștilor din România (1)

**"La invitația Cancelarului suedez al Justiției, domnul GÖran Lambertz, în perioada 6-10 octombrie 2005, o delegație a Uniunii Juriștilor din România a efectuat o vizită oficială în Suedia. Delegația a fost alcătuită din domnii Gavril Iosif Chiuzbaian, președintele Uniunii Juriștilor din România, Sorin Popescu, președinte de secție la Consiliul Legislativ, Ovidiu Predescu, prorector al Universității "George Bariţiu", Bogdan Ionescu, secretar general al Uniunii Juriștilor din România și Șerban Beligrădeanu, redactor șef adjunct al revistei "Dreptul". Din partea suedeză au participat GÖran Lambertz, Cancelarul Justiției, Mats Melin, Ombudsmanul parlamentar, Ake Nilsson, președintele Consiliului Legislativ, doamna Ann-Christine Zachrisson, președinte al Curții de Apel, doamna Gun Löfgren Cederberg, director la Instituția Cancelarului Justiției.**

**Co-organizatori și interpreți pe toată durata vizitei au fost doamna Silvia Constantinescu și domnul Octavian Ciupitu, fondatori și editori ai CURIERULUI ROMÂNESC ce apare la Stockholm.**

**În ultima zi a prezenței în Suedia, delegația juriștilor români a vizitat redacția CURIERULUI ROMÂNESC unde, în cadrul unei ceremonii, a fost marcată împlinirea a 25 de ani de la înființarea publicației. Cu acest prilej, președintele Uniunii Juriștilor din România, Gavril Iosif Chiuzbaian, a înmânat celor doi fondatori (Silvia Constantinescu și Octavian Ciupitu) Diploma de Onoare și Medalia de Merit ale Uniunii.**

**Cele două delegații au purtat convorbiri privind dezvoltarea cooperării juridice româno-suedeze și au dezbătut pe larg asemănările și deosebirile dintre sistemele de drept ale celor două țări. A fost adoptat un amplu program de colaborare, vizând inclusiv proiecte comune în perspectiva integrării României în Uniunea Europeană.**

**Atât Cancelarul Justiției Göran Lambertz, cât și ceilalți demnitari suedezi au reiterat susținerea fermă din partea țării lor a integrării cât mai rapide a României în U.E., așa cum de mai multe ori a declarat și premierul acestei țări.**

**În calitatea sa și de vicepreședinte al Asociației Internaționale a Juriștilor Democrați de la Bruxelles, Gavril Iosif Chiuzbaian a discutat cu gazdele și problema afilierii juriștilor suedezi la această importantă organizație mondială, având statut special pe lângă O.N.U. S-a convenit ca afilierea să se realizeze în viitorul apropiat. Din discuții au rezultat aspecte extrem de interesante cu privire la sistemul instituțional suedez. Astfel, în Suedia, importanta demnitate de cancelar al justiției are o îndelungată tradiție. În urmă cu secole, cancelarul justiției era locțiitorul regelui Suediei în timp ce acesta se afla în campanii militare. Printr-o interesantă coincidență, acest statut i-a fost conferit demnitarului respectiv de către regele Carol al XII-lea în timp ce acesta se afla pe un teritoriu istoric românesc și anume la Tighina.**

**În prezent, cancelarul justiției, care este numit pe viață[1], are printre atribuții: controlul privind modul în care se respectă libertatea presei și libertatea de exprimare, având posibilitatea susținerii acuzării în cazul încălcării acestor libertăți; avizarea proiectelor de acte normative; controlul respectării legalității de către ministere, instanțe judecătorești și barouri.**

**În cazul Ombudsmanului parlamentar a rezultat că acesta se bucură de o mare autoritate morală și că atribuțiile sale sunt mult mai largi decât cele ale Avocatului Poporului în România. El poate fi însă foarte ușor revocat înainte de încheierea mandatului de 4 ani.**

**Deși, inițial, Parlamentul suedez avea două camere, începând cu reforma instituțională din 1973 el este unicameral. Organizarea instituției apărării este diferită substanțial de cea existentă în România. Astfel, în Suedia, justițiabilul poate angaja apărător pe oricine, chiar dacă acesta nu are pregătire juridică. Pentru a practica profesia de avocat nu este nevoie nici de concurs, nici de vreun examen.**

**Se consideră că în Suedia avocatura este cu adevărat o profesie liberală.**

**Sunt impresionante dotările moderne ale instanțelor și condițiile în care își desfășoară activitatea magistrații de la toate instanțele. În sistemul judiciar din Suedia este prezentă instituția asesorilor, desemnați de partidele politice, care au un rol deliberativ. Se acordă o importanță deosebită educației juridice a cetățenilor. Un rol important în acest proces îl au juriștii.**

**În finalul discuțiilor s-a convenit ca intâlnirile dintre juriștii români și cei suedezi să aibă loc cel puțin o dată pe an și să se pună un accent deosebit pe studiile de drept comparat și pe sprijinirea formării profesionale a tinerilor juriști din cele două țări în materia dreptului comunitar.**

**La întâlnirile celor două delegații și la vizitele efectuate la importante instituții suedeze au participat ambasadorul României în Suedia, doamna Victoria Popescu și membri ai ambasadei. Ambasadorul României a oferit o recepție în onoarea celor două delegații.**

**Agenția Rompres "**

☆

Așa este prezentată vizita în Suedia a unei delegații de juriști de la Uniunea Juriștilor din România, care a avut loc între 5-10 octombrie a.c. în interviul pe care Gavril Iosif Chiuzbaian, președintele Uniunii Juriștilor din România l-a acordat Agenției Rompres, la numai câteva zile după întoarcerea în țară.

Desigur că și acesta este un mod de a descrie această vizită în Suedia, dar vag, fără informații concrete, după tipicul declarațiilor de presă, un mod de descriere care se potrivește oricărui tip de întâlniri, de la cele între state, la cele între diferite organizații interne și internaționale.

Ce aflăm de fapt concret din prezentarea făcută de Gavril Iosif Chiuzbaian, este că Sorin Popescu, Ovidiu Predescu, Bogdan Ionescu, Șerban Beligrădeanu, împreună cu Gavril Iosif Chiuzbaian au vizitat Suedia; că i-au întâlnit pe Göran Lambertz, cancelarul de justiție, Mats Melin, avocatul poporului (justitieombudsman), Åke Nilsson, președintele Consiliului Legislativ, Ann-Christine Zachrisson, președinta Curții de Apel, Gun Löfgren Cederberg, director la instituția cancelarului de justiție. Mai aflăm că "Cele două delegații au purtat convorbiri privind dezvoltarea cooperării juridice româno-suedeze și au dezbătut pe larg asemănările și deosebirile dintre sistemele de drept ale acelor țări" și că "A fost adoptat un amplu program de colaborare, vizând inclusiv proiecte comune în perspectiva integrării României în Uniunea Europeană".

Consider că se cer o seamă de precizări și completări pe marginea prezentării făcute de Gavril Iosif Chiuzbaian, ca de exemplu: Cum au început aceste relații cu Suedia? Despre vizita cancelarului de justiție suedez în România și ecoul acestei vizite printre juriștii români și cei suedezi. În ce au constat "convorbirile privind dezvoltarea cooperării juridice româno-suedeze"? Despre componența delegației române și capacitatea membrilor ei de a recepționa și de a transmite mai departe juriștilor români informațiile primite cu ocazia acestei vizite. Despre relația dintre Uniunea Juriștilor din România și publicația CURIERUL ROMÂNESC. Despre aportul concret al redactorilor acestei publicații în organizarea vizitei, de la idee la contribuții financiare (de ce redactorii CURIERULUI ROMÂNESC au plătit din buzunarul propriu sute de coroane pentru deplasările în Suedia ale acestei delegații de juriști). Au redactorii CURIERULUI ROMÂNESC vreo obligație față de juriștii din România în general, față Gavril Iosif Chiuzbaian în special, sau față de cancelarul de justiție suedez? Ce valoare au diploma și medalia Uniunii Juriștilor și care sunt condițiile ca o persoană sau o organizație să le primească? Ce a stat la baza aprecierii Uniunii Juriștilor în acordarea "Diplomei de Onoare și Medaliei de Merit ale Uniunii" publicației CURIERUL ROMÂNESC?

☆

Voi încerca să prezint munca redacției noastre în jurul acestei vizite, astfel ca dumneavoastră, cititorii noștri, să puteți mai ușor vedea și "fața nevăzută a lucrurilor", dar și ca să-mi înțelegeți mai bine punctul de vedere legat de "obligațiile" și "datoriile" noastre, a "celor din afara granițelor", față de instituțiile de stat sau diferite organizații non profit din România. Plecând de la aceste completări, doresc să redeschid și discuția despre ce putem face noi, "cei din afară", pentru România și românii din România, cui și în ce forme să dăm ajutor, astfel ca ajutorul nostru să se îndrepte către cei care au nevoie de el și nu către aceia care profită de semtimentele pe care cei din exil sau diaspora le au față de țara și poporul de origină să își facă, de fapt, tot felul de afaceri personale.

☆

Chiar dacă s-a spus și de alții, și de mine, de nenumărate ori despre acțiunile românilor din exil făcute și înainte de '89, și după '89, voi reaminti acest fapt, pentru că foarte mulți nu știu asta, și și mai mulți se fac că nu știu.

Românii din exil, din Franța, din Germania, din S.U.A., din Canada, de peste tot, au făcut și fac permanent acțiuni favorabile României, de la o prezentare decentă a României cu tradiția ei milenară, cu scriitorii, artiștii plastici și compozitorii ei, cu oamenii care au făcut posibilă dăinuirea ei peste veacuri (căci România nu a însemnat și nu înseamnă nici cei 50 de ani de comunism, nici Gheorghiu-Dej, nici Ceaușescu și nici Iliescu, Constantinescu sau Băsescu), la a ajuta prin muncă voluntară, prin a strânge îmbrăcăminte, medicamente și alte obiecte de primă necesitate imediat după răsturnarea lui Ceușescu, până la a intermedia relații între diverse organizații din țările unde ne-am găsit adăpost, cu organizații similare din România.

"Ambasadori ai Bunăvoinței în favoarea statului român", cum ni se cere să fim și de către Forumul Presei Române de Pretutindeni din octombrie 1999 (adică să lucrăm gratuit pentru România), am fost și încă suntem.

(Continuare în numărul următor).

# CEASUL CA BIJUTERIE ŞI OBIECT DE INVESTIŢIE (X)

# Ω OMEGA Ω (5)

*de Silvia Constantinescu*

Aş putea scrie despre ceasurile Omega încă sute de pagini, dar spaţiul nu-mi permite şi în încheierea prezentării mele despre această marcă doresc să vă spun câteva cuvinte despre achiziţionarea lor nu în magazinele obişnuite de ceasuri, ci despre achizitionarea lor prin diverse case de licitaţii.

☆

În fiecare ţară există o marcă de ceasuri căreia i se dă o mai mare valoare datorită unor aprecieri, de cele mai multe ori, subiective.
În Suedia, ceasurile Omega se bucură de mare prestigiu. Tony Frank, cel care evaluează ceasurile la Casa de licitaţii Kaplan, îmi spunea în urmă cu 3 ani, când discutam cu el despre valoarea ceasurilor de marcă cumpărate la licitaţie: ”Rolex-ul şi Omega sunt mărcile căutate cel mai mult la licitaţii în Suedia!”
Desigur că precizia şi elelganţa ceasurilor Omega sunt calităţii care sunt apreciate de cumpărătorii suedezi, dar, fară discuţie, la interesul existent în Suedia pentru ceasurile Omega a contribuit şi faptul că în 1941 firma Omega, care refuzase categoric să producă ceasuri pentru ambele părţi beligerante, livrase ceasuri armatei suedeze. Omega devine astfel ceasul oficial al armatei suedeze. Aceasta a făcut ca el să se găsească în număr considerabil în Suedia, dar să aibe şi un ”status”, căci cei care îl primeau erau ofiţerii armatei suedeze.

Omega Speedmaster "first watch on the moon”, manual, cu curea integrată şi bucăţi suplimentare de prelungire, cutie originală, certtificat, cu preţul din catalogul de la NK din 2000 de 19.700 SEK, a fost vândut la Kaplan la suma de 10.800 de coroane.
Foto: © Kaplans Auktioner.

Speedmaster, calibrul 1140, numărul de referinţă BA 175 0032/175 0033, serie nr. 51681200, cronograf, bărbătesc, 18K guld, automat, plexiglas, spatele din sticlă, cu 57 brilliante TW/VVS, din 1991, cu casetă originală. Este evaluat la 150.000, dar se poate procura cu numai 49.000 de coroane suedeze la Kaplan.
Foto: © Kaplans Auktioner.

Speedmaster Professional X-33 Missions, de la Lună la Marte, număr de referinţă 3290.50.00, serie nr. 56157835, bărbătesc, din titan, quartz, safirglas, analog/digital, cu cutie originală şi certificat din december 2003, evaluat în cataloagele de la NK la 24 .000 SEK, se poate cumpăra de la Kaplan cu 16.520 de coroane suedeze cu taxe cu tot.
Foto: © Kaplans Auktioner.

Şi faptul că NASA va folosi ceasul Omega în programul său spaţial încă din 1965, devenind apoi la 21 iulie 1969 ceasul pe care Neil A. Armstrong îl foloseşte pe Lună, îi va creşte şi mai mult prestigiul, deci şi valoarea în lume şi va face ca ceasurile Omga să fie dorite de femei, dar mai ales de bărbaţi.

☆

Ce dorim de fapt de la un ceas?
Să aibe precizie, să fie elegant, să fie dintr-un metal nobil, să fie o marcă de prestigiu care, de ce să nu recunoaştem, pe de o parte să ne măgulească amorul nostru propriu, pe de altă parte să arăte ”connaisseur-ilor”, că avem puterea financiară să posedăm o astfel de maşinărie, dar care să aibe şi o valoare de investiţie pentru viitor.
Precizia este însă o noţiune relativă. Puţini oameni de pe această planetă au nevoie de o maşinărie cu o aşa de mare precizie ca cea de care a fost nevoie în misiunea Gemini 4, când Edward Higgins White efectuase prima activitate extra-vehiculară, sau de precizia de care a avut nevoie Neil A. Armstrong atunci când a selenizat, de acea precizie necesară la istoricul ”rendez-vous” Apollo-Soiuz din 17 iulie 1975, ca ceasul pe care-l purtăm la mână să arăte fiecare a 5-a parte dintr-o secundă, nu? Desigur că de mare precizie este nevoie şi în cercetările ştiinţifice, la întreceri sportive, misiuni militare speciale, etc., dar noi, oamenii normali, avem nevoie de o precizie normală, care să arăte ziua, ora, minutele şi eventual secundele. Chiar dacă astăzi cele mai prestigioase manufacturi de ceasuri realizează maşinării cu o capacitate de măsurarea timpului pentru următorii 500 de ani (perpetual automatic, worldtimer, etc.), aceste ”realizări” sunt mai de grabă întreceri între aceste prestigioase manufacturi decât necesităţi curente pentru oameni obişnuiţi, pentru necesităţile zilnice. Deci, realizările tehnice de acest gen nu se poate spune că au o importanţă deosebită asupra purtătorilor ”obişnuiţi” de ceasuri de prestigiu.
Ne rămâne pretenţia de eleganţă, apoi cerinţa să fie o marcă care să ne dea un ”status” şi să aibe şi o valoare de investiţie pentru viitor, chiar dacă nu ne gândim neapărat la 500 de ani!
Dar aceste pretenţii le putem realiza nu neapărat prin achiziţionarea, prin cumpărarea lor dintr-un magazin de ceasuri de prestigiu, unde la preţul de producţie se adaugă chiriile exorbitante, căci ele se vând în zonele comerciale cele mai scumpe din marile oraşe ale lumii, salariile vânzătorilor, şcoala privată a copiilor acestora, etc., etc., etc., ci putem s-o facem prin achiziţionarea lor de la diverse case de licitaţie locale sau internaţionale.

☆

Aici în Suedia licitaţii de ceasuri se fac la toate casele de licitaţii: la Bolin, la Bukowski, la Auktionsverket, la Metropol, la Auktionkompaniet, la Auktionskammaren şi la Kaplan.

Acest superb ceas de damă Omega De Ville, cu curea integrată din aur alb de 18K, cu o coroană de briliante de calitate TVV/VVS, circa 1 ct, manual, cu geam de safir, din 1975, nefolosit, evaluat la preţ de magazin la 65.000 de coroane, se vinde la licitaţiile Kaplan cu 36.580 cu taxe cu tot.
Foto: © Kaplans Auktioner.

Acest ceas bărbătesc Omega Genève, calibru 620, număr de referinţă 111011, serie nr. 22092865, din aur de 18K, cântărind 60,9 gr., manual, lungimea curelei de 191-200 mm, din 1966, cu geam de plexiglas, cu mici defecte la cadran, evaluat la 18.000 de coroane, s-a vândut la Kaplan cu 5. 900 de coroane inclusiv taxele.
Foto: © Kaplans Auktioner.

Constellation, de damă, număr de referinţă 1272.30.00, serie nr. 56742737, oţel şi aur, quartz, geam din safir, curea integrată, din anul 2000, cu cutie originlă, funcţioneză, fără defecte, care în lista de preţuri difuzată de buticul de ceasuri şi bijuterii din cadrul magazinului NK din Stockholm este evaluat la 25.000 de coroane, se poate cumpăra încă la 10.620 coroane, inclusiv taxe, de la Kaplan.
Foto: © Kaplans Auktioner.

(Continuare în numărul următor.)

# CUM A FOST ZGÂNDĂRITĂ INTENŢIA DE A DEPORTA EVREII DIN SUDUL ARDEALULUI

*de Dr. Şlomo Leibovici-Laiş*

După desfiinţarea prin decret-lege a Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România şi înfiinţarea – în locul ei - a Centralei Evreilor din România, menită a fi unealta regimului pentru aplicarea legilor antievreieşti şi mai ales estorcarea lor de bani – a luat fiinţă Sfatul Evreiesc, un organ ilegal de conducere a treburilor evreieşti în fruntea căruia s-au aflat Şef-rabinul Dr. Al. Şafran, Dr. W. Filderman – fostul preşedinte al Federaţiei, Av. Mişu Benvenisti – dintre conducătorii sionişti şi Av. Arnold Schwefelberg, jurisconsultul Congresului Mondial Evreiesc. În spatele Sfatului se afla A.L. Zissu, conducătorul naţional-radical al iudaismului român.
Sfatul Evreiesc a aflat de intenţia, ce urma să fie foarte repede pusă în aplicare, de a deporta evreii din România şi în primul rând evreii din Ardealul de sud. S-a hotărât că în ultimă instanţă se cere încercat un apel la clerul românesc.
După ce o încercare anterioară de a-l îndupleca pe Patriarhul Nicodim, de a interveni în favoarea evreilor, a dat un rezultat negativ, ochii se îndreptau spre Mitropolitul Bălan al Ardealului, cunoscut ca duhovnic al Mareşalului Antonescu. Mitropolitului Bălan îi mergea vestea că este antisemit. Cu toate acestea, Şef-rabinul dr. Alexandru Şafran s-a hotărât să-l contacteze, cerându-i să-l primească într-o chestiune primordială.
Mitropolitul Bălan îşi avea reşedinţa la Sibiu şi Şef-rabinul se hotărâse să înfrunte pericolele drumului – pe atunci evreii erau azvârliţi din trenuri şi autobuze în decursul mersului şi astfel şi-au găsit moartea. Mitropolitul Bălan a promis să vină la Bucureşti.
Întâlnirea dintre Şef-rabin şi Mitropolit a avut loc în casa cumnatului Mitropolitului, om cu poziţie politică. Expunerea Şef-rabinului, care n-a fost lipsită de implorări, şi-a făcut efectul. Mitropolitul a promis să intervină.
Scurt timp după aceea, un telefon vestea Şef-rabinului că executarea intenţiei de deportare a fost amânată; de fapt, ea a fost anulată.
După război, din cercurile C.F.R. s-a aflat că primiseră dispoziţia fermă de a pregăti vagoane destinate deportărilor evreilor din întreaga Românie. Atlase cu indicaţia numărului de vagoane alocate fiecărui judeţ au fost întocmite, trenurile urmau să ajungă în Polonia la Belzec – unul dintre cele mai mari lagăre de exterminare a evreilor europeni.
Datele consemnate de atlase, după înfrângerea de la Stalingrad, aflate astăzi în Arhiva lui Yad-Vasem la Ierusalim, dovedesc cu prisosinţă că ”salvarea” evreilor de către Antonescu nu este decât o legendă pro domo.
Zădărnicirea planului îşi are motivele ei, care se cer analizate în profunzime separat.
Intervenţia Mitropolitului Bălan a avut un epilog ce merită menţionat.
După război, când noile autorităţi au purces la epurarea aparatului tuturor instituţiilor de stat, când unii dintre purtătorii de răspunderi au fost traduşi justiţiei, la tribunalele militare şi la cele populare de atunci, procuratura a intentat un proces şi Mitropolitului Bălan, acuzat de strânsa lui colaborare cu Antonescu. Mitropolitul Bălan a invocat relaţia sa cu Şef-rabinul Şafran, care, la cererea Mitropolitului, a depus o mărturie favorabilă Mitropolitului.
Absolvit de vina pentru care a fost tradus justiţiei, Mitropolitul a mulţumit public Şef-rabinului.
Faptele bune sunt răsplătite. ☆

# SPLENDORILE DE LA W.A. BOLIN

Despre furnizorul Curţii Regale Casa de Bijutieri W.A. Bolin şi despre superbele bijuterii executate de această Casă de-a lungul a 200 de ani de existenţă, am scris de multe ori în CURIERUL ROMÂNESC, dar mai puţin despre superbele bijuterii vândute la ”Licitaţiile Bolin”.

Această superbă broşe şi pandantiv, din argint şi aur de 14K, cu 212 diamante, dintre care 25 ”rose cut”, între 6-7 ct, cu perle orientale mari şi 42 mai mici, dar şi cu perle de apă dulce în încuietoare, 5,5 x 9 cm, 42 de grame, executată la începutul anilor 1900 la Petersburg, a fost evaluată la 50.000 de coroane şi s-a vândut la numai 40.000 de coroane la licitaţia din 13 noiembrie 2005.

Acest stativ cu loc pentru două călimări din cristal pentru cerneală şi nisip, loc pentru un ceas de buzunar şi două sfeşnice pentru lumânări, din argint cu decor cizelat, ştampile cu marca GD, Stockholm 1857, evaluat la 2.000 de coroane, s-a vândut la numai 1.500 de coroane la licitaţia din 13 noiembrie a.c.
Foto: © W.A. Bolin.

Licitaţiile de bijuterii şi argintărie de la Bolin sunt internaţionale şi au loc de două ori pe an: primăvara, la începutul lui aprilie, foarte aproape de Paşti, şi toamna, în noiembrie, destul de aproape de festivităţile Nobel şi de Crăciun. Personal le aştept cu multă curiozitate, dar şi cu speranţa că voi putea achiziţiona una din splendorile scoase la licitaţie. Şi chiar dacă nu pot să achiziţionez ce mi-aş fi dorit, simpla posibilitate de a le admira, de a le întoarce pe toate părţile, de a le proba, măcar pentru un moment, îmi creează o mare satisfacţie! Anul acesta, la 13 noiembrie, în salonul noului butic din strada Sture nr. 6 din Stockholm, s-a desfăşurat licitaţia internaţională de toamnă. Ce splendori!
Urmăresc cu interes nu numai licitaţiile din Suedia,

Această brăţară din aur alb şi galben, de 18K, cu 20 de briliante în partea din mijloc, aproximativ 2 ct., lucrată pentru W.A.Bolin în 1961 la Paris, evaluată la 22.000 de coroane, s-a vândut la 30.000 de coroane.
Foto: © W.A. Bolin.

dar şi altele, însă pe Internet, de la Dorotheum la e-bay, şi totuşi nici unele nu-mi crează plăcerea pe care o am la Bolin, unde pot să mă probez cu obiectele. În plus, comparând preţurile, consider că în Suedia poţi încă cumpăra obiecte deosebit de frumoase şi valoroase cu mai puţini bani, căci aici încă plătim în coroane suedeze. Puteţi urmări aceste licitaţii de la Bolin, şi sper să-mi daţi dreptate, la adresa: **www.bolin.se** S.C.

PUBLICAŢIA / TIDSKRIFTEN
CURIERUL ROMÂNESC
(RUMÄNSKA KURIREN)
Asociaţie fără profit / Ideell förening
Organisationsnr. 802403-6363
☆
Editor responsabil / Ansvarig utgivare:
SILVIA CONSTANTINESCU, ARA.
Redacţia / Redaktionen:
Silvia Constantinescu, Octavian Ciupitu,
Mariejeanne Ciupitu, Anne-Marie Ciupitu,
Marc Ciupitu, Theo Ciupitu.
Redactare şi punerea în pagină:
Silvia Constantinescu.
☆
ADRESA / ADRESS:
Altvägen 99, S-142 42 SKOGÅS – SVERIGE
E-mail:
silvia_constantinescu@curierulromanesc.org
silvia.constantinescu@comhem.se
octavian_ciupitu@curierulromanesc.org
Adresa ediţiei electronice pe Internet:
curierulromanesc.org
☆
Programator:
Octavian Ciupitu.
☆
CONDIŢII DE ABONARE PENTRU 1 AN:
Suedia 200 SEK America 230 SEK
Europa 210 SEK Australia 230 SEK
PENTRU INSTITUŢII TARIF DUBLU.
Plata prin mandat poştal sau cec suedez
pe adresa de la CURIERUL ROMÂNESC
sau în contul de Plusgiro: 81 20 66-9.
Actul de plată se va marca PRENUMERATION,
iar donaţiile băneşti GÅVA.
☆
CURIERUL ROMÂNESC circulă în :
Anglia, Australia, Canada, Danemarca, Elveţia,
Finlanda, Franţa, Germania, Italia, Israel,
Portugalia, România, Spania, Suedia, SUA.
☆
PENTRU CONŢINUTUL ARTICOLELOR
RĂSPUND AUTORII LOR.
REDACŢIA NU ÎMPĂRTĂŞEŞTE
ÎNTOTDEAUNA PĂRERILE ACESTORA.
☆
Acest număr a fost sponsorizat de:
SILVIA CONSTANTINESCU
OCTAVIAN CIUPITU
**KULTURRÅDET**
MARC PAUL VENIAMIN CIUPITU
THEO ALEX CHRISTIAN CIUPITU
ANNE-MARIE THEODORA CIUPITU